سوادِ لیلة القدری شامِ تیره‌ام مضمر
بیاضِ یوم روزِ اولین از صبحِ من پیدا
هجومِ نارستانِ مضامینم بقلب اندر
چنان باشد که در گلزارِ جنت جلوهٔ حورا
فرنگیسِ دواتم زاده است کیخسروِ مضمون
نهالِ خامهٔ من بارور از حکمتِ لقا
ز نقشِ طبعِ من مانی مثالان چین جبینم ساکت
ز رنگِ خطِ من طوطی خطان چون آینه دروا
بیاضِ صحفِ من غنچهٔ چهرِ صبحِ نوروزی
سوادِ نسخه‌ام سرمهٔ چشمِ شبِ یلدا
ادب‌پرورِ بزمِ فضلِ من بونصرِ فارابی
سبق‌گیرِ دبستانِ کلامم صاحبِ قسطا
فلک از تابشِ انوارِ عقلم وادیِ ایمن
زمین از شعشعهٔ مصباحِ طبعم سینهٔ سینا
گهی از زورِ علمی با عجولِ عشر همسیرم
گهی از فطرتِ فطری بکیرم رای آبا
کنند گر کلکِ سحّارم گهی منکِ شب تازی
نماید عرصهٔ گیتی بهار نامهٔ نوشا

نسیمی گر وزد در گلستان از طبع رنگینم ز شاخ بوته سوسن بخندد لالهٔ حمرا

سحر که از سرایم نیکی با لحن داودی برقص آید چو طاؤس گلستان حجرهٔ صما

اگر از مطلع فکرم مه مضمون شود طالع نیاید تا قیامت در جهان تاریکی ظلما

دخان آه من گر دهد سیه آتشکده نسیم ناله‌ام آشفته زلف پرچم دارا

بهیبت عسکر معنی و جوش لشکر مضمون بگیرم باج از قیصر و ربایم تاج از جوزا

منم آن ابر باران گوهر بخشش که کلک من بجای قطرهٔ شنجرف ریزد گوهر دریا

کشایم عقد ابروی قضا از ناخن خامه نمایم عکس اسرار قدر در صفحهٔ بیضا

بشوید چهره‌ام هر صبح آب رحمت یزدان بتابد طره‌ام هر شام از آتشکده مینا

اگر مرد خدابینی صفاتم بیش از این بینی که هستم از ازل مدحت‌گر آن صانع یکتا

...ی کو مبرا از زوال و ضعف و نقصان | الهی کو معرا از عیوب و قبح و استیحیا

...ل اوست در هستی چه در بالا چه در پستی | بعشق او کشد هستی اگر پیر است و گر برنا

...یان از نوحه و آه و فغان شیون و ماتم | نهان در غمزه و انداز و غنج و ناز و استغنا

...وزان نور او در خاک و باد و آب و آتش | نمایان خلق و حسن و جمالش از همه اشیا

...نج طره سنبل صدای نوحه بلبل | نسیم عطر بیز گل شمیم زهره زهرا

...شق روی صنعش ماه کامل جام گیتیان | ببزم شوق دیدش مهر خاور دیده حربا

...نشه هست اندر مل و گر عطر است اندر گل | نمایان رنگش بحر و گل چه در شهر و چه در صحرا

...سرور و وجد و کیف می صدای کر و بانگ نی | بهار گل خزان دی ببویش سکینه ایما

...ان هستی که از مرآت کونی عکس صنع تو | چنان ظاهر که حسن نیز پاک از چهره عذرا
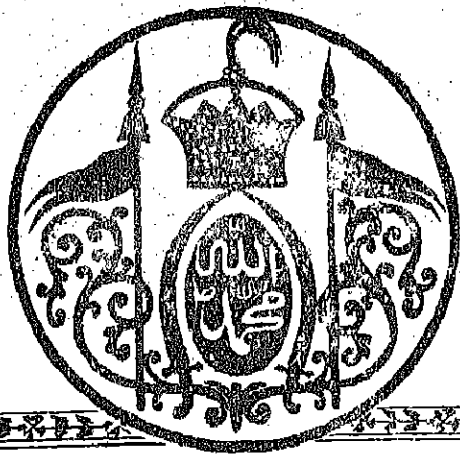
توئی اول توئی آخر توئی باطن توئی ظاهر | توئی ملجا توئی مبدا توئی ماوا توئی منشا

توئی عاشق توئی شایق توئی خالق توئی رازق | توئی فایق توئی سابق توئی صادق توئی بینا

ترا خواهم ترا جویم ز تو خوانم ز تو گویم | براهِ عشق تو پویم بسر دارم ز تو سودا

چمن از قهر تو زندان و من از مهر تو بستان | قمر از نورِ تو رخشان گهر از فیضِ تو خارا

همه علم و نوال و جود و آمرزش ترا اندر خور | همه کبر و غرور و غنج و یکتائی ترا زیبا

بدیعِ ذات بی همتای تو آذین انگلیون | ثناهای صفاتِ بیحدت دیباچهٔ اشیا

جمالِ وحدتت آشکار از کثرتِ هستی | کمالِ قدرتت مختفی در پردهٔ اشیا

گهی شد طیلسان تو به اهد و گه برنس راهب | گهی شد کعبهٔ اسلام و گاهی معبد ترسا

گهی در کسوتِ یوسف بتهمت گشته زندانی | گهی اغماض از حالِ زلیخا گشته بی پروا

بروز هنگام هیجا نعره و شیر و شمشیرش   نشاط از خواب و شوخی از خرام و نشئه از صهبا

عرق آلوده چشم دشمنش در رزم گر بینی   بدانی روح را گریان بحالش از تمام اعضا

حسودش چون نباشد زرد در هنگام جان دادن   که خونها میشود از برق تیغش در بدن صفرا

نه آنهم را چنان بر بود عدلش از گیتی   که ننماید کهی چشم خماری فتنه بر پا

پرنگش بر سپهر نیلگون ماهی ابر آید   و یا چهر منوچهری فراز کوه ما نو شا

مخطط عارضش مخلوق تنزیل ربانی   معنبر گیسوی و غره او شفای سر دردا

بحار بخشش و جود و سخا گر دست راد او   تر شد معدن لولو برسته نخله خرما

ایا در بزم نعتت عندلیب سدره خنیاگر   ایا در محفل مدحت ثناخوان ذات بیهمتا

بفرقان رسالت ذات پاکت گشته بسم الله   بفرمان جلالت نام نامی تو شده طغرا

ق

چه آن چشم خدابین و چه آن گیسوی عنبربو ‌ ‌ ‌ چه آن دست گهربار و چه آن لعل روان‌بخشا

نروید غنچه از عبهر نباشد مشک در تبّت ‌ ‌ ‌ نبارد ابر در نیسان نخیزد لعل از خارا

گلاب افشانی ابر نوالت می‌کند زائل ‌ ‌ ‌ خمار نوم از زهره غبار صرصر از شهلا

شکستی خورده از سلک کمند غالیه نکهت ‌ ‌ ‌ مسلسل چنبری زلف بتان تارم و یغما

بعالم گر نسیم خلق او در اهتزاز آید ‌ ‌ ‌ چو حوری بر دمد نوری ز خار سرکش بیدا

نوالت گر عبیر افشاندی اندر هند و بنگاله ‌ ‌ ‌ شدی چون زلف یوسف برهمن را اکمه گمراه

سنان کش نیزهٔ خطّی تو ماریست دندان زن ‌ ‌ ‌ همان ماری که هست اندر دهانش گوهر رخشا

رود در جوف عنبر گر تف شمشیر سوزانت ‌ ‌ ‌ عظام مردگان از قبرها جهند سپند آسا

ور عکسش افتد بر سپهر نیلی مغفر ‌ ‌ ‌ شود در دم دو پیکر فاش مانندهٔ جوزا

۹

مکلل بار پر دُم خنگ همه نازت که جولان — شکسته بازوی سیمرغ و بسته شهپر عنقا

فلک سپهر و ملک طیر و اسد تمثال و تنین دم — معنبر یال و طوطی بال و برق اندام و رعد آوا

کمانش گیسوی سلمی فسارش طرهٔ شیرین — دُمش مرغولهٔ لیلی و نعلش ابروی عذرا

همین بس مدح جولان آوری لامکان تازت — که او اوفی گشاید دست از این دنیا و مافیها

برای نظم عالم پیشکاران جناب تو — و سند از کهکشان بر پشت فرمان فلک امضا

نشد چون گرم جنبش بهر تقبیل سنان تو — ثوابت را از آن گشته لاحق رنج استسقا

ز حدت عرصهٔ دوزخ نماید زینت مینو — بفرحت در بساتین جنان حشری شود برپا

پی احباب و حساد ترا ارواح آسیمه — دم غبطت بمضمار وغا از بانگ جان فرسا

سبک رفت از جهان دین مسیح و یوشع و موسی — گران شد چون کتاب تو سوی دنیا و مافیها

بر دو هشت همانا مسجد ذو القبلتین آیی — ز شبیر و شبر عیش و سر و سینهٔ زهرا

بصد تعظیم و صد تکریم مسجود جهان آید — یکی چون مسجد اقصی دگر چون مکه و بطحا

یکی را افسر زرین شهادت زیب تارک — یکی را جامهٔ زرین خلافت زیب تن زیبا

سزد بر آن کند گر صد هزاران افتخار آدم — رسد بر این نماید گر فراوان نازها حوا

بتابد آن یکی از راه طیبت پنجهٔ گردون — رباید دیگری هنگام بازی سر گل غبرا

بهومن دست مهر آن ز سر پایه را حسرت — بکافر ترک قیصر این بود آماده یغما

حسن آن سرور دین کز شمال خلق خُلق او — شده روی زمین چون صحن گلزار جنان زیبا

حسین آن پادشاه اتقیا کز پرتو داد تیغش — شده حسن شریعت چون جمال حور روح افزا

شهنشاها تو آن هستی که از فیض نگاه تو — همانا گوهر مقصد شود یابند زر قلب

بحق این دو غلطان گوهر بحرین عز و شان
فرست آرامش و راحت پی نواب مولانا

هله در باب از طرز تلطف پادشاه من
که میدارم بلطف خاص تو صد گونه نازشها

نینداری نظر بر من فتادستم در چه حیرت
وگر بینی بسوی من شود فرقم فلک فرسا

کنون هست نه خشمناک که بسر آمادم محشر
ادب گوید مده از کف عنان خصلت ای حاشا

مرو زین بیشتر زنهار در راه ثنا خوانی
میفزا زین بیشتر در وادی مدح و صفا

چکامه ختم کردی بر ستایشها بحمد الله
کنون بدست شو از یاد این شیوه سودا

بکش با صد شغف خود دعائی را بسر انجام
بکن دست و بغل خالی ز شیرین لعبت ایشا

اشارت رفت چون از غیب سوی من قوامم
بجز بر دعا نیست گونه نمودم ید بیضا

الا تا در جهان پیدا شود از باری نیسان
سحاب از چرخ و قطره ابر و از قطره دریا

ط ۵ بالای بیت ۱۲
ط ۶ تا بیتی زنهار ۱۲

بیارد با ہزاران عجز پیشِ خادمانِ تو	کمانِ گوشہ شہب تیر و مُجن شمسِ جہان آرا

مدحِ امیر المومنین حضرت عمر بن خطاب رضی اللہ تعالیٰ عنہ

سحر کہ خسرو خاورفند وکشاد نقاب	کشید سر بگریبانِ باختر مہتاب
عروسِ دہر بپوشید برقعِ زرین	عجوزِ چرخ ز رُخ کند نیلگونہ ثیاب
فشاند بال چو شہبازِ آتشین مخلب	گریخت ظلمتِ شب ہمچو سہمدیدہ غراب
شعاع گستر چالاک چربدستِ ضیا	کشید بردرِ ظلمات سیمگون جلباب
پی علاجِ خمارِ شبانِ بتانِ نجوم	یکان یکان ہمہ بستند چشمِ خویش از خواب
صبای نخلخہ بیز و نسیمِ غالیہ سا	فگند چادرِ نکہت بگلشنِ شاداب
دماغِ لالہ ببو یاسے ہوا فرکوم	دہانِ غنچہ تر طیب آبِ پُر لعاب

شقیقِ[1] بوقلمون جلوه محوِ شکرخند | شکوفهٔ طرب انگیز برکشیده حجاب

زمین ز لالهٔ خودروی جامِ بسّدِ[2] ناب | فلک بجوششِ شفق ساتگینِ[3] لعلِ مذاب

برای دفعِ شکرخوابِ غنچگی شبنم | فشاند بر رخِ گلها هزار قطرهٔ گلاب

سحر دمید سحر کز نوای بلبل و سار[4] | عیان ز کنجِ چمن گشت لحنِ چنگ و رباب

سحر دمید سحر کز عفارِ[5] آذرگون | چمند ورره و برزن صبوحیانِ شراب

سحر دمید سحر تا درازیِ شب را | بتیغِ صبح ببُرّد ز عاشقِ بیتاب

سحر دمید پیِ عیشِ عالمی لیکن | دلم ز رنجِ حوادث بگونه گونه عذاب

گهی ز کیدِ حسودان مثالِ دف کوب | دمی ز جورِ اقارب بناله همچو رباب

گهی بعشقِ لبِ لعل داغ دل چو شقیق | دمی بهجرِ پری چهرگان چو زلفِ بتاب

[1] شقیق نوعی از لاله بهار عجم
[2] بسد بفتح اول و فتح سین مشدد مونث بمعنی مرجان فرهنگ انجمن آرا
[3] ساتگین بکاف فارسی بروزن پاکدین قدح شراب برهان جامع
[4] سار مرغ هزار دستان ۱۲ برهان جامع
[5] عفار بالفتح سیم ۱۲ منتخب

جگر بنار الم چون سپند در مجمر
دلی بلرزه ز غم مثل قطره سیماب

سفید گشته چنان موی من ز شدت یاس
که هیچ رنگ نگیرد بصد هزار خضاب

کهی نشد که غبار الم ز دل شوید
بجوش آن اشکم هزار چون سیلاب

چگونه ضبط کنم نالهای سینه شکاف
که گشته کثرت ناسور در دلم نقاب

بعسرت از نهم دل گرچه چاره کنم
که عشرت از دو جهان گشته چون وفا نایاب

اگر سوال کنم حاجتی ز کس آرد
بلب نیامده بر آن سوال جواب

چرا زنند همی دست رد بسینه من
که بهر تار نفس هست خار غم مضراب

دوای درد دل خویش از کجا آرم
چو هر کسی سوی من افکند نگاه عتاب

مگر روم پی فریاد رو بسوی کسی
که نام نامی او هست زیب چاپ کتاب

وزیرِ شاهِ رسل آصفِ سلیمان‌جاه ‏— معینِ ملت و مذهب عمر بنِ خطاب

خطیبِ عزت و عنوانِ خطبهٔ تکریم ‏— ستونِ کعبهٔ دین زینِ منبر و محراب

قمر وساده و کرسی سریر و زهره رباط ‏— سپهر طارم و خلد آستان و عرش جناب

دهم سپهرِ جلال و نهم بهشتِ نوال ‏— سوم جهانِ کمال و [illegible]

اگر بغرب درخشند کواکبِ حسنش ‏— دیارِ زنگ شود رشکِ [illegible]

زچشمِ خسرو شیرین فسانهٔ قهرش ‏— ربوده چون دلِ فرهاد نقدِ شیرین خواب

بدیده‌های مقیمانِ کوچهٔ طلبش ‏— ستاره خاسته به ز قاقم و سنجاب

براهِ قهر و غضب دستِ او بروزِ جهاد ‏— ق نعوذ بالله اگر تیغ برکشد ز قراب

اجل نهد سرِ ابطال بر دمِ شمشیر ‏— بدان مثال که اطفال کوی در طبطاب

تو آن رفیع جنابی که آبیار آنست — بجاه باغ ثنا زند چرخ را دولاب

جوانه آن بخت تو بر سریر گیتی — سپرد عجوز ایام را دوباره شباب

بپیش نعرهٔ رزم تو صیحهٔ ناقور — چنانکه پشه بتندری طنین ذباب

نساختند بقصر تو مهر را قندیل — ازین سبب همه شب و نهد نیز نقاب

بدست راد تو صد کان لولوی لالا — بود حقیر ترا اندر نظر ز موج سراب

خلیل سازد بی مهر تو بر اسمعیل — همان که رستم دستان نمود با سهراب

بسعی ماشطهٔ فتح ابروی تیغت — ز خون دشمن سازد هزار گونه خضاب

عجب سمند سبک خیز زیر ران داری — که هست سرعت او بیش از صبا و سحاب

برزم دیو ملک خصلت و بزم پری — بحزم عقل درنگ و بعزم دهر شتاب

پی سواری تو سعد اکبری زین | برای دفع شیاطین دین چو تیر شهاب
تبارک الله ازان توسن معجزه کام | ستاره میخ و ثریا ستام و ماه رکاب
زمین ثبات و فلک سیر و باد رفتاری | که با کمال جلادت گه ذهاب و ایاب
به ضرب سم شکند پشت گردن مریخ | بجاک زند سر نعلش برنده پیل سحاب
خوشا کسیکه طواف حریم تو بکند | همیشه تا دم محشر مشابه گرداب
بد اسجالت آنکس که سر نسازد خم | ز ابروان تو بیند چو عنبرین محراب
پی ملاحظه ارتفاع نیر دین | کف تو ساخته ایزد بشکل اصطرلاب
نظام عالم دیگر قضا چو انتر یافت | خجسته ذات ترا خواند بهر استصواب
فلک ببوی خصال تو نافه مشکین | زمین به نکهت خلق تو کان عنبر ناب

بجوشِ مهرِ تو خون ار بجوشد بعروق — شود چو ارقمِ پیچان در بدن اعصاب

چو جبرئیل بدرگاهِ تو هزار سفیر — برنگِ رضوانِ روضهٔ تو صد میزاب

مجاورانِ حریمِ ترا همیشه بود — فلک بعرشش که طوبی لهم و حسن مآب

چنان بلند شود گردنِ فحولِ فجور — که احتسابِ تو گر دیده است طوقِ رقاب

چه گویم از برشِ خنجرت که چون ضیغم — جدا کند بیکی ضرب نشئه را ز شراب

اگر گناه کنم در علوِّ مدحتِ تو — بدل بنازم آنرا بصد هزار ثواب

وگر خطا برود در ثنای تو ز قلم — فرشته بوسه زند بر خطا ز راهِ صواب

بسوزِ هجرِ تو چندان نموده ام فریاد — که دودِ آهم بر روی چرخ گشته سحاب

ولی چه سود که زامراض و فکرت و اندوه — شبانه روز بجانِ سست صد عنا و عذاب
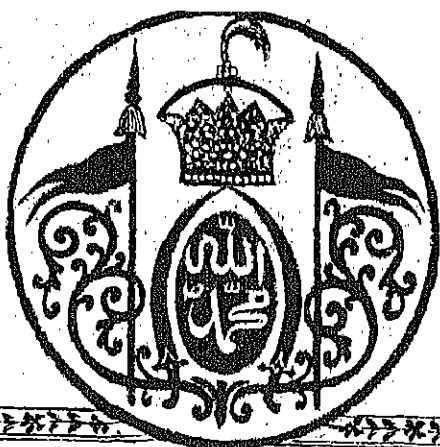
خدایگانا انصاف کن که تا بکجا
بجانم از صدمات و غموم سینه کباب

بچار موجهٔ هستی تو ناخدا هستی
غریق لجهٔ بحر غمم مرا دریاب

اگر برانی بارت سپاس خواهم داشت
که کفر هست شکایت بمذهب آداب

وگر بخوانی رطب اللسان بخواهم بود
بشکر بذل و نوال تو تا بروز حساب

بعز ایزد و جاه رسول و شان بتول
بحشمت خلفا و بعصمت اصحاب

بآن ذبیح بیابان کربلای بلا
بحق او که بنوشید زهر چون جلاب

بآن ائمهٔ اثنا عشر که دست هوا
نگرده عطف عنان شان کهی زراه صواب

باولیای جهان و باصفیای زمان
بسینه صافی اوتاد و پاکی اقطاب

که عرض کن همه حاجات من به پیش نبی
بسوزشی که شود سنگ از شنیدن آب

کشید گرچه بطول آنچنان حکایت من | یقین که در همه عالم نگنجد از اطناب

هنوز اشاره کند دل که تا سخن بگوی | بسا ولی ادبت گویدم که بس است

هله بهوش بیا و زیاده هرزه مگو | که از طریق ادب نیست گفت اینهاب

قصیده ختم نما بر دعا که می آید | کله شکسته اجابت ز حق پی اطراب

همیشه تا که نماید تبسم خوبان | درخشش رشتهٔ پروین ز لعل گون عناب

بسر و نعره زند تا قلندر قمری | به هجر نوحه کند تا که بلبل بیتاب

بعیش و رنج بماند محب و دشمن تو | یکی به مینوی راحت دگر بنار عذاب

نسیم خلد برین خاک پاک قبرت را | همه عبیر نماید تمام عنبر ناب

منقبت امام ضامن ثامن حضرت علی موسی رضا علیه السلام

تا هشته دو زلفِ مسلسل بر آفتاب — داری بزیرِ هر خمِ هر چنبر آفتاب

قدّت قیامتست و رخت مهرِ روزِ حشر — یک نیزه دورتر نشود از سر آفتاب

خالِ معنبرت بر چهرِ آتشین — ق — یا آن ستارهٔ کیوان بر آفتاب

یا هندوی نشسته در آغوشِ حورِ عین — یا سایه کرده کلّهٔ ابری بر آفتاب

رخسارِ دلفروزِ تو گر پرده افکند — از شب کشد بفرق سیه چادر آفتاب

لعلِ تو در فشاند از رخ و رخ فرازِ — در خلد هست زهره و در کشمر آفتاب

تابد ز تابِ خندِ تو بر آسمان قسم — باشد ز عکسِ روی تو بر کشور آفتاب

دریا بیادِ حسنِ تو گر موج زن شود — گردد ببطنِ هر صدفی گوهر آفتاب

از خط کشیش حسنِ تو طغرای عنبرین — بر صفحه که هست از آن کمتر آفتاب

پروین نماست جبهه تو از عرق بلی | آغشته است یا به میِ کوثر آفتاب

بینم ز پنجه تو در آغوشِ خویشتن | کف الخضیب در شفق و در بر آفتاب

داری دو لعلِ لب چو نگینِ شهنشهی | کورا و ضعیف گشته مه چاکر آفتاب

بدر الدجی امام رضا سرور یکه هست | از حسن چون نگینش در خنصر آفتاب

ارغنده شیر رزمی که از خوفِ حمله‌اش | چون روبه ضعیف شده لاغر آفتاب

شاهی که از طپانچه گردانِ فوجِ او | گردد کبود چهره چو نیلوفر آفتاب
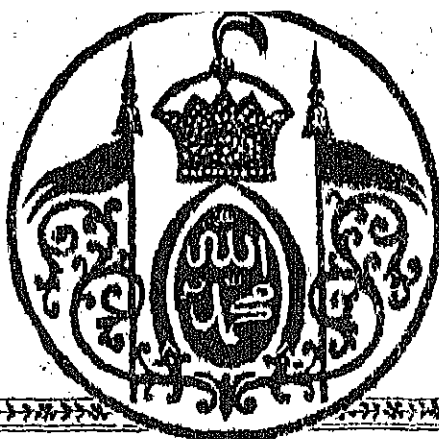
ترکِ فلک نه ساید اگر جبهه بر درش | فی الفورش از شعاع زند خنجر آفتاب

بهرِ شمولِ مخزنِ او خازنِ قضا | پیدا نمود صورتِ قرصِ زر آفتاب

باشد که حاجبانِ درش الفتی زنند | بر آورد نهالِ هما شهپر آفتاب

... شتر و از خنجر آفتاب

مشاطهٔ وَش برای جواهر ... / می آرد از شعاع دو صد زیور آفتاب

آن سروری که ریخته طرحِ نشیمنی / در سقفِ کاخهای تو چون شهپر آفتاب

گر خضرِ جلوهٔ تو نمی گشت رهنمون / تا حشر بر نیامدی از خاور آفتاب

سر میکشید بشوقِ لقای تو هر سحر / عشاق وش ز مشکوی منظر آفتاب

چون کیمیا بچشم جهانی شدی عزیز / موهوبِ دستِ رادِ تو گشتی گر آفتاب

جوشد ز احتسابِ تو چون شیر و انگبین / گر افکنند در خُم و در ساغر آفتاب

در عرصهٔ کمال تو هر جوی کهکشان / در روضهٔ جلالِ تو هر عبهر آفتاب

آید بگردِ قصرِ تو چون گبر آسمان / باشد به بزمگاهِ تو چون مجمر آفتاب

تا گشته زیبِ منطقه‌ات تیغِ خونفشان	خمّش هلالِ عید شد و جوهر آفتاب
جز نیلگون پلارکِ تو هیچکس ندید	در کفِ ماهتاب زحل پیکر آفتاب
وز سیحکِ اشقرت که همی دارد از رکاب	روز و شبان ز امن در اسیر آفتاب
نگذاشت چرخ کحل غبارِ سمش از آن	گردید روز کور و شد اعور آفتاب
در عالمِ شصتِ خمِ تو نه آسمان اسیر	وز رشحِ هفت بازِ تو بی مغفر آفتاب
از خوفِ حمله‌های تو از چرخِ پنجمین	بگرفته بهرِ امن سپر بر سر آفتاب
روشن شده ست بر تو حقائق از آنکه هست	از علمِ حق نهانت تقلب اندر آفتاب
رفته ز حاجیانِ تو رضوان ببابِ خلد	آمد برای سجده ترا بر در آفتاب
رایش ز فیضِ طبعِ تو گر می‌گرفت نور	می‌ساخت جای آینه اسکندر آفتاب

تا غازهٔ نضارت و زینت بُوَد دَهن | مالد بچهرهٔ گل و سنبل آفتاب
صبحِ امید چشمِ حسودت نه بیند ا | تا روزِ حشر گر شود شش سپهر آفتاب

منقبت حضرت سید الساجدین امام زین العابدین علیه السلام

نو بهار آمد جهان را رونقِ دیگر گرفت | بوم و بر از غنچه و گل صد زر و زیور گرفت
قهرمانِ فروردین از بید برگ و پیلغوش | بهرِ قتلِ بهمن و دی دشنه و خنجر گرفت
ساقی بیا کِ نوروزی باعجازِ خضر | از شقیق و ژاله در کف باده و ساغر گرفت
از شمیمِ ضیمران و از نسیمِ غنچگان | خاکِ باغ و راغ یکسر نکهتِ عنبر گرفت
شوخیِ چشمانِ حور العین بشوقِ سیرِ گل | آمد از فردوس و جا در دیدهٔ عبهر گرفت
چشمه سارِ سنبلستان آبِ کوثر سر گذشت | آبشارِ سرخ خیزان طعنه بر کوثر گرفت

نیست سنبل زیر نرگس لیلی شبگون عذار	صد دل مجنون بزلف عنبرین چنبر گرفت
در ته برگ است شاخی با عروسی از حیا	خنده خود در شقهٔ فیروزه گون معجر گرفت
بهرمان چون شیشهٔ لعل مذابی شد عیان	ارغوان از خرمی رنگ می حلکر گرفت
صحن گلشن از ریاحین دسته‌ای صباغ گشت	دامن صحرا ز گلها صورت ششتر گرفت
حله پوشان جنان در حله شب بسته زر شبک	زمردین تشریف نزهت تا جهان در بر گرفت
غنچهٔ گل کرد از برای دست بوس شه خیسا	تا خدیو نامیه جا بر سر شاخ و بر گرفت
عارض شان نسرین نو پاشید آن چنانک	سر بسر پاک بیابان تابش گوهر گرفت
مرغکان کشتند زانسان نغمه زن کز انفعال	زهرهٔ زرین ستا سر در سیه چادر گرفت
چارهٔ عقرب گزیده هم ز نیش عقرب بود	طرهٔ خوبان از این رو رنگ سیسنبر گرفت
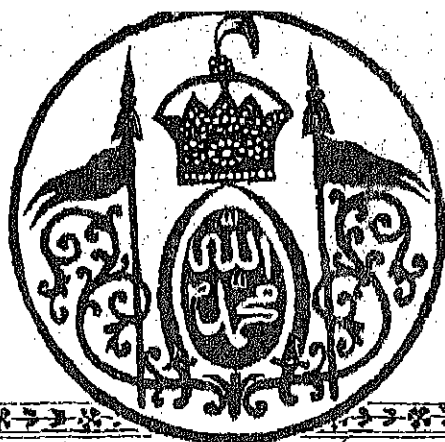
تا زند قیفال مجنون مشربان جوش گل
شاخ ها چون کش نان از خار نشتر گرفت

با چنین فر و دین دارای ابر نوبهار
راه چون سد سکندر بر دی و آذر گرفت

از وفور خرمی بهر بخور بزم شاه
لاله احمر بکف یاقوت گون مجمر گرفت

ماه تمکین مهر اوج دین علی ابن حسین
کز نهیبش لرزه اندام هفت اختر گرفت

آنکه با عقل فلاطون و بتیغ لاله گون
تاج از خاقان ربود و باج از قیصر گرفت

آنکه هفت اقلیم و شش سوی و سه روح و نه فلک
با نهیب نعره گردان کشش او در گرفت

بهر حفظ دین و دولت احتساب عدل او
فتنه را بیضه شکست و ظلم را ابتر گرفت

لعل کلکونش بر عارض چو بینی وانما
گلشن فردوس را سرچشمه کوثر گرفت

همت افضال او صد خلد بی اندازه داد
صولت اقبال او صد ملک بی لشکر گرفت
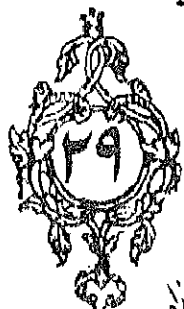
رزمِ او تاراج کرده هم جنوب و هم شمال | عزمِ او از باختر تا سرحدِ خاور گرفت

رحمتش چون شد شفیعِ عاصیان و مجرمان | آن عرض کز آتشِ دوزخ ز جوهر بر گرفت

خفت تا نوشابهٔ اقبال در آغوشِ او | هفت کشور از سرِ نو فرِّ اسکندر گرفت

گرد وزِ ارجاسپ را بستد بگه اسفندیار | ذاتِ او با راست بازی جمله بحر و بر گرفت

رستم ار بگرفت اقلیمی بگرزِ گاوسار | او جهانی با پرندِ اژدها پیکر گرفت

آن شهنشاهی که دستِ جرأتش روزِ نبرد | شش جهاتِ صدجهان با ضربِ یک شمشیر گرفت

از درِ آتش فشان تیغِ تو در صلح و مصاف | رنگ از لعلِ بدخش و رخش از گوهر گرفت

کینه ور مرگ مصور آن پرند آور بگر | آب از خور تاب از زر تیزی از آذر گرفت

خالِ لیلای ظفر آن ترکشِ عنبر فام | حسن از رخشنده مه رنگ از قمر گرفت

پیش دستِ دُرّ دریا بخشش و دُر بارِ تو — ابر از قوس قزح دامن به چشم تر گرفت

چتر زد طاوس زرّین بالِ کلکش در ازل — چون قضا انگارا و صاف ترا در بر گرفت

لوحش الله تا کشیدم نغمه در وصف تو — بوسه از لبهای من حسّان مکرر بر گرفت

از دعایت خسرو اطلب اللسان خواهم شدن — تا که دلم آتش ز تحریر چکامه در گرفت

دائماً در صفاتت کوشوارِ دهر باد — گر بیانش خامهٔ نواب صفدر بر گرفت

منقبت حضرت امام باقر علیه السلام

نگارِ شام که عقدِ گهر نگار بر بند — حمیلهٔ فلکی در گلوی خود افکند

برای مقدم شاهِ شبینه کاخ سپهر — شد از نجوم و دراری چو خلد آیین بند

من از نظارهٔ معشوق محو عیش و طرب — نگارِ من به صداع خمار زار و نژند

نمود فازه اش اعجاز انشقاق قمر | بداد با سکک او دو هلال را پیوند

چکید از صدف سلک لولوی شهوار | بریخت شور خموشی میان شیرین کند

گرفت رنگ شکر فی غذا کلکلوتش | فتاد طرفه شکستی به تابدار کمند

بخشم و غمزه چه جنباد و فتاده بد سپس | پی خرابی یغمای عاشقان پابند

چو یافتم بخمارش بجا دمی گفتم | که زود آر عقیق و در گشاده به بند

بگیر جام مل و طرح نو بهار انداز | بیار جوز منقی و نقل نغز و قند

سبک برفت و سبک آمد و سبک آورد | همه ز لوز و شراب و کباب خند خند

ز باده ساغری ساختم چنان سرشار | که غرق بحر عرق شد ز موجه اش آرزو

درون لعل لبش و بریختم راحی | که از روایح آن روح میشدی خرسند

می که در دوی افتد اگر بر وی زمین ز ذره ذره بخیزد فلک فلک تا کند

می که چون بچکید قطره صفر بزر از آن سواد زنگ بدیجور ببید از برخند

می که جرعه او ار بکام زال رود کند بناخن فرسوده صد هزار الوند

فروغ سینه و نور بصر و قلب نشاط جان و قوام بدن عبیر وزند

از و کلیل چو حوران خلد بدله سرای از و شگفته جمال حکیم دانشمند

بچکید چون ز می لعل ساغری بر او حباب چشم عدم رفت و گشت مست و لوند

مالید بر رخ روشن و دو زلف غالیه گون کشید از سر و آغوش زرنگار پرند

بداو رخصت وصل حریف خود دای کناره کرد ز جوشش هزار لاف و گزند

نهاد لب بلب و گفت بوسه ای بگشن تو چند ای تو این زهد خشک تا کی چند

بباز نرد تعشّق بوصلتم ایدون
که یک زمانه ترا داشتم بمکر و بفند

باستماع چنین مژده سرور انگیز
ز جای خویش بجستیم بشوق چون اسپند

ملنگ وار و مست شدیم از وصال هم چندانک
رسید تا سر گردون صدای شکرخند

گذشت چون ز کمرگاه زلف لیلی شب
سرود با دف و چنگ و رباب و بیتی چند

بمدح سرور دین شاه اتقیا با قسم
که هست شده از اسلم سپهر بلند

شعیب معجزه و موسی کلیم و خضر خصال
خلیل خلّت و ادریس خو مسیح افند

خدیو کون و مکان قهرمان کن فیکون
که هست علم و عمل را وجودش آذین بند

هم از عدالت داود خلق را ناصر
هم از شکوه سلیمان زمانه را خاوند

شکست کاو زمین را کمر بضرب عمود
نمود شیر فلک را اسیر خم کمند

هزار فتنه بگیرد زمین بجنبش و دید ‌ ‌ ‌ فلک بعرصهٔ گیتی چنو سعادتمند

چو در بهار نوالش اگر بروضه و دهر ‌ ‌ ‌ سهیل و زهره دمد جای غنچه و ترند

شوند غرق ز باد مخالف قهرش ‌ ‌ ‌ میان قطرهٔ آبی سفینه صد و فرند

سمان نشاط زند حشش فحول گیتی را ‌ ‌ ‌ که هر گدا را از جود شاه باآورند

زمانه کیست که آنی شود مخالف او ‌ ‌ ‌ سپهر چیست که گاهی باو کند ترفند

فرات جو و اگر خوانمش غلط گویم ‌ ‌ ‌ که پیش همت او هست بحر چون فرکند

ایا شهی که بانجاح همت عالیت ‌ ‌ ‌ بلب نیامده گاهی سوال حاجتمند

بحال عجل سخن گو شود بمعجز تو ‌ ‌ ‌ چو خاک پای تو ریزند در دهان نوند

اگر ز نهی تو منکر بتافت سر چه شگفت ‌ ‌ ‌ که از کلام خدا گبر می‌نگیرد پند

بنای کاخِ تو بهتر ز خلد هست که هست — دران ز وسمهٔ ابروی حوریان آئینه بند

به باجهای قصور تو از سپهر رواق — بصحن های ریاضِ تو از مجره خیمه زند

شود مشابه تنزیل واجب التعظیم — اگر نگار دهند اسمِ تو سپهر پاشند

چسان نظیرِ تو باشد بعالمِ امکان — که مامِ دهر نزاده است چون تو فرزند

طرازِ موی میانِ هلال کردارت — ق — بود قضای مجسم نه برق تابِ پرند

بصیبتِ ...شِ و آفرینشِ مضمون — جدا شود بعدم از دلِ کمالِ نجند

تبارک الله از اسپِ سبک روت که بود — زمانه ثانیِ آن کوه برین لجام سمند

قمر رکاب و زحل هیبت و ستاره خرام — سپهر گردش و شبیر اوژن و صبا مانند

پر دو چو رنگِ رخِ عاشقان بسوی عدم — زعالمی که دران نام تازیانه برند

ازان مثال هلال ست خنجر تیزت — که هست طبع همایون تو دقیق پسند

نسیم خلق تو گر غالیه بیفشاند — برند بوی عبیر از عصاره ریوند

برون ز قلب تو حق رانده اند نشان — فزون ز حب تو امری نکرده اند پسند

نشد مقابل روی تو مهر عالمتاب — عبیر صبح بمالید بر رخ هر چند

گدای کوی تو تا گشته سه همی پوشید — قبای اطلس گردون بجای خرقه ژند

رسد سکندر رومی به نکبت دارا — بیاید ار بحضور تو با فر و اورند

چسان به پیش تو آبی پذیرد گوهر — که رشته کرمت عالی به دور آکند

بشکنت تست عذاب ابو دهم پیمان — به قول تست نشاط خلود هم سوگند

ز بیم گرز تو لرزد روان گرشاسپ — ز خوف رمح تو بپیچد قالب دربند

چو فیلسوف بگوید که عالم است قدیم — پی حدوث بیارم ز خشم تو آوند

چرا بدر که دیگر روم برو ز جزا — که بهر بخشش عصیان ولای تست بسند

برس بداد الاحسان سید الثقلین — که چرخ میکند از مدح خوانت حسد

چنانکه مدح تو فرموش نمیکنم گاهی — تو هم تغافلی از حال من کهی مپسند

مرا رسان بحریم نشاط عیش و سرور — مرا رهان ز هزاران جفای چرخ گزند

ستاره تا که بنا افکنان علم و عمل — پی حصول [illegible] جهان کوشند

بسعی کامله نقاب مرگ تا محشر — کنند بنای حیات [illegible] کلند

زبان خامه نواب تو ثنا گوید — بصد خلوص و دو صد [illegible] تا ابد

نعتیه

ای گیسوی شبرنگ تو طغرای شب تار | وی طرهٔ طرار تو چون ارقم خونخوار

از دشنهٔ مژگان تو خنجر همه در دل | وز نرگس مخمور تو عالم همه سرشار

گیسوی تو آشوب جهان است معلّم | چشمت ادب آموز دو صد فتنهٔ تاتار

خالی که فتاده است بر جنب جبهت | حصنی ست که بنشسته در آن زنگی سحّار

در سرو ندیده ست کسی شاخ بلورین | ق | شاخی نشنیدم که بیارد ثمری بار

آن قامت و آن گردن و آن سیب زنخدان | اعجاز نما گشته بچشم اولوالابصار

یاقوت نخیزد گهی الا ز دل کوه | ق | مرجان ندمد جز به تهٔ قلزم ذخّار

وین طرفه که از فندق و از پنجهٔ رنگین | این قاعده بشکسته کف دست گهربار

اعجوبه صباحی ست رخ آینه نکهت | کو جلوه نما گشته میان دو شب تار

ای شوخِ جفاکار و جفاجو و جفاگر | وی کج‌ستم‌خو و ستم‌کیش و ستمگار

تا چند گره در خمِ ابروی مُعنبر | تا چند لبِ لعل بزیرِ دُرِ شهوار

از نهبِ شبیخونِ فراقت شده تاراج | سامانِ تحمل بدلِ خسته و افگار

صبحم شده چون شامِ غریبان همه تاریک | شامم صفتِ صبحِ قیامت همه آزار

روزی نبود تا نفرستی پیِ قتلم | صد خنده و صد عشوه و صد غمزهٔ طرار

گاهی نگشادی برخِ من درِ مقصد | هرچند زدم سر ز فغان بر درِ دیوار

وقتی نزدی ساغرِ کی چند بیادم | روزی ننهادی سرِ انگشت به بیمار

ایدر که ز سوزِ غمِ تو گشته تنم داغ | ایدون که ز بیدادِ تو رفته‌ست دل از کار

از خد بفکن بهرِ سند اشقهٔ معجر | بنما صفتِ مهر مرا جلوهٔ رخسار

از گوشهٔ ابرو بوصالم کن اشارت
هوشم ببر از کیفِ می خندهٔ سرشار

یکبار چو پرسش کنی از طرزِ تلطف
صد بار دهم شرح بتو حالِ دلِ زار

لیکن چه توان کرد که طبعت ننماید
بهرِ من دلخسته کجا فکرتِ تیمار

ای خاطر آزرده بیندیش ز خویش
در غفلت وی بیدلِ نادان هله هشدار

برخیز ازین ره که بسی نوحه نمودی
از دستِ بلاهای غمِ غمزهٔ دلدار

پیوند شود در بنِ دل سندوی لفظ
بگریز بظلِ علمِ احمدِ مختار

شاهنشه با قدر و قضا ناظم و قدر حکم
دادارِ جهانگیر و جهانبخش و جهاندار

سلطانِ رسل خضرِ سبل سرورِ عالم
فرقانِ هدیٰ بدرِ دجیٰ سیدِ ابرار

بر تارکِ او تاجِ فاوحیٰ شده زیبا
در نرگسِ او سرمهٔ مازاغ سزاوار

گر باد مسیحائی او در چمن آید — بلبل بپرد از بیضهٔ سر بسته ز ما

از صورت او جلوه نما معنی حق — چون شمع که هست از پس فانوس نمودار

عالم بوجود آمد از ذات شریفش — چون نقطه که گردید نمایان خط پرکار

در بزم دل آرای تماشای جمالش — رفتار نظر تا بن مژگان شده دشوار

نهیبش چو کند میل باصلاح سواد لشکر — داؤد زداید ز صحف صورت مسمار

قارون بگزیند بعدم سمت حاتم — امش که زدار زر پاشش دم گفتار

چون مهر کند نغمه شود صفحهٔ تا مور — چون قهر کند نار شود نور در ابصار

بارد چو سحاب کرمش بر سر ایام — دی ماه شود آبدهٔ اردی و آزار

شاها تو اگر حمله کنی بر صف اعدا — قفقد شود از رمی تو سرکب و رهوار

اعضای عدوی تو میانِ شکمِ اُم	پاشند که نعرهٔ رزمِ تو بیکبار
چشمِ علمت دوخته بر نقشِ هزیمت	قافِ قلمت گیرد جهان حلقهٔ پرکار
رمحِ تو همان خطِ شعاعی ست که بنمود	از اسلام و طریقت بجهان جلوهٔ انوار
شمشیرِ گهر رنگِ عدو خوارِ تو گویا	در بزم لبِ حور چو مریخ به پیکار
شبدیزِ ترا باج دهد عقلِ فلاطون	شبرنگِ ترا پی سپرد فکرِ احبار
غرّا و دم و ماه سُم و برق تکاپوی	مشکین تن و آهو روش و غالیه افشار
صرصر تک و سیلاب دو و رعد خروشی	جبریل پر و سهل و صاعقه کردار
عنقاست به پرواز و چو هدهد به تحمّل	آهوست بجولان و پلنگی ست به مضمار
مرغول دمش پرچمِ منجوقِ سلیمان	نقشِ قدمش دائرهٔ کعبهٔ احبار

فی الجمله بجاهش چو بجنبد دم پویه | در لمحه ز ملک عدم آرد خبر پا
گر وقت تکاپو نکشی زلف عنانش | چون سایهٔ تو محو شود از همه انظا
وین معجزه طرفه که گیری چو رکابش | قوس قزحی شق کند انگشت تو سر پا
با موکب تو فر و ظفر کرده مواخات | با دانش تو حلم و حکم ساخته اقرار
هم مهر تو فرمان قضا ساخته مسجل | هم مهر تو روی قدر آست پویا
هر قطره بحر کرمت ابر گهرریز | هر ذره صحن حرمت مهر پر انوا
گر سیف زبانی نشود تیز به حجت | دندانش نیاید بدمی صوت شفا
از هیبت تو بهر نه نوشیدن باده | لا مست پی باده کشان دل اخلا
خوف غضبت می برد اسباب تعیش | ترسم که برد از همه لذت بدا

تا جا رُوی قصرت نشن شعشعهٔ خورشید | ترکِ فلک آویخته سر روز نگونسار

از ہجرِ تو در جسمِ فلک گرشته نیلی | وز وصلِ تو در جیبِ زمین نقد سمن زار

ایدون ندرد عاشقِ دلخسته گریبان | چون پرشن از رحمتِ تو دامنِ اوطار

مداحِ تو تا یومِ ابد روحِ مکرم | وصافِ تو از روزِ ازل داورِ داوار

سازد چو کسی میلِ تحریرِ ثنایت | ق خواهد که بمدحت نماید رقم اشعار

اول کند اوراق ز افلاک مطرز | آرد ز مه کاهکشان پرگرِ مسطار

آمد ز دهانِ خضر و خامهٔ طوبی | لیقه ز پرِ روح و مقط از دُرِ شهوار

آبی ز رخِ حور و مدادی ز شبِ قدر | شنجرف ز لعلِ لبِ عیسی شکربار

وانگاه نگارد ورقِ مدح و صفاتت | وانگاه کشد وسمهٔ ابروی افکار

اندم بزند دم ز رقابت بکسی کو — گر وید بقرآن بمدیح تو گهربار

هان این چه سرودی قلم زمزمه سنجم — هشیار شو و دست ازین دعوی بردار

جائی که ثنا خوان وی ست ایزد بیچون — بیجاست کسی را سر آرایش اینکار

ور هیچو منی کاه ز کیف می عشقش — در رقص درآید به ثنا هیچو دو سرشار

لعل ست بکان بردن و یاقوت بسیلان — آموختن هدیه و شاهد سوی فرخار

شاها ملکا خسرو لاهوت جنابا — هستند غلامان تو بلقیس پرستار

هرچند که این دیر کهن منزل دنیا — سجن ست پی مومن و جنت پی کفار

اما ز ره مهر بحالم نظری کن — زین بیش نیم قابل رنجوری و آزار

تو رحمت حق هستی و تواب خطا کیش — کن بهر خدا آنچه ترا هست سزاوار

منقبت حضرت امام محمد تقی علیه السلام

هلال عید عیان شد بچرخ مینا رنگ
مثال ابروی عنابتان چین و فرنگ

فلک ز نقش طرب گشت تنگی ما چین
زمین ز روح فرح شد بهار خانهٔ گنگ

بخانه خانه ز جوش سرور صد گلبانگ
بکوچه کوچه ز افسون شوخ صد نیرنگ

شگفت نیست سحر نوای سرود
که خیزد از لحد امشب ترانه از چنگ

بریخت دلبرکم طرح محفلی چو نارنگ
بکیش حاشیهٔ حنا و زرد و رنگ

بجاده جاده خذف گشت بیضهٔ عنبر
زبسکه نخلها افشاند طرهٔ شبرنگ

زمین بوجد درآمد چو گنبد گردان
بلحن و رقص قیامت ادای دلبر شنگ

بکیف عیش ز سیمای ساقی سرمست
چکید جای عرق از سبوی می گلرنگ

فروغِ چهرِ سکندر بلمعهٔ قندیل | ضیای بیرقِ دارا بشمعِ سیمین‌رنگ

ز بذله‌خوانی ترکانِ نغمه‌خوان افسرد | هزار نغمهٔ منقارِ صلصل و سارنگ

بشورِ زمزمهٔ رودِ گرنِ سپهر پر | شن ز رشکِ مثالِ کمانچه کاغذ و چنگ

بتانِ سیم‌سرین از نشاطِ رقصِ کچول پا | متاعِ هوش ربودند از سرِ هوشنگ

همه بعشوه و نیرنگ ظالم و سرکش | همه بعربده و ناز توسن و سرهنگ

همه بجوشِ میِ حسن محوِ شکرخند | همه ز نشّهٔ جامِ رحیق مست و ملنگ

همه بنازشِ پای‌کوب و دست‌افشان | همه باین غزلِ تازه گشته نغزآهنگ

غزل

خرامِ تست که برد دل بصد نیرنگ | نبود ورنه به ازمن بدهر با فرهنگ

فروچکد چو عرق از تو رنگِ شوخیها | شبِ وصال چو من برت بگیرم تنگ

بحیرتم که چسان تیرِ فتنه میبارد
ز راهِ دور بمن شستِ آسمانِ دو رنگ

چو قصدِ آه نمودم قیامتی برخاست
نعوذ بالله اگر برکشم ز دل آهنگ

ز قتلِ همچو منی غم مخور ولی بشد آ
که گشته از ستمت جا بهر دو عالم تنگ

مبادا آتشی افتد بجسمِ نازکِ تو
گریز بهرِ خدا از دلم صد فرسنگ

شکسته ایم سرِ محتسب بمینائی
ببین که شیشهٔ ناموس خویش زدیم بسنگ

بصلح کی کند آهنگ عاشقان نوات
پریوشی که ز آشتی سگالد جنگ

که سماعِ چنین نغمهٔ جنون انگیز
سکون و صبر ز جانم رمیده صد فرسنگ

بدان صفت سر و پا باختم بفرطِ سرور
که طبع از طربِ مدحِ شاهِ جم اورنگ

ملک سپاه و فلک بارگاه و سپهر حشم
هلال ساغر و ثور آسپر و شهاب خدنگ

نهم سپهر امامت محمد ابن علی — نهنگ بحر مصاف و پلنگ بیشهٔ جنگ

مهین تهمتن گیتی که از مهابت او — فراسیاب حصاری شود به پشت پشنگ

فرو کشد بدهن از سماک تا به سمک — اگر غبار مصافش فتد بکام نهنگ

خجل نمود جم و تهمتن و گیو و آصف را — بطمطراق و سخاوت و شجاعت و فرهنگ

فتد به قلزم زخسار گر تف تیغش — سمندری جهد از بطن مادهٔ خرچنگ

شکست و دوخت سر و سینه‌ها نغفور و جیپال — یکی بضرب عمود و دگر بنوک خدنگ

دهد فشار اگر پنجه‌اش حوادث را — برآید از دهن صور صد غریو و غرنگ

شریعت نبوی را بیان او شارح — صحیفهٔ ازلی را کلام او سرهنگ

توان شهی که بتائید عدل و انصافت — عقاب چرخ گریزد ز حملهٔ تورنگ

زهی متاع وقار ترا افلاک میزان
نهی ترازوی تمکینت را زمین پاسنگ

ضیای افسر تو شعشعه تجلی طور
فروغ چتر تو نور زبرجدی اورنگ

دم تموز شبنمی اگر بسایه بید
ز شاخ بید دمد صد گل شنبلید و فشنگ

زمانه چهره ناشسته بد ز خواب عدم
که شسته بود وجود تو زینت افرنگ

رود چو قوت عنف تو در رگ عبهر
شود مذاق نی عسکری مثال شرنگ

به عون عدل جهان پرور تو شیر [illegible]
غزاله [illegible] جبال [illegible]

نجاشی ار نکند صارم سیه تابت
بخواب هم نکند رخ کهی بجانب زنگ

که غزا بنماید چنان که گوید خلق
فتاده عکس رخ یار در می گلرنگ

تبارک الله ازان رخش برق رفتارت
نه رخش بلکه پری لعبتی ست چابک و شنگ

۵۱ پشه و فشنگ [illegible]
۲ [illegible] افلاک [illegible] ازایل [illegible]
اورنگ بوزن [illegible] اورنگ [illegible]
۵۳ نی عسکری [illegible]

مثالِ نقطهٔ پرکار گشته ام محصور — به پرّهٔ مرض و درد و فکر و محنت و رنگ

رهان ز موجهٔ عسر و رسان بساحلِ یُسر — که تنگ تصادم نجم نموده بس دلتنگ

بده سزای عدی مر بقهر و بغضب — بدانچه رستم دستان نمود با ارژنگ

نماره تا که دل افسردگانِ وادیِ عشق — گذشته اند ز نام و نشان و نسبت و ننگ

شادکانِ حرمیت نگارِ نصرت را — شبانه روز بهر بر کشند تنگاتنگ

نعتیه

ژاله باریده چنان بر طرفِ دشت و جبل — گز لگدکوبِ خزان گشت چمن مستأصل

تیرگون ابر به اوجست و زمین سیمابی — گوئیا آن شام و سحری دست و بغل

از دمِ برد چو پوشید سمندر سنجاب — سرد شد آتشِ افروخته اندر منقل

۵۴

مرتع و دشت ز اشکوفه همی گشت چنان | که خورد غبطه بکس شهد ز بحر کوہل

شود و هیچ عجب گر اثر بارش و برف | روی خورشید شود تیره چو رخسار زحل

منجمد نیست غدیر و عدق راغ و چمن | پای امواج بسردی شده آن شل

انجمادی ست بگلشن که نیاید بیرون | از مناقیر عنادل نغم شوخ غزل

شیر برفین شود از برد اسد چرخ برین | نقره خنگ فلک اطلس گردد ار جمل

نطفه نجم بزهدان فلک یخ گردد | نه فروزند گر از مهر درخشان مشعل

بسکه بیجاده فشاندست دی و آذر | زرد چون چهره عاشق شده صحن جنگل

صفت کاه ربا داد و کشیده تشرین | از چمن سبزه و زردی برخ نور و عسل

گلکان غنچه صفت گشته سرا کون دو تا | غنچگان چون گل پژمرده نزار و مختل

بخلافش سحر عیش نماید تاریک — زلالش دل چون آینه بیند صیقل

ابر فیضش گهر افشاند به یکپی چندانک — پاک شستند ز دل نقش امانی و امل

هیچه رایت قدرش قمر شام ابد — شقه بیرق جاهش شفق صبح ازل

مهر رایش بدل روز رود ار بفلک — چهره شمسه چرخ شود مستقبل

دست او بسته حلی چون ازل عالم را — جلوه شاهد تکوین شن زان رو حمل

گر یک اشپه برود بر سر حسّاد چو مهر — سلک نو حسش نماید خط دسر اطول

آن فریدی و وحیدی که بر آیات وجود — کس ندیدست همانند ترا آخر اول

طوطی طبع تو آنجا که سخن گوی شود — آب کوثر بچکانند ز شیرِ حنظل

این ساقی بهی تو چنان عشوه فروش — که شن بهر بهان در دیجاری صندل

٥٧

وقتِ رفتن به فلک شکلِ دعای مقبول
دمِ رجعت بزمین صورتِ وحیِ منزل

اثرِ نالهٔ قیس از دلِ لیلی برود
گر فتد زلزله از ضربِ بمش در اسفل

نه دوا نیش چو از لال سوالی سازند
بسر آید صفتش از یکی باب مفصل

آن خدیوی که زعونِ تو بی صیادی
برِ نسرِ فلکی کبک کشاید چنگل

لامکان پیشِ شبستانِ تو شبغولهٔ تنگ
عرش از کرسی قصرِ تو زمین اسفل

شپرهٔ کاخِ رفیعِ تو چو مرغانِ سپهر
آشیان ساخته در طارمِ این هفت قلل

در کفِ رادِ تو گوهر بنماید ماما
در نظر خوار ترا عقدهٔ ما لا ینحل

ماندی تا به ابد سرِّ احد بی تفصیل
حق بکردی اگر از ذاتِ تو شرحی مجمل

غیرتِ وادیِ این شمن این تیره بساط
تا برافروختی از دعوتِ خلقی مشعل

۵۳ قلل جمع قله سرهای کوه و در اینجا هفت قلل کنایه از هفت آسمان است ۱۲

٦٠

سنگ دیر شود کعبهٔ انسان و ملک
گر بیادِ تو شمس قشقه کشد در هیکل

گشته شمعی که ز درگاهِ تو بیرون آید
بقنادیلِ مه و مهر نگیرند بدل

بدر افکند ز ایوانِ تو فراشِ قدر
که پرندینِ فلک گشته بساطِ مستعمل

ای عجبا بچه تشبیه دهم ذاتِ ترا
زانکه پیدا نشده کس چو تویی از اوّل

قوتِ ضعف مرا ساخت چنینم شبها
که شدم نومید از کثرتِ آزار و علل

رحم کن رحم که تا چند کشد جانِ من
صدمهٔ فکرت و جورِ مرض و درد و کسل

بنوالِ تو که افتاد ز بیدادِ فلک
بدلِ خستهٔ من رخنهٔ صد گونه خلل

هله نواب ز ممدوح مشو نا امید
هی تو دانی که امیدت نه بر آید باطل

که دعایت باجابت رسد اینک فاصبر
آرزوی تو بر آید به عجل لا تعجل

۲ جمع کلا از حسب روزن برهان جامع
۳ علل بالکسر جمع علت بمعنی بیماریها
۴ فاصبر یعنی صبر کن
۵ عجل بمعنی شتابی
۶ لا تعجل شتاب مکن

ازهار راغ و باغ همانا بخاک ریخت | شان شکوفه‌های جنانی ز ابتسام

از شبنم شبانه نم‌آلود شد چمن | تر گوم گشته باد صبا را مگر مشام

شد چرخ در تجلی و حلل چون بساط خلد | وقت نشاط هست کنون ای نجام

در غنچهٔ لب تو نهان سحر سامری | وز سرو دلکش تو عیان فتنه را قیام

زان غنچه بوسکی ده و زان سرو لذتی | زان پس شراب ناب بشوق فلک بجام

آن آب آتشین مصفای لعل رنگ | آرام جان و قوت دل و قوت مشام

آن قرقف کهن که چو ریزند در قدح | گردد ز نور جلوهٔ او عقل مستهام

آن می که قطره‌ای چشد ار طفل شیرخوار | آید برقص در بر و آغوش باب و مام

آن راح دیرسال که گر بوی آن | باد آورد بخفته سرمست تا بشام

آن می که می نگوید او از روی شرع | ام الخبائث ست مولوی و محتسب حرام
یعنی رحیق صاف ولای کسی بده | کاید بصوت او به نبی کثرت کلام
دیهیم فقر و تاج خلافت سریر دین | منجوق عز و چتر شرف افسر عظام
عنوان مسند و بدیهه سرخط کرم | طغرای جاه و شوکت و دیباچه نظام
زیب حطیم حلم و حیا کعبه هدی | شمع حریم مجد و علا قبله کرام
طیاره محیط شرف لنگر وقار | عمان جاه و دولت و ینبوع احترام
دستور اولین رسول و رفیق غار | بوبکر صادق زمن و فائق انام
آن داوری که چون بخلافت قدم نهاد | بغنود طفل فتنه به آغوش انتظام
جوشان شدی چو آب نوالش بسجده ارض | قارون شنال ماه بگردون ذهی خیام

٦٣

آن سنگ اسودی که بلثمش شود نجات	آید کعبه بر در او بهر استلام
گر بوی خلق او برسد در مشام شیر	ریزد چو آهوی ختنی مشک در کنام
نخ نخ بآن جنیبت گردون مثال او	کو راست سرج از مه و از کهکشان لجام
وه وه چه اشهبی که زهی تند و خوش سری	از رائض قضا نشده هیچگاه رام
چون فکر بس سبک رو و چون عقل دور رس	چون وهم تند و چست چو اندیشه تیز گام
چرخی ست وقت گردش و ارضی ست در ثبات	برقی ست در تکاپو و بادی ست در خرام
صرصر ز جست و خیز وی آموخت چابکی	دریا ز رهروش روانی گرفته وام
در دم ز سرعتش بمقام دنی رسی	گر دست پاک تو نه کشد از ادب لگام
آن رستمی که روز وغا در مصاف تو	چون طفل نی سواره نمایند زال و سام

از نعرهٔ تو نطفهٔ دشمن به بطنِ ام	زانسان بدر رود که عرق از رهِ مسام
در دستِ حق پرستِ تو تیغی است بی‌مثال	الماس رنگ و پاک گهر زمردین نیام
در حیرتم که لازم و ملزوم چون بود	یابد چو جسم و صوت از تیغش انقسام
بی آب و دانه گشته حریفان ز روی تیغش	زین رو گرفته شکلِ هلالِ صیام
چون بود بوی چرخ گردون پس بحکم تو	از کهکشان نمودند اورا بکام
نسرِ فلک نیارد بر سر پرید نشت	تا تیر و خنجرِ تو بود دانه است و دام
بی جوشش ولای تو موهای تن گزند	اجسادِ دشمنانِ ترا صوتِ هوام
بجلاجِ دهر بازد اگر بازی خرد	عقلِ تو ز فرزندی جوید چو شاه مقام
در قصرِ احتشامِ تو از عرش سایبان	بر بابِ احترامِ تو از آسمان قوام

بخشاید او ز دین هُدیٰ احمدی رقم	بیند اگر کسی رخ خوب تو در منام
از بهر دفع چشم بد از گیسوی بتان	مشاطهٔ نوال تو بر رخ کشیده لام
آن کیست کز سخای تو محروم مانده است	کو آن کسی که نیست ز جود تو شادکام
ریزد گلاب فضل تو بر روی انس و جان	بارد سحاب بذل تو بر فرق خاص و عام
باشد که این مدیح سرای تو نیز زود	گردد ز رحمت و کرمت فائز المرام
روزی بلطف و مهر بحالش نظر فکن	تا همتش ز بخت دژم گیرد انتقام
تو سرور جهانی و نواب نامور	بر آستان دولت تو کمترین غلام
تا عشوه را بغارت جانهاست نازشی	تا غمزه را برهزن دلهاست اهتمام
تا دلکش است خندهٔ خوبان عیش بخش	آرد ز تار زلف بتان تا صبا پیام

٦٦

اعزازِ تو چو قدرِ نبی باد لایزال | بختت چو ذاتِ پاکِ خدا باد لاینام

خلاقِ جسم و جان ببرِ روحِ پاکِ تو | هر شام و بامداد فرستد دو صد سلام

منقبت امیر المومنین اسد اللّٰه الغالب حضرت علی ابن ابیطالب علیه السلام

گلعذارِ نوبهاران جلوه گر شد در جهان | می سزد نالد اگر رضوان چو بلبل در جنان

نوبهار آمد عجب نبود که چون ابرِ مطیر | باده خلّر ببارد ریشهٔ برگِ رزان

نوبهار آمد کنون از کثرتِ عیش و نشاط | جای زهره زهره خیزاند نهالِ گلستان

نوبهار آمد شگفتی نیست گر هر بلبله | باده ریزان گشته اند ساغرِ بستان

دور نبود از فیضِ بادِ نوروزی اگر | سر کشد از نخلِ ماتم شاخ و برگِ زعفران

تو ده عودِ قماری سوخت در نارِ حسد | تا نسیمی بر گشاد از غنچه‌ها صد عطردان

نوبهار خلد عرفان نوبر بستان شرع
نوگل فردوس هستی نونهال کن فکان

کشتی طوفان محشر لنگر حلم و وقار
گوهر بحر علا ینبوع بحر امتنان

یکه تاز لا فتی بر جبیس اوج اتقا
شاه قرآن ساقی کوثر امام انس و جان

آنکه بخشاند حسام و رمح او رونق به دین
وقت ضرب اولین صد فتنه آخر زمان

حلقه پیچان کمند و برق رخشان خنجرش
پیچ و سوز و کاو کاه دل فغفور و خان

قد موزون لوای عسکرش طوبی نژاد
مهچه زرین در فرش فوج اخترانش

از نهیب عدل و انصافش عجب نبود اگر
فتنه از خواب گران سر بر ندارد جاودان

گر سؤال از مدح او سازند از الان و هم
هر یکی چون بلبل سدره شود شیرین زبان

از درخشش تیغ او از دم نماید شیر جان
وز هوای گرز او شکند کمر پیل ...

هر کسی گیرد ز روحِ سنجر و دارا خراج | گر همای شوکتش گردد بعالم پرفشان
کشتیِ قهرش اگر لنگر زند در بحرِ رزم | موجِ طوفانِ فنا برخیزد از خونِ یلان
همتِ او نامِ حاتم کرده از آفاق محو | جز آتش نگذاشته از پورِ دستان داستان
ای خدیوی کز نهیبِ عدلِ تو کبکِ دری | بی خطر در پنجهٔ شهباز گیرد آشیان
ذاتِ تو در سرِ دو عالم هر چه جُسته یافته | جز نظیرِ خود کز او گشته بی نام و نشان
مردمان خواهند گر امری خلافِ رای تو | نطفه بگریزد ز صلبِ سرّ از پیر و جوان
سقفِ ایوانِ ترا باید قنادیلِ سپهر | گنبدِ قصرِ ترا زیبد قبابِ فرقدان
در حریمت عقدِ پروین جای بلورین مثال | در سرایت مهرِ خاور لشکرِ گوهرنشان
چوبکیِ حشمتِ تو موسیِ عمران صفت | قلّه دربارِ جاهِ تو سلیمان آستان

گر لبی نکشادی از علم لدنّی در کلام — نطق را میگشت عارض علّت عقد اللسان

بهر اعدای لعینت نقش بندد کاف و نون — نوحه مرگ جوانی میفرستد ارمغان

گر شود محراب کعبه که در بیت العتیق — چون نگاه رمی گیری چله چاچی کمان

قطع سازد مشرکان زو الفقارت مباد — برد از دل رشته امید وصل عاشقان

رحم تو آن مهر عالمگیر رخشان از انام — خشم تو آن برق بتّار رعد وش افشان

دلدل زرین کابت هاله سم سن عذار — نرگسین چشم و بنفشه طره و سنبل عنان

نحلحه مالد غبارش بر رخ رخشنده ماه — نور می بخشد بجام او سبک کهکشان

سم او و خون اعدا چار مهر اندر شفق — پیکرش در صف چون رستم اندر هفتخوان

خود و سم عنبر شناسش میچکد کاهی ندید — بحر اسود موجزن وسط دو گوهر گران

سرعت وهمی شتری تا بخشیدی اگر — پر زدی گاو زمین مثل براق آسمان

عزم تو گهه گشته از پی آن برق وش — حزم تو گر دیده بهر پای بندش آسمان

پیش جبریل امین بهر تیمم می‌نهد — هر غباری کز جولانش رود بر آسمان

لوحش الله زان همان سعد فیروزان که تو — با سپاه بیکرانه تاختی بر بهروان

طول فوجت سیمنو از خاوران تا باختر — عرض لشکر سیمنو از باختر تا خاوران

واندران فولاد پوشان چون فلک مریخ خشم — در میانش غازیان چون اژدهای آتش فشان

شیرزه شیری عنان پلنگ شبرو — زنده پیلی زیر ران هر یل زور آوران

بسکه خونها ریختند از دشمنان روسیاه — جسمها گردید بیجان روحها بی خانمان

بحرها پر شور زاب صیلم الماس گر — کوه‌ها در لرزه از ضرب کوپال گران

رخنه ها در تن ز نوک پیکان شد آن گذار
چو بهادر جسم ارسیلان مغز استخوان

تیرها گشت از برای صید مرغ جان عقاب
نیزها گردید بهر کوی سرها صولجان

از خدنگ و ناچخ و سپر باش و خشت و پیلتا
وز حسام و خنجر و خنجیر و شش پر و پیکان

آنقدر گشتند تا در نزد تو زنهار خواه
هادم اللذات مضطر از فلاک آمد دوان

افعی پیچان کمند از بسکه شد اعناق گیر
چون کمان خم گشت و در هم جیود دشمنان

از غو شیپور و بوق و شندف و طبل و نفیر
پنبه از خورشید و مه در گوش کرده آسمان

عشرت آباد جهان گردید چون بیت الحزن
کافران را از غم تیر و مسلمان را زفغان

منهزم گشتند و پایان جنگ اعدای دین
شد سپاه غازیان از فتح و نصرت کامران

شد بغارت اشتر بختی قطار اندر قطار
نهب شد اسپ تازی کاروان در کاروان

حقه در توده یاقوت صره سیم و زر	گوهرین مشکوة و سیمینه لگن زرینه خوان
هم کنیزان مسلسل طره آهو نگاه	هم وشاقان مشعشع عارض و غنچه دهان
بسکه در تاورکه شد حمل پیلان سیم و زر	رایگان رفت آبروی شان گنج شایگان
پادشاها آن توئی کز دست گوهر بار تو	چون کف سائل تهی شد مخزن یاد و کان
آسمان زیبد اگر بر بخت خود نازد فلک	در جهان پیدا نماید چون توئی صاحبقران
جلوه می افکند شمشیرت اگر روز ازل	تا ابد کاهی نگشتی صلب جسم مردمان
گر نبودی شاخسار تیرهای لشکرت	دائما می ماند شهباز ظفر بی آشیان
نار را افکند خشم تو بصد آزار و تب	خاک را بخشید خلق تو بهار جاودان
کمترینه خادمت بخشید تخت خسروی	کمترینه چاکرت بر بود اقلیم کیان

گر نبودی ذات پاکت جلوه آرای شهود | ق | از عدم این شانزده سر کی نمودی عیان

جاه و حزم و فر و جود و مهر و خلق و عقل و فهم | علم و حلم و بذل و فضل و عزم و جزم و عز و شان

گاه تحریر صفاتت از وفور خرمی | خامه طاوسانه رقصان میشود اندر بنان

آن تویی کت رشتهٔ چرخ برین باشد بدست | وین منم کز درد و غم چون نال بی جان و توان

آن تویی کت پایه بر دو جهان باشد نجیب | وین منم کاندر متاع خویش دارم صد زیان

می نگویم جز ثنایت مدح افریدون و جم | می نبینم جز درت باب قصور قیصران

از وفور عشق تو در خانهٔ پر نور دل | می ندارم هیچکس را غیر مدحت میهمان

دعوتم کن از نعیم عیش و عشرت یا علی | تا کی اندوه مهمان باشد و من میزبان

از هجوم کلفت امراض و آشوب جگر | گشته ام چون ماهی بی آب بر بستر تپان

آنچه با سلمان میان دشت ارژن کرده‌ | کن بحق مدح سنج خسته جان خود بیان

تا نمایان باشد این چار چیز از چار چیز | خنده از لب نور از رخ چین ز مو خم ز ابروان

چار کس آمد پشت سر گشت این چار چیز | تاج کسری تخت خاقان طبل قیصر چتر خان

تا شکنند تا خنده در کنج لب خوبان شکنج | تا که باشد شاهدان را زلف پرخم تا میان

تا که باشد نو عروس غمزه مکین را قرین | تا که باشد سر و سعد ملک و دولت را قران

تا بد تیغ سیه تابت بخون اشقیا | چون مسی با لب و دندان دُر لعل بیان

گلشن سر سبز مینو دوستانت را مقام | حفرهٔ تاریک دوزخ حاسدانت را مکان

لا فتی الا علی لا سیف الا ذو الفقار | از ازل تا حشر باشد نغمهٔ کروبیان

نیست جوانمرد مگر ذات حضرت علی کرم الله وجهه نیست سیف مگر ذوالفقار

صحت و اقبال و جاه و دولت جهان تو را | آنقدر بخشی که ناید هیچ در وهم و گمان

منقبت شاه جهان و جهانیان سرور زمین و آسمان حضرت امام مهدی صاحب الامر والزمان علیه الصلوة والسلام

علی الصباح که صوت نگار کن فیکون
کشید نقش سحر را بلوح آینه گون

مشاطهٔ قدر از تاب آفتاب و شفق
فکند بر رخ گیتی پرند بوقلمون

ستاره گرد صبا از کواعب انجم
چنانکه رنگ ز رخسار عاشق محزون

خدیو روم بیک جنبش طلیعهٔ صبح
نمود صد حشم زنگ را ذلیل و زبون

بتیره قعر یم باختر نهان گردید
لآل ماه و کواکب چو مخزن قارون

نسیم عطر وش و شبنم گلاب سرشت
شگفته ساخت ز سر تا چو چهرهٔ ذو النون

بسرخی شفق بدخشان مثل ما
گرفت پنجهٔ پر نور مهر رنگ فسون

نشاسته چرک جهور و سر و صد شاهد
نهفته رو به نقاب حنا و صد خاتون

بتافت از غرفهٔ قیروی خورگونی ‌‌ ز بطن علقهٔ موسی نموده سر بیرون

بسبزه زار مطرز از قطرها شبنم ‌‌ فگنده لولوی لالا بفرش سقلاطون

بلحن باربدی بلبلان بشاخ سپید ‌‌ و میبرد بدم داود صد هزار افسون

باهتزاز نسیم سحر تبسم ناکه ‌‌ ز خواب نار گشاده دو نرگس مکنون

حریف نوم شکسته صفوف غمزه و ناز ‌‌ خمار دوش بپوشیده لف غالیه گون

بچین جبههٔ او نقش کبر یوم و سطوه ‌‌ فتین عارضش آماده صد هزار فتون

تکلم لب جان بخش و بیجهان مشحم ‌‌ نگاه عبهر صیاد و یک فلک افسون

به پیچ ارقم خونخواره اش تبسم شد آه ‌‌ به نیش عقرب جراره اش ظلم شد خون

کشید فازه و بنمود درجک لعلش ‌‌ ضیای دو مثره و نه لالی مکنون

چو بیقرار شد از جهت صداع خمار | خطاب کرد بمن با عتاب گوناگون

چه گفت گفت که هی هی بخیز و زود برو | چه گفت گفت که هین هین شتاب کن ایدون

بیار میوه و مینا و باده و ساغر | بزن چغانه و سازنگ و تار و قانون

بنوش راح مصفا و لعل آذرفام | به نغمه که بجنبد از آن ز جا هامون

ببین دو لحظه وصال مرا است | بیاب و تیره مپسند از گردش دون

ز بس شتاب نه دیدم از پی فرمانش | بدان رسید که جانم رسد ز تن بیرون

ز جای جستم و سامان عیش کردم جمع | بپای نوش نشستم بساعت میمون

پیاله دادمش از خشت خم لعلی رنگ | که هست روح فلاطون از آن بدل مدهون

موثر یکه چو بریزند قطره اش بر | چکد شراب طبرزد ز شاخ افتیمون

مقوی تن زار و منقی اعضا | کفیل هوش و حواس و مزیل کرب و حزن
اگر ز دُردی آن جرعه بچشیدی کهی | نمی نشست بخُم همچو افلاطون
من از برای صبوحی ردیف او گشتم | بسنده تر ز پس آوند چائه موزون
پس از کشیدن ساغر چو مست باده شدم | گشاده چهره هنر ازان حقایق مخزون
گذشت فرق خیالم ز ساق رزو این | رسید پای طلب بر تبارک قارون
نظاره کردم چون روی خوبان جهان | درون کسوت الفاظ صوت مضمون
تبارک الله ازان معنی لطیف دقیق | تبارک الله ازان لفظ از سحر مشحون
که بود چون شب مهتاب تابناک جلوه نما | که بود مثل مسیح حیات بخش و نیکو کن
دبیر چشم فتی قضا و قدر | وزیر شاه نشان شهنشه بیچون

امام مهدی هادی که دین ختم رسل
به پشتوانی او ثابت و قویست کنون

شهی که از پی ترتیب شرع او زده دست
برون جهند بجد چون شرار از کانون

از و جهان ز ستمهای دهر راحت
از و زمانه ز آشوب فتنه ها مامون

وزو چو صرصر قهرش به نطفه تیز شری
اجنه سر نکشند از حجابهای بطون

به آبیاری انعام او شود پیدا
مذاق آب خضر در عصاره افیون

کسیکه ساخته لعلش بصنع او نام
که نقش زد به لب عدم دو سوره نون

سپر بدستش در صف دشمنان گوئی
قرار مردمک چشم در میان جفون

ایا کسی که بباد وقار تمکینت
کهی نریزد آبی ز کاسه وارون

ز برق تیغ تو در چشم خور پدید آید
ز باد گرز تو در دهر اشاعت طاعون

درخشِ نیرِ شمشیرِ تو بروزِ نبرد | پراکند صفتِ ذرہ ہا صفوفِ قشون

بضربِ گرزِ تو ریزد ہمالِ کہنہ رواق | بزیرِ سقفِ فلک کہ بود ہزار ستون

زہی ستانۂ جاہت کہ نیرِ اعظم | شود شبانہ بمغرب برای سجده نگون

بو سکند بر تختت تختِ جم ملاک | کند جلالِ تو شعشعت بفر افریدون

جمالِ لیلیِ کلکت اگر ببیند تیر | کمانہ پشت شود ہمچو قالبِ مجنون

خیالِ نہبِ شبیخونِ عسکرِ قہرت | رباید از دلِ رویینہ قرار و سکون

ز قطرہ قطرہ چہ بہ جہان شرارِ جحیم | رود چو آتشِ عنفِ تو در تکِ جیحون

کمالِ کثرتِ ہستی چو سر زد از صانع | جمالِ وحدت و تفرید بر تو شد مفتون

نقوشِ وصفِ تو سرِ لوحِ سورۂ توریت | رقومِ مدحِ تو طغرای صحفِ انگلیون

زدم بدستِ تو تا دیده و سبحت را | گواه هست برین واقفِ درون و برون
دعای خیر بفرما بحقِ منِ ناپاک | شوم بعیشِ مخلّد ز فیضِ تو مقرون
بروزِ حشر شفیعم شو از کمالِ نوال | که تا ابود بمانم ز لطفِ تو ممنون
چگونه گنجد در حجلهٔ بیانِ بزرگ | مخدّراتِ صفاتت بود ز حد افزون
محال هست کمالِ مدیحِ تو آن | که مدح ختم کنم بر دعای تو اکنون
همارہ تا که پریزادگانِ قافِ قریش | کشند بر سرِ خود خمارِ گوهرگون
مدام تا که بمالند خونِ عاشق را | بناخنان حنا خوگرانِ آبی گون
شموسِ جاه و جلالِ کمینه خادمِ تو | بوَد از صدماتِ کسوف و نقص مصون
کشند طالعِ خصمِ ترا بحکمِ قدر | شکنجیانِ قضا در شکنجِ نه گردون

آذین کاخ ازرقی فرّ خداوندی — تخت دل پاک تقی نور عیون بن

شاهی که فراز علم اندر عرب شام — دیهیم برخند و در عجم بر تاب شعری

خورشید عکس رخ او گشته زحل هندی — سرباز کین کوی او سرچشمه شهد و لبن

از فیض او بینی عیان شکفه میان گلستان — لعل بدخش از ناردان مهر درخش از نارون

قندیل شه چار حد روشن ز نورش تا ابد — شمع خور از مهرش بود آذین این مرد کهن

با لطف او عطوف شه مهر اسد اندر خیم — بی التفاتش تا نسیم بگریزد از صوت زغن

یکسوی شان کیف و که اطلسش سحیح — خالی بود وقت سخا و لش ز لفظ لا و لن

تیغش بکف در جنگ بین صد سحر صد نیرنگ بین — گل چهره او زنابت این مهر وش آن یاسمن

در عهد تو در سبو ریزد چو رندی در گلو — گردون نهد بر فرق او سرپنج آشوب فتن

دست ید اللهی نشان نهی چو بر چاچی کمان
خیزد صدای الامان از صو بر جای غرن

تیغی کشی گر از کمر گردد جدا چون چنبرش
آب از قمر تاب از کمر نور از سحر لمع از پرن

گردون نجیمی پرزن بن شمی سمین پیرن
پروین دمی زهره جبین داری عجب بازی گرن

افلاک پیا پاره کو برزند پیغاره
بر چار این سیاره بر هفتمین چرخ کهن

در رزم هایت مغفر اگر ده نخچیر پت چشم وا
بهر شنایت در وغا حلقه سراپا شد دهن

بیند ز تو او داوری از رشک در خیل پری
جم بسپرد انگشتری یا تا بدست اهرمن

عون تو باشد از ضمین بهر قوای مرتهن
خورشید باشد خوشه چین از شاخ خضرا دمن

جم آیدت با اُبّهت بر در گهت سایل صفت
حاتم برای کدیه ات آرد برون دست از کفن

سازی چو تقلیب قوی و من خیزد و آید برن
خار از گل و خیر از فسون خطل از ... عشق از محن

بشنو ز من الحاح را دریاب این مداح را
بفرست فتح و راح را از غیب چون سلوی من

من بعد عرض مدعا بر آستان تو شها
آرم پی نذر از دعا لولوی خشابی ثمن

تا صوفی پاکیزه دم کرده برای سجده خم
تا بر جبین صبحدم صندل بمالد برهمن

تا در جهان بعد شرق از قرمزی شرق شفق
انجم بمیدان عشق تازند با انداز و فن

از مهر تو با صد فرح گیرد محبت نی قدح
در دست از عشرت قدح در چشم از انوار جشن

و ز قهر تو دارد عدو در قوه و جسم و قلب و رو
خنجر زبان ناشق گلو نشتر روان ابرو شکن

منقبت حضرت امام جعفر صادق علیه السلام

الا ای بت توسن تند و بدخو
برفتار کبک و بشوخی چو آهو

فروغ رخانت کلمع الدراری
بیاض عذارت چو اصباح نیرو
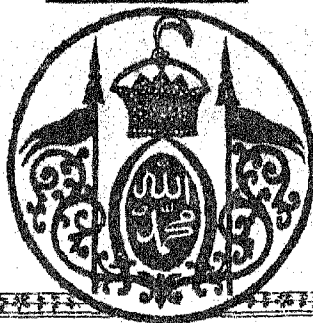
دو صد فتنه در چینِ زلفِ پُر از چین / هزاران بلا در خمِ پوشِ گیسو

ندیده کسی در فضائی دو گیتی / چه آن خط و خال و چه آن چشم و ابرو

بکف قوسِ عنبر گرفته دو کافر / بگلزارِ سیمین نشسته دو هندو

لبت حقهٔ لعل و در حقه داری / درخشنده الماس و ناسفته لولو

بلورین زنخدانِ تو چاهِ بابل / نهان در تکش کیهان سحر و جادو

خطِ بینیت لای نفی ست تا نا / و یا رسته در مهر و مه شاخِ شبو

سمن جبهه شبنم عرق چشم نرگس / رخت گل لبت لاله بالات نارو

کفت آفتاب و شفق رنگِ حنا / و یا شد زر اندود سیمین ترازو

سرین فربهی مثلِ بختِ سکندر / میان لاغری همچو ذهن ارسطو

صدف گوش و ماشورهٔ عاج گردن — سمن ساق و پستان دو سیمینه باقو

ز جورت فلک بر سپهر چرخ گریان — بعمر تو آفاق گشته پر آشو

از آندم که نظاره کردم رخت را — نماندست بر دل مرا هیچ قابو

تنم چاک سر تا قدم چون صنوبر — زبانم چو قمری ست سرمست کوکو

گذشت آهم از سینه سقف گردون — رسیده است اشکم ز دیده ام تا بزانو

شبان از تب فرقت تو به بستر — تپم مثل سیماب پهلو به پهلو

جهد جای خون از رگ من شراری — بسوزد طبیب ار کشاید سر او

دمد صور از نالهٔ من بهر جا — قیامت شود از فغانم بهر کو

همی گشته اندر خیال دو علت — اوتاقم چو بیت الحزن ازبیا هو

اگرچه همه ظلم و جور و جفائی	ولی مهر تو هست چون دل به پهلو
ندارم ز تو دوست‌تر هیچکس را	ندانم ز تو ماه را به بهاهو
مگر مهر آن خسرو دین و دنیا	مگر طاعت آن شهنشاه دلجو
امام جهان جعفر ابن محمد	که از صیت او هست آفاق مملو
قد بردمن گرد غبار سمندش	شود پشک چون نافه مشک گلبو
ز عدلش بحال جمیل و بثینه	شود عاشق یکدگر مار و راسو
بضرب عمود گران وقت هیجا	کند منهدم ششلب این بنرو
یلان سپاهش چو دارا و بهمن	جوانان جوشش چو دستان و کاکو
همانا بهنگام طیبت ربابند	پرستار او کرزن شاه بانو

ز عاجز نوازیِ او نسرِ گردون ‌ ‌ گریزد سراسیمه زآوای تیهو

تو آنی که از جلوهٔ ذاتِ پاکت ‌ ‌ وجوبی با مکان شده هم ترازو

به امدادِ عدلت توان پیرزالی ‌ ‌ دیت میتواند گرفت از هلاکو

ز عونِ تو ضرغامِ پولاد ‌ ‌ براتِ غلامی نویسد به آهو

بروزِ وغا خصمِ تو در کمندت ‌ ‌ نماید بدانسان که در تار تندو

چو از قهر بینی به سهراب ‌ ‌ چکد چون عرق نطفهٔ سام

پرند آور برق تابت ربوده ‌ ‌ تلألؤ ز آتش روانی ز آمو

پی نصرتِ مؤمنان ابرِ نیسان ‌ ‌ برای رگِ جانِ کفار نیشو

الا تا دهم تو که گیتی نگرده ‌ ‌ همین چرخ را اندر آتش

گران پشت فربه تن آهنین سُم | سبک روح لاغر دم عنبرین مو
رکابش بود پر گرِ خانِ ترکان | نعالش شود حلقه گوش سکو
چو خور در حمل پایگه دوّن مسیحا | نمائی به پشتش بوقت نگاه
اگر از سر مهر بینی پذیرد | صدف همچو سر مر هزاران بلاو
به الطافِ تو زائران حرمیت | زنند از تفاخر به افلاک ارو
کمینه کنیزت فرنگیس و شیرین | کمینه غلامِ تو پرویز و کیخسرو
نفورِ تو مهلک ولای تو شافی | عتابِ تو زهر و حبابِ تو دارو
ثنای تو میکال را نقش جوشن | مدیح تو جبریل را حرز بازو
عدو چون صفاتت بپوشد گریزد | چو شد نخ مهر پرپیشنو

بروز سیر جهان میکند سلیمان وار — به شب چو یوسف مصری فتد سیاه چاه

مثال یار و شهان جلوه گر شود به سریر — ولی نه فوج و حشم دارد و نه بنده و جاه

گهی به ناز بپوشد ز معصفرین کسوت — گهی به بر بکشد چست لعل گون قبا

ز وصلتش رخ گیتی چو آینه روشن — به فرقتش تن غبرا به رنگ قیر سیاه

رود بصحن چو زهاد صاف دل هر شام — کشد چو مستیش مخمور سر سحر بیگاه

وصال یافتگان از غیاب او خوشدل — ستم کشان به فراقش اسیر ناله و آه

نظام عالم امکان به تاب او مربوط — قوای نشو و نما زو است در شب و بیگاه

فلک بدوری او مثل عاشقان حزین — شبانه اشک همی ریزد از ستاره به ماه

مدام می بدرخشد بسان روی جمیل — شود سیاه چو موی شبینه در بیگاه

از و ثمار حدائق چو کام جان شیرین — ازوست طلعت گیتی چو حور باغ نجه

بسان مهر شه جن و انس عالمگیر — چو عقل سرور ملک و ملک بلند نگاه

فراخ رتبه و عالی نژاد و والاشان — جلیل مرتبه و پاک دل خدا آگاه

بهشت پرچم و طوبی علم مجره صیقل — شهاب برق و مه منجق آسمان خرگاه

امام موسی کاظم نظام شرع مبین — عمید ملت و دین خسرو ستان سپاه

که شفاعت او زاهدان برستاخیز — ثواب را بفروشند در سرای گناه

بآبیاری میراب رحمت عامش — دمد ز خار عداوت هزار مهر گیاه

بانتظار شفاعت عسکری او از ازل — نهاده رحمت رب غفور چشم براه

خلاف طاعت او گر سری بجنبانند — کنند ترک فلک را بقهر تخته کلاه

اگر بخواهد در قصه جاه تو نگریست
که نظاره ستاره فتد ز سرش کلاه

تویی که کرده جهانی ثنای تو تشریف
بهر دو کون چو ذات وحید خود یکتاه

ز نقش کنگره بام تو فلک حیران
بر آستان در رفعتت فلک دوتاه

بگل حریم رفیع تو کحل دیده حور
نشان سجده دهلیز تو بهای جباه

ببزمگاه تو از معجز نشاط سرور
چو عندلیب زند نغمه صوت دیباه

ربوده به عمل گوی فضل از اقران
نهاده بکرم پای پیش از اشباه

ز نور طبع منیر تو کرد کسب سخن
سواد زنگ به بیند از زدایش آه

هماره چله نشینان گوشه گردون
برای کورنش تو چون کمان شوند دوتاه

اگر نه ذات تو خضر جهانیان گشتی
شدند جمله نیکان چو پیرهن گمراه

بسیر باغ چه حاجت ترا که می بینی
بهار باغ دو عالم ز گوشهٔ کلاه

بسهم عنف تو در رزم خصم سرکش تو
چنان گریزد که شیر ناتوان روباه

ز بیم ضرب عمود تو گاو زیر زمین
یکی بتخت ثری آن بچرخ برده پناه

به تیغ تو نه همین نسبت زحل که بود
بزعم خلق بشومی قرین صد اکراه

به پیش چرخ تو نوسته کمانچهٔ حلاج
به پیش درقهٔ تو ماه ماکوی جولاه

عدو چو حمله نماید بسوی لشکر تو
برآید از دهن تیغ بانگ قاه قاه

بخواهد ار بخلاف تو دولتی دارا
کشند سنگ سند رهبری و لب چاه

بگیر حکم قضا بر منافی امضا
اگرت نام نه بد رسم بعد بسم الله

ببین بفرخی بخت مدح خوان کرم
که وقت مدح زند بوسه لعل لب شفاه

زقلم کنم بنجه بیان صفت بکیرانه تو — که هیچکس نکند در بحار سبعه شناه

باستعانت عشقت کنون بعالم فکر — بخاک درگهت افتاده ام بجان تباه

اگر خلافت خلدم بروز حشر دهند — نگیرم و برم بهر گدایت والله

بده نبرو ید اللهی آن قدر نیرو — که چرخ را بدهم گونه گونه باد افراه

بگیر دست من از رحم گر فلک بدرسید — برم هزار بلا از نو تب جانکاه

بآن زمان که رسد زلزل حشر در گیتی — بآن زمان که رفت بعوج نهنگ ماهی و ماه

بآن زمان که نور دهند شش جهات و سبع — بآن زمان که بپا شوند کوه‌ها چون کاه

بآن زمان که فشاند شرار آتش قهر — بآن زمان که جهد شعله از بطون سیاه

بآن زمان که بزار و راح اولیا و رسل — به لمحه لمحه برآید صدای واشفاه

بآن زمان که بنیروی نفخهٔ ثانی | زخاک تیره برآرند سر سپید و سیاه

دوان دوان متقابر شوند با حسرت | به بهینه که نباشد دران مباد و مهیا

بدان مشابه بدرگاه ایزدی بروند | که فرق کس نتواند کند گدا از شاه

نه چتر باشد و نی پر و طوق و تاج و کمر | نه سنج و کوس و نه طبل و چهار طاق و نه گاه

نه عزم رزم و تمنای جم و از حشم | نه شوق قصر و نه ذوق زر و نه خواهش جاه

نه عقدهای دُر و نی زمرد و بند حلی | نه طاقدیس مکلل نه گوهرینه کلاه

نه گنج گنج عقاقیر و توده توده عبیر | نه حلهٔ خز و سمور و زرنگار قبا

غرض که با دو صد اندوه و صد هزار افسوس | روند خلق بر آن یگانه شاهنشاه

که ذات اوست رحیم و نوال او عمیم | منزه است ز جهل و بری ز جور و سفاه

بجیفرِ عملِ خویش هرکسی برسد | چه کبرِ ظالمِ کافر چه مومنِ اوّاه ٥٢

خدایگانا ثوابِ تو چه خواهد کرد | که چشمِ خجلت او بر گناه و دست گواه

ورا به قلّتِ نیکی و کثرتِ عصیان | نیامن نظر هیچگونه شکلِ رفاه ٥٣

جز اینکه مرحمتِ خاصِ تو بگیرد دست | جز اینکه تا درِ جنت مرا شوی همراه

بباب جنّتِ خلد بنیم رسانی و گوئی | که ای ضعیفِ من اکنون تن اندرین کاه ٥٤

که در تلافیِ کربِ جهان نصیبهٔ تو | که در صلای بهجت نصیبِ تست صلاه ٥٦

دو دستِ پاکِ ترا بوسم و دعا گویم | به آن صفت که ملک گویدم تعال الله

چو عمرِ خضر حیات فدا یابد در آن | مثالِ آن زمان عمرِ خصمِ تو کوتاه

مدح امیر المومنین حضرت عثمان ابن عفان رضی الله عنه

الامان از سپهرِ چوگانی
داد از چرخِ کهنه بنیانی

الحذر زین حصارِ فولادی
شهربند و صد پریشانی

خوش نشینِ رهِ غم انگیزی
شمع افروزِ خانه ویرانی

که بهر لحظه با هزاران چشم
صد بلا را کند نگهبانی

از ازل در سرشتِ او مضمر
یک جهان ظلم و نامسلمانی

در دلِ سفله پرورش پیوسته
همه جهل ست و جمله نادانی

ساغرِ ابلهان کند سرشار
ز آبِ حیوان و راحِ ریحانی

در مذاقِ سخنوران ریزد
زهرِ آلام و دردِ پنهانی

نیست کس در زمانه کز شورش
از جفایش اسیرِ حیرانی

همه ناسور شد دلِ گوهر — همه خون گشته لعلِ رمّانی

زاغ در نغمهٔ نشاط و سرور — نوحه‌خوان بلبلِ گلستانی

خار بستر گلِ عقیق نقاب — داغ بر دل شقیقِ نعمانی

کفِ افسوس گشته برگِ چنار — شکلِ آه است سروِ بستانی

ای بسا یوسفانِ بیدادش — در لحد گشته اند زندانی

با دو صد حسرت و دو صد افسوس — کرده در بر لباسِ عریانی

خم ابرو ز عهدِ رنج و ملال — زلف در بندِ صد پریشانی

لبِ شان را نه ذوقِ شکرخند — چشمِ شان را نه میلِ فتّانی

دستِ شان در میانِ گور کمر — مهر بر لب ز جوشِ حیرانی

فلکا سوختی تنم یوای — ز آتشِ فکرهای روحانی

زورقِ عیشِ باُم و شامم — شد در بحرِ رنج طوفانی

سرو قدم چو بید گشت و نزار — ماندام ز تن از گرانجانی

شبِ من مثلِ روزِ حشر دراز — روزِ من چون شبانِ ظلمانی

شد از نهب و غارتت پامال — خلدِ عیشم چو کشتِ دهقانی

تا کجا مر مرا بکیفیتِ عیش — میدهی غم مکن نمیدانی

که ز روزِ ازل مرا دادند — منصبِ خاصِ مدحِ عثمانی

ابن عفان خدیو ذی النورین — نورِ اکرام و نورِ یزدانی

افتخارِ خلافتِ کبری — شرفِ دولتِ جهانبانی

ید بیضای موسی قدرت — دم عیسی صنع یزدانی

آنکه از سرّ عالم امکان — عالم از رمزهای عرفانی

آشنای بحار حلم و حیا — برکران از هوای نفسانی

گرچه سیّم خلیفت اما اوست — اولین عقل و آدم ثانی

آنکه بخشد کمینه چاکر او — تاج فغفور و تخت خاقانی

آنکه کمتر کمینه خادم وی — چتر کسری و افسر خاقانی

آنکه بود از فیض او عاجز — مور در دعوت سلیمانی

گر بگیرم قهر او شود جوشان — همه خون بارد ابر نیسانی

گوهر آرای طبع عالی او — نظم کرده کلام ربانی

پیش علم لدنیش باشد / عقل کل طفلک دبستانی

تخت او مسند رسول کریم / چتر او آفتاب نورانی

کز غضبش ز خوف دم دزدد / بعد ازین ضیغم نیستانی

دفتر مانی از نگارش او / نزد بهزاد و نموده لاثانی

آن توئی کز سیاست عدلت / گله را گرگ کرده چوپانی

خادمان تو از کمال علو / ثور را میکنند قربانی

صد چو موسی و خضر میدانند / بر حریم تو میل دربانی

شمهٔ از خصال نیکوی تست / صبر ایوب و صدق سلمانی

نور ایزد بقلب تو مکتوم / از ازل مثل راز پنهانی

علم حق در رخت همی دیدند
گر نبودی حجابِ امکانی

رحمتت مثلِ ابرِ دریا بار
پاک شسته ز قومِ طغیانی

روزِ پیکار در کمر داری
بوالعجب صیقلِ خراسانی

رشحهٔ آب در سحابِ نیام
برقِ خاطف که در خشانی

از پیِ دفعِ دشمنت خواهد
مرگ را تا ابد به مهمانی

حبذا آن سمندِ تو که ندید
سایه‌اش را سپهرِ چوگانی

کفش خنگِ توسنت گر بچه بود
پورِ گردون ستاره پیشانی

من کجا و طریقهٔ مدحت
من کجا وین رهِ سخندانی

لیک از معجزِ ثنای تو هست
شعرِ من شاکیِ نظمِ خاقانی

لوحش الله کلک من که نبشت ‌‌ ‌‌ ‌‌ دفتر شعرهای خاقانی

دست بیعت زند بر فکرم ‌‌ ‌‌ ‌‌ گبر و ترسا یهود و نصرانی

از ازل در رکاب خامهٔ من ‌‌ ‌‌ ‌‌ هند و ارمنی و تورانی

تا ابد بر درم جبین ساید ‌‌ ‌‌ ‌‌ بادب خسروان ساسانی

پیش من لعل نوشخند بتان ‌‌ ‌‌ ‌‌ باز مانند از درافشانی

از مدادم بچشم چله نشین ‌‌ ‌‌ ‌‌ عنبرین سرمهٔ صفاهانی

تن زد از درفشانی کلکم ‌‌ ‌‌ ‌‌ نطق تازی و ذهن یونانی

آب اوراق نظم من ببرد ‌‌ ‌‌ ‌‌ رنگ و بوی گل گلستانی

قمریان را بدار سرو کشند ‌‌ ‌‌ ‌‌ گر کنم در جنان غزلخوانی

ای بسا خسته را که بنمودند — رخ خود در پرند لمعانی

ای بسا کاشنا که بگشتند — آب و رنگ جنان رضوانی

لیک شد جلوه گر چکامهٔ من — به ازینسان برنگ و تابانی

رسدم گر به مدح تو بکشم — دعوی سنجری و سلطانی

خاطرم مست بادهٔ اسرار — طبع گنجور رمز قرآنی

نرسد دشمنم اگر بزند — پیش من صد هزار لامانی

آری آری به مهر می نرسد — تابش کرمک بیابانی

دیو کی رتبهٔ ملک گیرد — گر کند جاودانه رضوانی

گر شهی سر نهد بخاک درت — میکند در سپهر کیوانی
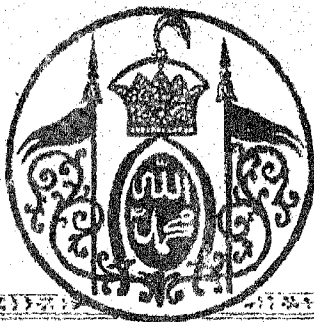
رشحهٔ رحمت تو در دو جهان | می کند کارِ ابر نیسانی
حیف باشد که در دلِ نواب | غم نماید چنین فراوانی
پادشاها بحقِ ختم رسل | آن خدیوی که نیستش ثانی
عقده‌هایم گشا بناخنِ مهر | مشکلم حل بکن به آسانی
تاکه از فیض همتت دارد | قطره در سر هوای عمانی
دوستنت را بود عیش نصیب | دشمنت را دو صد پریشانی

منقبت حضرت امام حسن عسکری علیه السلام

شانه صد غنچه و ناز از شق عنبری | غالیه ساخته باز بر صدفِ گوهری
ترکِ فلک از نیام آخته رخشان حسام | بهر هلاکِ ظلام با فر اسکندری

ح۱ می چو آتش پاره
پرده برزدی بر رخسار جانان
ح۲ رخشان شمشیر
اول صبح درخشنده برهان
ح۳ ظلام تاریکی
اول شب

رفته ز خوف ظلمت مهر فلک بی عدم — آن با صد حشم خیل شهب چون پری

بهر نثار قمر زنگی شب تا سحر — ریخته دُرّ و گهر در طبق اخضری

قاضی روشن‌ضمیر مشتری نظر — زد به سر نیلی سریر زانوی دانشگری

زهره ز لطف پیش چنگ زن و باده نوش — بر زده چندین خروش تا فلک مشتری

کوفی شد آسمان چشمهٔ آب روان — جرم زحل اندران ساخته نیلوفری

تیر در آن انجمن بر سر لوح بیان — کرده رقم مثل من مدح شه عسکری

تخت دل بوتراب قبلهٔ شیخ و شاب — مهر فروزنده کاب عرش کرم گستری

پارهٔ مصحف چو سورهٔ تنزیل چو — بسمله هست و بود آیهٔ دین پروری

ظل ظلیل الٰه ثالث خورشید ماه — رونق دیهیم و گاه زینت تاج اختری

سام سلیمان کمر رستم نریمان پیر | بیژن جمشید فر فرخنده جهان داوری

قارن بهرون پرند بهمن و اسفندیار | آنکه بگردون فکند بارگه سروری

ابر نوالش اگر قطره زند بر شجر | بر زدی از شاخ سر قرص زر جعفری

از کرم او گشت روضهٔ مینو سرشت | وز غضب او بهشت تبکدهٔ آذری

نیست عجب گر ز نور یابد چهرش قصور | گر بکند چشم حور چشمش عبهری

ای بدرستخان جم با حشم و با علم | [illegible] سپهر و [illegible] بفرمان بری

چرخ شش آلات مهر سیر تو جامه [illegible] | تیر شش [illegible] برق و قهری

چون تو نکردی گزین مهر سلیمان ازین | آنک نشاند از نگین بر بن انگشتری

فیض تو باشد مدام [illegible] | مخلب عنقا شود ناخن کبک دری

دستِ تو بیضا لقب کلکِ تو معجز نسب | در صفتت بسته لب اصمعی و انوری

کوفته همچون تو بند ما نشود تا ابد | بر سرِ گردون کند حلمِ تو لنگری

شیوهٔ رنج و عنا ساخته تا فنا | کودکِ آشوب را کرده عدم مادری

خنجرِ تو برق دم آذرِ تو صور دم | خامِ تو پیچ و خم چون خطش حمیری

در رمستِ پرخماری شدی از روزگار | ریختی ابرِ بهار راحِ خوشِ کوثری

شحنهٔ عدلت به بست بازوی چیره دست | قرّهٔ جاهت شکست سلطنهٔ سنجری

قهرِ تو سازد برون گرز جهان بخوش لبان | غمزه کند در عیون نقبه به زنگارگری

بی کرمت از کمال سروِ شهنشهی جمال | پوشد قمری مثال گرنه خاکستری

حاصل اگر در منام روی تو بیند امام | مصحفِ برهانِ ما سازد در آستری

نامۂ سیاہم چو قمر در گذشتم شہیر | بو کہ شوی دستگیر در غم محشری
می نشود از قلم مدح و ثنایت رقم | بہ کہ دعا را کنم زیورِ خشک و تری
باش بحسنِ قبول گرز بفرقِ عدو | تا کہ بہ مشتِ رسول خاتمِ پیغمبری

القصائد

بسم الله الرحمن الرحیم

ردیف الف

ای نامِ همایونت زینت دهِ عنوانها
امیدِ عطای تو آموخته عصیانها

ذاتِ تو ابد و سرمد شوقِ تو بود تجدید
اشکِ غمِ تو باشد آرایشِ مژگانها

از شانِ جمالِ تو گل کرده کمالِ تو
افشانِ نوالِ تو عطری گلستانها

آن احمدِ مرسل را کردی تو هویدا
تو داده بیکی ایما یک عالم ایمانها

نواب بزن اکنون دستی بکی بیانها

دلم در شور عشقت گر کند شوق قلم پیدا
شود صد شعلهٔ جانسوز از نوک قلم پیدا

چو آن عشقی که گردد در هجوم درد و غم پیدا
بود لطف نهان تو ز بیداد ستم پیدا

بری در کوشش عمری بسعی کعبه آرام
تماشا است کرنا که شود بیت الصنم پیدا

چنان مرقد من لغزش مستانه گردی
که گشت اندر مزارم جلوهٔ خلد ارم پیدا

شود دلم هوای جان نثاری گر بمهری
کنی قتلم هزاران بار و گردم دم بدم پیدا

به آن نازم بکش ظالم که ارواح همه عالم
شود بیتاب در شوق شهادت از عدم پیدا

کدام آشفته دل داده است خط خود به توقیعی
که گشته یک جهان حسرت ز نقش هر قدم پیدا

برای طوف کوی خود چو اذن عام فرمائی
سما با نغمهٔ لبیک گردد از حرم پیدا

چو در ایران نبود از بهر اصلاح کلام خود ۞ بصد سعی و تجسس چون سپهری کرده ام پیدا

کجا مانند نواب دستان نازک خیالیها

نظیر من نخواهد گشت گاهی در جهان پیدا

فلک آموخت استغنا اگر این عشوه کاران را | تو یارب صبر روزی کن دل امیدواران را
نخواهم شد خجل از زاهدان در وادی محشر | که اشکم پاک شسته نامهٔ بی هنرکاران را
بنازی وش قتل عالمی کردی و باز امشب | همان در راه تو بینیم هجوم صید بیداران را
بنه جام لبالب لبم با بوسهٔ شیرین | که سوزم در جحیم رشک چندین توبه کاران را
گذشتی کردمی من گشتان بلوح قبر من | نمودی از بقای من خجل صد دو کاران را
بروای مرگ نزد زاهدان با باده و شیشها | گزندی نیست از تو تا قیامت میگساران را
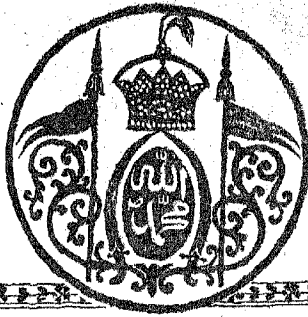
عجب نی گر شود از چشم بیمارم منقلب عالم
بسا تأثیر می‌باشد نگاه دلفگاران را

ز خوف جور او دیگران اندر عزای من
همی نالند بر من حبذا این سوگواران را

همان خواب سکینه بود کو از ساده لوحی‌ها
نمی‌فهمید در بزم تو دی افسون پایان را

سهل است گشتن از رخ تو سرد و ده را
اما عجب برم دل حسرت گزین را

حرفی بجز شنیدن تکمال ...
پرسم هزار بار پیام شیرین را

این ظلم دیگر است که رسوا شدن ز جور
بدنام کردن آه لب نازنین را

رحمی بجسم تکن ای چشم فتنه ساز
بگذار این شهید بخون آستین را

بر چشم حوریان بگذارند چون مژه
از پای من کشند چو خار خلیدن را
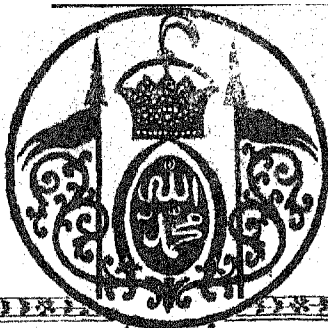
دلهای عالمی شده آماجگاه چرخ	زه کن تو نیز این دو کمان کشیده را

نواب را یک امشب اینجا گذر فتاد

دیدم سحر بکوی تو اشک چکیده را

فلک بخاک فکن طرز خودنمائی را	ویا ببر ز جهان آفت جدائی را
هزار چاک ز نو کردم و ندانستم	که عاشقی نبود در خور بیوفائی را
سواره میروی و حال دل همی پرسی	برو برو که ندانی تو دلربائی را
دمی بخانهٔ زاهد نشین و عشوه نما	خرام و باز ببین زهد این ریائی را
تغافل دو سه روزت چنان حیا کم زد	که پای صبر بلغزید پارسائی را
اگر بدست من افتد ز دل چه کنم	بگوی دو بیت صد [illegible]

ز چرخ فتنه گر آموز شیوهٔ بیداد — که حرف شناسی تو بیوفائی را

کدام سوخته دل ناله کشید دوش — بلرزه یافته‌ام عرش کبریائی را

عبث همی کنی اخفای عشق ای نواب

که یافتم ز رخت رنگ آشنائی را

مداوائی بکن امشب طبیبا خستهٔ جانی را — که با صد شوق در دم خوانده‌ام مرگ ناگهانی را

سخن با غیر رو دادی بسی من حسرت کردم — ز چشم حسرتم فهمیده باشی بدگمانی را

چنان بیخود شدم از ذوق غم کاندر شب هجران — دو صد تحسین نمودم این بلای آسمانی را

برای عاشقان اخفای الفت خوش بود لیکن — چه سازم ناصحا این چشم اشک ارغوانی را

دمی از وصلت جانان کرامت کن بمن یارب — بعیسی خضر ده لطف عمر جاودانی را

بهر ظلمی سپاسی تا دم محشر همی خواهد
چه خواهد خواست کرد نسبت طرز مهربانی را

دمیدم صد ها یک عمر در عشق گلی بلبل
بیاموز از من دلسوخته رسم نوحه‌خوانی را

ز گمنامی خود شادم که چون قتلم کنی ظالم
نگوید هیچ کس ناحق فلان کشته فلانی را

خدا را قاصدا یک لحظه بنشین از ره رحمت
بگو با یک جهان آداب پیغام زبانی را

گدای کوی تو گردید تا نواب شیدا و
چه محتاجی که یابد تخت فغفوری و خاقانی را

تا ابد بگذار بهر حسرت لبسمل مرا
تا نماند از طپیدن حسرتی در دل مرا

خوف رسوائی ندارم زانکه کردند از ازل
بر جفا و جور و ظلم و ناز تو مایل مرا

چون نمودی دعوی عصمت میان مردمان
مدعی آورد آندم بر سر محفل مرا

در فراقش طرفه لذت یافتم از درد دل
ساز یارب بهر نازِ او سراپا دل مرا

نامه بر راهِ عدم بگرفت و شوقِ دل هنوز
می برد صد بار هر دم بر سر منزل مرا

اینکه میگوئی که عشقم اینهمه دشوار نیست
سهل هست اما بسی افتاده زین مشکل مرا

دیده و دانسته دل از دم بدست چون توئی
طرفه نادانی اگر دانسته عاقل مرا

از نصیحتهای تو ای ناصح نکردم ترکِ عشق
باز میدانی بکارِ خویشتن غافل مرا

لیلی عالم شدم زین رو که مجنونِ توام
جا برنگِ مردمک زیباست در محمل مرا

کُشت و بر روز قیامت کار خود انجام ختم
وای نگذارند گر در جانب قاتل مرا

بر سوال بوسه نواب آن رخسار گفت
نیست زیبا مُهر کردن لب سائل مرا
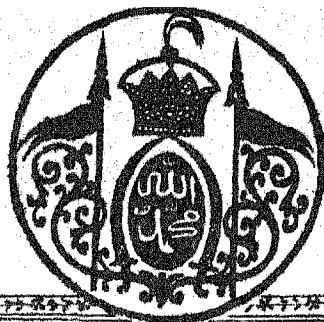
در غمت دیده دم نزع چو بیتاب مرا | داد تسکین اجلم باده صد آداب مرا

تا به محشر سر هر موی گواهم باشد | چون شوم کشته بشوئید بخوناب مرا

می نخواهم شدن از خواب چو بختم بیدار | آید آن ماه شب افروز چو در خواب مرا

همه چو من داغ بدل از غم خباری کسیست | بنشانید شب هجر بمهتاب مرا

بر کنار عدمم زود رساندی انجمن | بیشتر زین مفکن خب بسیلاب مرا

صید یقین بود تمکین تو لیکن امروز
شک بیفتاد بدل زآه تو لواب مرا

رستم از بند خودنمائی ها | دل نهادم به بینوائی ها

بوفای من ای خدا پر کن | همه عالم ز بیوفائی ها
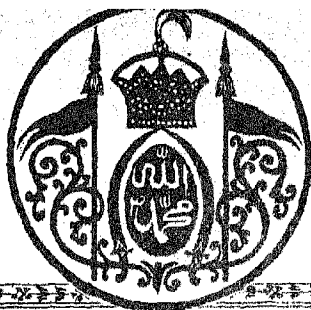
جور چندان مکن که بار دگر	نبرم نام آشنائی ها
من و رندی و بیخودی ها	تو و ایمان و پارسائی ها
ناله من بگوش تو نرسید	وای از دست نارسائی ها
ابروی تو زمانه را آموخت	طرز صد گونه کج ادائی ها
قیس از خود مرو ز من آموز	ره و رسم برهنه پائی ها
خلوت وصل بی تو از دل شست	یک جهان شکوه جدائی ها

اسد از دل تو ای نواب
میگریزد ز آشنائی ها

اگر این است سخت جانی ها	وای بر ما و ناتوانی ها

مُردن از یاس و زیستن به امید — این بود مرگ و زندگانی ما

شبی از رحم سوی ما بگذر — بازبین طرز نوحه‌خوانی ما

چون نداریم درد را در دل — که بغم بود یار جانی ما

برزبان بوسه‌ها دهیم اگر — بشنوی قصهٔ زبانی ما

غم و اندوه تا چه خواهد بود — اگر این است شادمانی ما

صد دعا و اثر همی نالد — بدل از دست بیزبانی ما

خود و واده شد ز شدت ضعف — صندل افسرده و سرگرانی ما

بعد ما داغ ما بدل داری — نیست بهتر ازین نشانی ما

لاله خون گشته بگلشن — وین ز رنگ ارغوانی ما
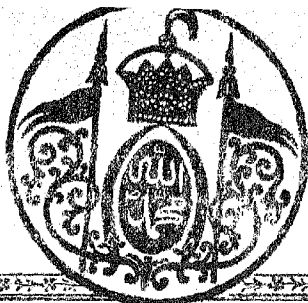
روز محشر مگر چه خواهد بود | اگر این ست بدگمانی ما

مرده بودیم در غمش نواب
گر نمیبود سخت جانی ما

زلف سیه شکسته بدوش سحر بیا | ای من فدات بلکه از ین خوبتر بیا
گر شوق استماع فغانم بود ترا | روزی درون خانهٔ من بیخبر بیا
رسوائیم بکوی تو خوانده است خلق را | برخیز و یکدو کام تو هم پیشتر بیا
خندان میا براه غلط نیز تا صبحا | آئی اگر بمجلس من نوحه گر بیا
ای آه تا بحشر حضور چند ابنال | ور باز آئی از فلکی با اثر بیا
با غنچ و ناز پیش عدو نیز میروی | آئی چو نزد من باد ای دگر بیا

در هجر و وصل هر دو جداگانه لذتی است | شامی اگر بجا نه روی در سحر بیا
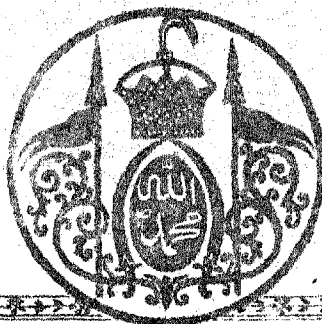
خواهی که شادمان کنیش در عزای غیر
نواب پیش یار تو با چشم تر بیا

بگداخت آتش غم تو سر بسر مرا | باشد که تر ز خویش نبینی دگر مرا

ترسم که از نوید دهم جان منتظر | گر میکشی بناز بکش بیخبر مرا

افسانه درازی شب گفتن آرزوست | بگذار زین ای اجل تا سحر مرا

روزیکه هر کسی بکف آورد بهره | دادند این دو دیده حسرت نگر مرا

بینم ردیف غیر ترا آنزمان مباد | بگذار [illegible]

داری سری به مهر من ای شمع وفا | روزیکه روز [illegible]

در راه کعبه خانهٔ جانانه یافتم

نواب باشش رنجه من بشیر مرا

قاصد ز مقدم تو خبر میدهد مرا
جانم دگر پیام سفر میدهد مرا

با ظلمهای خویش دو صد وعده میکند
یک بوسه در وصال اگر میدهد مرا

آهم چنانکه بود همانست لیک چرا
امشب دلم نوید اثر میدهد مرا

پنهان نموده گرچه حیای تو در عدم
ضعفم مگر نشان کمر میدهد مرا

تا لذتش بوصل ببندد لب سؤال
دشنامها چو شیر و شکر میدهد مرا

اشکم مگر پسند قضا و قدر فتاد
کاندر ازل دو دیده تر میدهد مرا

آماده می‌شوم چو بقطع محبتش
صد وعده دروغ دگر میدهد مرا

عیسی نشسته بر سر بالین و نفس
نومیدیم ز مرگ خبر میدهد مرا

تا تر شود صحبت نواب خلقتی
الزام وحشتی بحشر میدهد مرا

ردیف بای موحده

مستم بادای دگری نعره کر امشب
باشید ز من همنفسان باخبر امشب

زخمم فره کیست که سرموی تن من
رقصان شده از لذت درد جگر امشب

فردا بعد و نیست اگر وعده وصلت
خوابم نربوده است چرا تا سحر امشب

دی خنده زنان آمده بودم بدر وای
رفتم بسر کوی تو با چشم تر امشب

عمریست که هر شب شب حشر است ز هجرت
قتلم کن و این قصه تمام امشب

ساغر بکفم مست و در آغوش نگاری	می باش تو ای چرخ ز من حذر امشب

پاس شب آدینه نگهدار خدا را

نواب نشین در حرم تکیه گه امشب

ردیف بای فارسی

به شب فرقتم ای مونس غمخوار امشب	باش بیدار به بالینم و زنهار امشب
بخت من ساخته چون غنچه و بیدار امشب	تو هم امشب مه من بر اغیار امشب
محتسب مغبچگان شد در این راه بجو باش	بگذر از هوش و سر کوچه خمار امشب
دی صنم آمد و بودی تو بخواب شیرین	ای دل امروز چنان غافل و سرشار امشب

شاید آن اثر از غیب بیاید نواب

گریه چون شمع نماند و شب تار عجب

ردیف تای منقوطه

مگر امروز آشوب بلا نیست — که در عشاق شور مرحبا نیست

بوصلت بیخودی بسته است پایم — تو پنداری که در دل مدعا نیست

نمی ترسم ز خوی تو وگرنه — هجوم آرزوها تا چها نیست

عجب بر سادگیهایم که خواهم — کرمهای که در عهد شما نیست

گناه عشقبازان را خدایا — بجز فرقت مگر دیگر سزا نیست

دل اندر مرگ بستم زانکه جرمم — تغافلهای جانان را دوا نیست

گره از زلف مگشا در عذابم — خدایست جانم از این بند رها نیست

اگر بی جرم گشتی چون منی را
بجانِ تو که این هم ناسزا نیست

چه گوئی چون نه مردی در فراقم
ز تقدیرست ظالم این ما نیست

قیامت بعد قتلم گشت شاید
که هیچ آرایش بزم عزا نیست

اگر اینجا بتی آنجاست حوری
بلائی عشق ای زاهد کجا نیست

چو جان باشی تو در آغوش لوا
چه مطلب زین که عالم هست یا نیست

وفا یارب بعالم هست یا نیست
که در دلهای خوبان جز جفا نیست

نترسی از ستم ظالم نترسی
چنان دانی که عاشق را خدا نیست
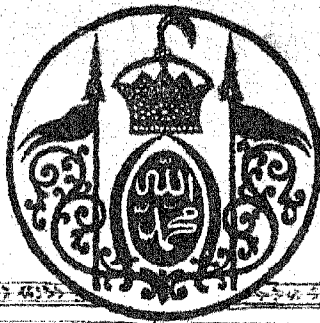
همانا تا که محشر غم و دل
مثال مشک و بو از هم جدا نیست

شب فرقت چنان آید بچشمم | که اکنون وحشت روز جزا نیست
همی گوید بوقت خواهش مرگ | بفرمان من احکام قضا نیست
همه دارد ز درد و یاس و حسرت | شکیبی در دلم یارب چرا نیست
فنا شد گر شب وصلی بکش غم | که روز فرقتش را هم بقا نیست
شنیدم شام روز حشر لیکن | شب تاریک غم را انتها نیست
بعالم از غم رشک که میمیرم | ندیدم کس که بر تو مبتلا نیست

مریض عشق را تا حشر نواب
سوای وصلت جانان دوا نیست

گرهی نیست که در کاکل پیچان تو نیست | هیچ دل نیست که اندر خم چوگان تو نیست

خوشنما هست ضیای سحر عید ولی
خوشتر از ظلمت شام شب هجران تو نیست

دل ز شوار طلب بین که تمنا دارد
آن وفائی که بعهد تو و پیمان تو نیست

از چه در ذوق خلش بار طپیدن دارد
مگر امشب بجگرم همدم پیکان تو نیست

عیسیا فکر علاج مرض عشق مساز
بخدا چارهٔ این درد بدرمان تو نیست

بیگناهان قتل نمودی بستم یار چرا
اثر خون کسی بر سر دامان تو نیست

این چه سوداست که با اینهمه وحشت [illegible]
شکنی نیست که در چاک گریبان تو نیست

یا بخت مرا بر من مسکین نظری نیست
یا بهر جفای تو بعالم دگری نیست

با غیر اشارت کنی و من به بر تو
زانگونه نشینم که بدانی خبری نیست
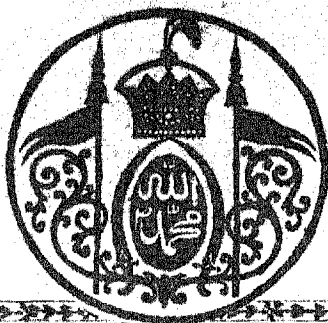
هر صبح بشامی رسد و شام بصبحی
لیکن شب تاریک غمت را سحری نیست

مضطر مشو از خوف مکافات ستمها
خوش باش که در نالهٔ زارم اثری نیست

رمزیست محبت بدل خلق که او را
جز غمزهٔ ناز تو دگر پرده دری نیست

آسوده نشین در دل زارم که درینجا
تا حشر ز اغیار کسی را گذری نیست

یا رب چه بلا شد که ز سوز تب فرقت
داغی ست بپهلو و نشان جگری نیست

جز زمزمهٔ ناله و فریاد تو ایدل
صوتی نشنیدم که درو هیچ اثری نیست

قربان تغافل کنم از چشم تو آ
زانگونه خبر هست که گویا خبری نیست

دستی که بجز سینه زنی نیست
آن دست بدو دست شکستن هنری نیست
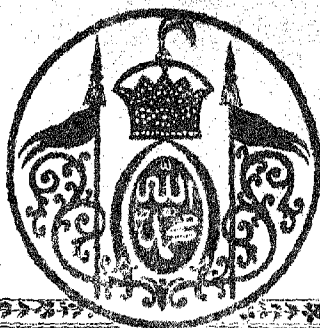
گر لذتِ چاکِ جیب آئین نیست
دردا که به تن دو صد کفن نیست

خاموشی تو براه شوخی ست
بالله که ز تنگیِ دهن نیست

دستم چه رسد کنون جنابا
یکتا بجیب پیرهن نیست

از آنکه دل است در سر زلف
محتاج بحلقهٔ رسن نیست

تا دوش به بزم بود نواب
امروز چرا به انجمن نیست

مریض عشق تو منت کش مسیحا نیست
که جز بمرگ غم هجر را مداوا نیست

بمحفل تو که گنجایش دو عالم هست
چرا برای دو ساعت نشستنم جا نیست

بهوش باش نشستی چو بر درش زاهد
که سنگ راه صنم هست این مصلا نیست

تو مضطرب ز دعایم مشو که دور فلک
چنان کند که مراد دل آن تمنا نیست
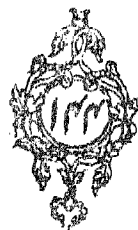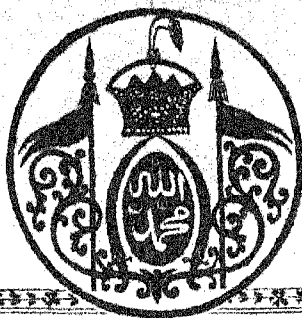
از آن نیاز که مقبول حق شد از یوسف
چه رشکها که نصیب دل زلیخا نیست

برو بغمزه مداوای درد غیری کن
که این نفس همین امشب است و فردا نیست

نیم منکر خلاقی خداوند
شکیب هست ولی در نصیبه ما نیست

بکش بتیغ کسی را که جامه گلگون نیست
ببین بناز دلی را که بر تو مفتون نیست

خرام تست که صد فتنه میکند تعلیم
وگرنه اینهمه شوخی مجال گردون نیست

ترحمی که بافزایش تمناست
تحملی که به آغاز بود اکنون نیست

ز طول نامه مرنج ای نگار کاندر وی — بجز حدیث وصال تو هیچ مضمون نیست

بعشق تهمت عشاق ازین توان دریافت — که کس چو من بفراقت نبود محزون نیست

بدوستی جمال تو دشمنی دارم — بآن دلی که بحسن و ادات مفتون نیست

قیامتست پرشیده فتنهای تو آش
بلی چو قامت آن سرو ناز موزون نیست

غیر کیسوی تو پوسیده چو نازان برخاست — دود آهی ز دلم تا سر کیوان برخاست
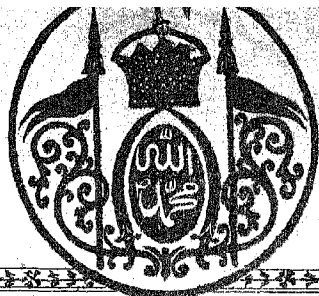
شادی خو کرده رم که بدور حسنت — شیوه مهر ازین عالم امکان برخاست

فتنه ناز چو بنشست بچشم خوبان — بهر قتلم ز کمین گردش دوران برخاست

من و صد رنج و ملال تو و صد غنج و دلال — باش یک لحظه که صبر از دل و ایمان برخاست

بر گذشتی ز مزار من و جوری کردی	گر ز سر تربت من حسرت ارمان برخاست
دیده چون آب گهر دوز تماشای تو ریخت	کامد آئینه به بزم تو و حیران برخاست
این نه آن آب که انگیخته طوفان شود	حشر برخیزد از این بین چو طوفان برخاست

بر فلک شانه و برخیز و سر آتش گیر
اینک از بزم تو نواب پریشان برخاست

زیر تیغت نه همین ذوق تپیدن باقیست	بلکه در دل هوس تیغ تو دیدن باقیست
اندکی صبر کن ای مرگ از این که مرا	لب حسرت بصد افسوس گزیدن باقیست
سر بالین بدم نزع رسیدی اما	سر نعشم نه دو بار رسیدن باقیست
گرچه صیاد فلک ساخت مرا بی پر و بال	در هوای تو همان شوق پریدن باقیست

آشوب قیامت است شاید بزند برهم — آن سلسلهٔ گیسوان زلف پریشانت

عشاق ستمکش را خون ریخته ظالم — این راز نهان پیداست از سرخی پیکانت

تا غمزهٔ تو دارد خنجر بکف از مژگان — جاریست دو صد جیحون از خون شهیدانت

گفتی که سگ کیست او در خوش لقه نوابت

قربان سرت گردم طول شب هجرانت

گذر بکوی تو ای شوخ مشکل افتاده است — که روبرویت یک جهان دل افتاده است

کسی که لذت بسمل شدن بود آگاه — که وقت نزع نگاهش بقاتل افتاده است

ببین که شور قیامت بود چه غوغا — که چون منی بر رهش نیم بسمل افتاده است

ستور ناقهٔ لیلی به نجد می سوزد — از آن شراره که از آهم به محمل افتاده است

چسان بوصل شوم شاد کی که در عهدت
بروز عیش شب غم مقابل افتاده است

سوای صبر نباشد علاج خسته دلیم
کنون که دوست به آزار مائل افتاده است

شبی بجنگ قرارم بیا نیاز و ادا
گمان مکن که دلم از تو غافل افتاده است

هجوم شوق ز خود میبرد مرا شاید
گذار نامه بر این منزل افتاده است

همان دو دست که بر سر زدم بهجرانت
کنون بگردنت ای بت حمائل افتاده است

به بحر نه فلک آهم شکست و حیرانم
که روز وصل چه باشدم حائل افتاده است

شنیده اند مگر آمد آمد نواب
که شور حشر بارباب محفل افتاده است

ردیف ثای مثلثه

الغیاث از جورِ خوبان الغیاث | الغیاث از رنجِ هجران الغیاث

چون شود حال توای گردون دون | چون نمایم پیشِ یزدان الغیاث

خوش شدی گر حال من پرسی و من | بر کشم پیشت فراوان الغیاث

گفت قاصد با تو حرفی از رقیب | من کشیدم صد هزاران الغیاث

دور گردد دورِ تو مست ای محتسب | زود برخیزد ز زندان الغیاث

چون بطفلی عشق تو آموختم | می نمودم در دبستان الغیاث

فرصت وصلت کم و شوقم فزون | از هجوم شوق ارمان الغیاث

دارد از بیداد گلچین روز و شب | بلبلِ زار از گلستان الغیاث

صرف فریادست شد نواب عمر
تا بکی از جورِ جانان الغیاث

ردیف جیم تازی

چون بخوبان دل دهی از جملهٔ آنها مرنج
از ادا و ناز و جور و ظلم و استغنا مرنج

گر نشد تا روزِ حشر آخر شبِ هجران سپید
شاد باش ای دل ازین طولِ شبِ یلدا مرنج

راست با آن محبت را غلط گفتن خطاست
میکنم غوغا بعشقِ تو ازین غوغا مرنج

دی شنیدم وعدهٔ دیدار دادی با رقیب
بعد ازین از نالهای زارِ من اصلا مرنج

ترک کن این گردشِ هر روزه ای آسمان
یا ز تیرِ ناله و آهِ فلک فرسا مرنج

عاشقان را آفریدند از پی مهر و وفا
در رهِ عشقش بمیر و از غمِ دنیا مرنج

سا از جرم هست ای نواب جهان هیچ
می بپوشش امروز ز رسوائی فردا مرنج

ردیف جیم فارسی

دشوار بعشقت نبود دادن جان هیچ
گر ضعف نمانده‌ست بتن تاب و توان هیچ

گویند که دارد اثری ناله شبگیر
یارب چه بلا شد که نیامد ز فغان هیچ

از مقصد مست آورد خبر نامه بر من
آن دم که نمانده‌است ز من نام و نشان هیچ

واعظ نپسندم لب سر خود و بسر خود
وعظی که نبوده‌است در و ذکر بتان هیچ

شادم بقیامت که که پرسش محشر
جز قصه تو نیست مرا ورد زبان هیچ

در ملک عدم از لب تو بوسه گرفتم
منت کش او دیم که نموده‌است دهان هیچ

نواب مشو عاشق موی کمری کو
مشهور میان ست و ندارد بیان هیچ

ردیف حای حطی

در وصلم نبخشد اثر دعای صبح
خواهم که شام وصل تو آید بجای صبح

صبح وصال ست شراب نگار و عیش
تا شام روز حشر مباد انتهای صبح

نگذاشت تیره شب من هجر تو
در هیچ عالمی اثر دلگشای صبح

دیجور نیست این شب تاریک و تار من
پوشیده است رخت سیه در عزای صبح

صبری که بود صرف شب غم شد ابتدا
باید شکیب توپی جور و جفای صبح

نواب خوش بزی که نصیبت ز عیش شد

رو دو سرو و دو سیر بهار و سوی صبح

ردیف خای معجمه

آمد بهار و دشت و کمر کوهسار سرخ
گردید همچو مشهد من لاله زار سرخ

خونم ببین که کوی تو گلگون نموده است
در کوه و دشت ساخته سر نوک خار سرخ

چون پر طوطی ست همه مرغزار سبز
چون روی سوری ست همی خوشگوار سرخ

آن صید گیر را اگر این ست ذوق صید
خواهد شدن نشانه بخون شکار سرخ

روز سیاه بین که بسبزم معصیتم
در بر نموده است لباس آن نگار سرخ

چندان فشاند خون شره من بعد مرگ
گردید تار تار کفن در مزار سرخ

رنگی نداشت خون تو نواب از وفا

ورنه بود همچو حنا دست بتاریخ

ردیف دال مهمله

گر تمنای وصالت بدل زار نبود — مردن اندر غم تو اینهمه دشوار نبود

لذت جور خودت بین که دلم خوش داشت — آنقدر ظلم که در هیچ ستمکار نبود

آن زمان با لب اجابت بگشاد افسوس — که بجز مرگ امیدی بدل زار نبود

چه بلا شد که قیامت بجهان اندر رفت — مگر آن قامت دلجوی برفتار نبود

گه بسر گه بگریبان و گهی بر دامن — دست من در غم سودای تو بیکار نبود

بدل ریش که بر چشم تو صد جان بسپرد — احتیاجی که بمرهم ز نگار نبود

من از آن روز نهفتم غم عشقت در دل — که کسی بر سر کوی تو ز اغیار نبود

کاری از جذب دل خود بخرد قیس نهاد
وصل شیرین بتراشیدن کهسار نبود

کیفر خواهش معشوقه حال لیلی
بزمان تو کسی طالب دیدار نبود

از خدا خلد چرا خواست بمحشر تو آب
نیست جایش مگر آن سایهٔ دیوار نبود

یاد از آن زمان که شورش آه و فغان نبود
فریاد بخت و شکوهٔ جور بتان نبود

جز بیکسی بماتم من نوحه خوان نبود
زین رو بدهر شورش آه و فغان نبود

ذوقم نگر که در ستمگاریت یافتم
آن گونه لذتی که بنوک سنان نبود

رمزی که فاش کرد به آفاق راز عشق
جز عشوهٔ تو هیچکسی رمزدان نبود

در محفل وصال تو ناخوانده آمدم
صبری که بایدم بدل ناتوان نبود

عیار من فریب و دغای مرا شناخت | جز او بر این حدیث کسی بدگمان نبود
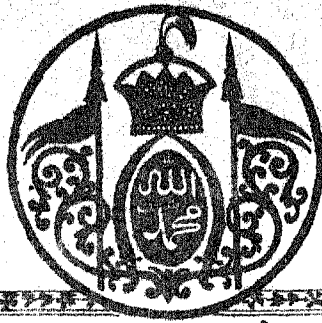
گشتم در آفرینش و دلها بکافتم | آن دل نیافتم که بعشقت تپان نبود

گویا که درد تو ز دلم می‌برد کسی | ورنه بهیچ سختی من کس اینچنان نبود

دیدم بخواب روی تو از یاری خیال | آندم که از رقیب در آنجا نشان نبود

چون آفریده شد شب هجرانم ای عجب | آیا خیال طرهٔ عنبرفشان نبود

نواب رفت در شب عشرت بخواب او
جای خوش آمدش که در آن آسمان نبود

دستی که در کشاکش جیب کفن نبود | آن بود دست بوالهوسی دست من نبود

جوری نموده که نکرده است آسمان | او سیدم ز شیب بآزار من نبود
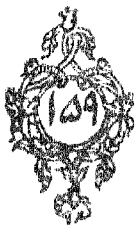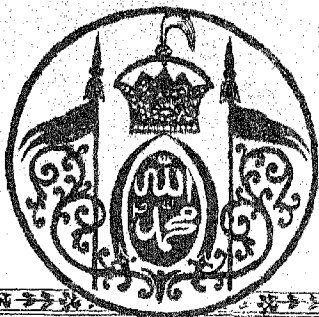
آورده خوشتم بگلستان کشان کشان — ورنه مرا هوای گل و نسترن نبود

شاید شکست خورده براه عدم فتاد — دوشینه دل بزلف شکن در شکن نبود

بر ناله که وجد نمودی چو گل بجا — دریاب کو ترانه مرغ چمن نبود

برداشت دل بعشق قد و گیسوی او — آن ذوق و لذتی که بدار و رسن نبود

رسوا نمود خنده تو ورنه خلق را — در تنگی دهان تو جای سخن نبود

تعلیم کرد غمزه تو ورنه پیشتر — این فتنه‌ها بگردش چرخ کهن نبود

یا رب تو آمدی بخیالم که در فراق — آن رنج دیده‌ام که به بیت الحزن نبود

یک جلوه سحر شب هجرت من نمود — صد گونه حسرتی که بجیب کفن نبود

نواب را بزم تو جستم تمام شب

بودند همگنان مگر آن خسته‌تن نبود

عیادتم بطریق ستم شعاری بود | که روبروی من از غیر شرمساری بود

هزار بوالهوسان بعد من هلاک شدند | سه مرا مگر آهنگ سوگواری بود

سپاه غمزهٔ تو بر فوج غم بمن بخشید | فلک بروز ازل این شهریاری بود

تو چند لافی ای سنگدل از یاری باد | ازان نباک مرا صیت بدشماری بود

دریغ حسرت یکبار دیدنت خون کرد | دل مرا که در آن جسد امیدواری بود

بقبر کشتهٔ ناز تو رفتم و دیدم | نشسته جان و دلش وقف آه و زاری بود

فغان که لعل لب یار بوسه داد بمن | دمی که شوق مرا عزم جانسپاری بود

سحر بعارض خورشید از آن شگفت نم | که دوش بر سر من آن ستاره باری بود

هزار محفل عشرت شکسته شد بنوا
بگو که دوش ترا این چه بیقراری بود

دور از تو ماندن از دلِ بیتاب دور بود
لیکن برای صبر جدائی ضرور بود

صد عشوه و کرشمه و دادی بسجده را
در قسمتم همین دلِ لاکن ناصبور بود

از سجده گشته برقِ تجلی جبین من
شاید که آستانِ تو از شانِ طور بود

صبرم نداد و داد غمت دور از نگر
از جلوه ات بعقل قضا نم قصور بود

در کوی تو بدوش ملائک رسیده است
تابوت بیکسی که ز نامش نفور بود

شاید نیامدی بسرِ خسته زنازه
کش وقت واپسین نگهی سوی حور بود

دیدیم نصیبِ عدو شد هزار حیف
آن اضطرابِ دل که مرا در حضور بود

یک ناله ام به نیم نفس آشکار کرد	خوفی که خلق را ز دمِ نفخِ صور بود

نواب حالِ وصلِ عدو نا شنیده مرد

بر جانش آفرین که چه مردِ غیور بود

گاهی دلی برند و گهی قصد جان کنند	با ما اجل نکرد که این دلبران کنند
جمع اند عاشقان سرِ راهِ رضای تیغ	سیرند یا نیند بگو تا همان کنند
گردم ز راهِ مصلحتی دعوی دروغ	ای وای گر به صحبت مرا امتحان کنند
این جورِ دیگرست که ترکانِ فتنه گر	گیرند دل ز دستم و عارض نهان کنند
ای گریه وصال بعشاقِ تیره روز	بگذار طاقتی که شبِ غم فغان کنند
آنانکه از حدیثِ عدو جان نمیدهند	آه از دمی که با تو بماش گمان کنند

گردی بسی جفا ز ازل بفلک سنون — بگذار یک دو جور که رعنا بتان کنند

نواب زیر خنجر بیداد هم زند
صد مرحبا که اهل وفا همچنان کنند

یاران چرا بدیر و حرم جستجو کنند — آیند و در حریم دلم دید او کنند

بوی محبت تو دمد از مزار من — گر خاک تربتم به پس مرگ بو کنند

جمع است محتسب ز در میکده و — تا میکشان بباده حمرا وضو کنند

شرمنده ام به پیش ندیمان که جیب را — تا چند پاره سازم و تا کی رفو کنند

یارب بحیرتم که چه سازند در وصال — آنانکه روز و شب بفراق تو خو کنند

جانم فدای عالم مستی که میکشان — در بزم باده از سر زاهد سبو کنند

گاهی کنی لاف مهر و محبت زنی چشم — آنوقت کاوش با تو هزار و برو کنند

ای بس عجب ز عربده جویان که ظلم و جور — بر دوستان خویش برای عدو کنند

بیخود شده ببوی گل مرقدم ملک — آه از دمی که این دل پر داغ بو کنند

نواب را بکُش به ادای که حیران

صد جان دهند و جلوه مکرر ازو کنند

دوش در میکده این مژده بمستان دادند — که شما را دو جهان نذر ایمان دادند

گل که افشاند بفرقت که مبارکبادم — عندلیبان بدو صد نغمه و الحان دادند

از ازل کشمکش محنت و طغیان بلا — بهر آرایش گیسوی تو فرمان دادند

روز محشر عوض نامهٔ اعمال مرا — پاره چند ز صد پاره گریبان دادند

نرگس شوخ ترا مست نمودند زناز — چشم بخواب بد مرا خواب پریشان دادند

بعد عمری برست خاک شدم سجدهٔ خدا — آنچه مرغوب دلم بود بمن آن دادند

دی بیاد تو همی رفت بگلشن نواب

بخرامی که دو صد مست بآن جا دادند

کشتگانت نه همین حسرت و ارمان دادند — بلکه در عشق تو اندوه فراوان دادند

بهر آرایش فردوس شنیدم که ملک — پارهای دل پرخون شهیدان دادند

آن قرارم که بصد حشر نجنبید ز جا — بازنستان بیکی جلوه خرامان دادند

سرکی یافت مقامی بقیامت لیکن — بخت بد بین که مرا جانب زندان دادند

عاشقانت زره شوق ببازار ازل — نقد دل داده متاع غم هجران دادند

زاهدان را نتوان گفت مراقب بخدا | چون بدیدند رخت سر بگریبان بردند

بود نواب همان خسته زلفت که ورا
از سر کوی تو با حال پریشان بردند

تا بر رخ تو سلسلهٔ عنبرین رسید | آهم ز دل بذروهٔ عرش برین رسید

برخاست خاک من که زند بوسه بر رکاب | آن شهسوار حسن چو بر پشت زین رسید

سرگرم شیون اند چرا حاملان عرش | شاید که ناله ام به سپهر برین رسید

روزی نشد که در شب هجر تو شیونم | کاینک ز مهر آن صنم دلنشین رسید

خواهد شدن قیامت دیگر بروز حشر | با این خرام ناز چو آن نازنین رسید

از شعلهٔ جحیم چراغان نکرده اند | آفت بجانم از نفس آتشین رسید

خوش آمدی نازنینا بالین من ولی ‌ ‌ وقتی که نوبتم بدم واپسین رسید

از من مپرس قصهٔ نواب خسته جان
برخیز و خود ببین که چه بر آن غمگین رسید

مگر امشب فغانی از دلم بر چرخ هشتم شد ‌ ‌ که آثار اثر ز آفاق چون مهر و وفا گم شد

چرا ای کبک محبوبی نشان جان ز امن ‌ ‌ شد عمری که اوقات بان آن طرز تبسم شد

بتعلیم تماشا باز و شستی از طعن بدگوئی ‌ ‌ که این تهمت اول حصهٔ افلاک و انجم شد

مخواه از من که شرح خود و یا رب حجابش کو ‌ ‌ دهانم بسته خاموشی چو او محو تکلم شد

شرر کی را که تو قدرش ندانستی نمایان آخر ‌ ‌ پی ویرانی کون و مکان بانی قلزم شد

که این تشنه لب بسمل وصالش رسید امشب ‌ ‌ که در بحر سپهر آنگون حبابی پر تلاطم شد

منم آن کشتهٔ عصمت که صد مردم از غیرت — چو بعد از قتل بر تابوت من انبوه مردم شد

گریبان چاک شد مانند گل هر عندلیبی را — اگر نادیدن من در باغ سرمست ترنم شد

ز رشک غیر ای نواب کارت شد خراب آخر

که دوش از نگاهش خاطرت صید توهم شد

بمحشر از نوید خلد جان من حزین باشد — که می ترسم بآنجا نیز حوری در کمین باشد

اگر صد خنجر نازم زنی دل نمی رنجم — که جرم عشق خوبان را سزای اینچنین باشد

همین یک بیکسی ظالم نه پنداری عشاق را — هزاران ناکِ حسرت در نگاه واپسین باشد

درخشِ نور تاک از طور در چشم من مجنون — همانا جلوه آن لیلی محمل نشین باشد

دم بسمل شدن نواب چندین مرحبا گفتی

گر بعهد تو اکنون جای چندین آفرین باشد

تا بگیسوی تو این پیچ و شکن خواهد ماند
بجهان شورش آشوب و فتن خواهد ماند

مردم و خاک شدم بار خدایا این عشق
تا کجا دست و گریبان بکفن خواهد ماند

بگلستان بکش ار می شیم ای ساقی
ورنه در دل هوس سیر چمن خواهد ماند

دل بتو دادم و فکری ننمودم اولی
که رقیبی نهان در بر من خواهد ماند

همه خون ریخت گرم تیر تو زان نخچیرم
بدلم ناوکت ای تیر فگن خواهد ماند

باب توبه برخ کس نگشایند مگر
بجهان تا چو منی توبه شکن خواهد ماند

لب شیرین بکسی گر نمکی ریخت بخم
لذت شکر شکرش بدهن خواهد ماند

آه بخشیده بسی خاک شدند ای نواب

تا کی گردش این چرخ کہن خواہد ماند

تا کی ز تو ماند بدلِ من ہوسی چند
رحمی کہ نماندہ ست بکفِ غیر نفسی چند

از حال اسیران خبرم نیست ولیکن
آویختہ دیدم بگلستان قفسی چند

تدبیر بکن ناصح مشفق کہ بر آید
در وصل بہ بناز وی از ما ہوسی چند

برقی مفگن چرخ برین خانۂ تنگم
آتش ساختہ جانم بپی عمر خسی چند

چون ہیچ شود احصای ستمہاش الٰہی
در حشر نباشند چو فریادرسی چند

ضعفم نہ چنان ست کہ خطی بنویسم
قاصد ببر از نالۂ زخم ملتمسی چند

دی قافلۂ صبر تو نواب ہمی رفت
از نالہ شنیدیم صدای جرسی چند

ردیف ذال معجمه

ای عقیق لعل رنگت از می حسن لذیذ
بوسه خواهم نه تو چون بادهٔ کوثر لذیذ

غالبًا ناخن بدل زد یادِ مژگانِ کسی
ورنه نبود اینقدر زخمِ دمِ خنجر لذیذ

لذت آگین جمله خوبان را دهن باشد ولی
هست سرتاپای تو چون شکر یکسر لذیذ

قطرهٔ از خونِ شیرینم درونِ خم بریز
تا شود ساقی شرابِ تلخ سرتاسر لذیذ

آمدی و بر دل کباب پاشیدی نمک
آن نمک شد در دهانِ زخم چون شکر لذیذ

ردیف رای مهمله

بعشرت ساختی جا شاید اندر خانهٔ دیگر
که جستی جانم از شب تا سحر جانانهٔ دیگر

بیک لغزیدن پایت جهان شد درهم
سهرت کردم شوخی لغزش مستانه دیگر

دلی اول باده بسپردم آخر بیکجا آید
کرامت کن خداوندا دل دیوانه دیگر

روا باشد که خود را در شمار مردمان آری
اگر پیدا کنی ناصح چو من فرزانه دیگر

بحشر از من حساب می بجو پیدا چه هم اکنون
فدایت جان من ساقی بده پیمانه دیگر

نگنجد ناله ام در تنگنای اینجهان یارب
بنا کن از برای نوحه ماتم خانه دیگر

چو میگویم ز درد هجر با نام مگو
همین یک داستان تا کی بگو افسانه دیگر

چرا بر خود نبالد در حسد کاخر نخواهد یافت
دل وحشت طلب بهتر ازین ویرانه دیگر

چرا تواب غمگینی ازان عیش پریده و شین
بده انصاف ازین دیده باشی خانه دیگر

یار آمد ای ناصح بیباک خبر دار | یکدست بدل بر نه و دستی بجگر دار

گفتی که هست این همه دشنام مسلسل | بستان زمن از بهر خدا این گهر دار

ترسم که اسیرش نشوی چون من وحشی | از دوش فکن زلف وی تا بکمر دار

شیخو صفت کوثر و مشکوی ز بر جه | مینا بکفی گیر و خم باده بسر دار

مست است بعشق رخ و زلف تو دل ما | ای دشمن جان فکرت او شام و سحر دار

چون غیر بجان آمد از عشق تو بیخت | تو نیز دل از پرسش این واقعه بر دار

خواهی که شود حشر دگر وصف محشر

نواب بدل توبه و آهی بجگر دار

ردیف زای معجمه

باقیست لوح تربت من در جهان هنوز
عشقت ز من نگذاشت همین یک نشان هنوز

کردم نثار غمزهٔ او جان ولیک هست
آن تیر کِ ظلم دوست من بر کمان هنوز

زخمی زدی و منتظر زخم دیگرم
رحمی که هست بسمل تو نیمجان هنوز

زاهد بدلق و خرقه عبث نازکی مکن
شوخی ز رفته پیش تو دامن کشان هنوز

یک عمر آزمودم و این طرفه ساده کیست
دارم دگر امید ز آه و فغان هنوز

صد ره بقهر از بر خود راندیم ولی
سرمستم از تصور لطف نهان هنوز

روز جزا بشام رسید و ز هجر یار
ناگفته ام تمام یکی داستان هنوز

بالله که در فراق تو ای بت نازنین
چشمم ندیده سرمهٔ آن آستان هنوز

جورت اگر تمام شده تنگدل مباش
باقیست بهر کشتن من آسمان هنوز

نواب شهرهٔ تو بعشق از ازل مگر
آگه نه ز رسم و ره عاشقان هنوز

همه گویند با قضا امروز — روز هجر ست زود آ امروز

دی بنوعی نمرده ام که شود — دیگری بر تو مبتلا امروز

ای شب هجر از جهان گم شو — که بود روز وصل ما امروز

غم فردا مخور بیار و ده — ساغر باده ساقیا امروز

شب عیش ست و یار می آید — رحم کن رحم ای قضا امروز

شب وصل عدو همی آید — حشر بر پا کن ای خدا امروز

مدعی را بمشهدم کشتی — یافتم از تو خونبها امروز

وعدهٔ بوسه داد و باز نداد | دیشب از ناز و از حیا امروز
دوش در کوی تو ندادم جان | آمدم بهر عذرها امروز

کس فدا چه داند ای نواب
جان خود را بکن فدا امروز

ردیف سین مهمله

دلبری کشت قاتلم که مپرس | غمزه ساخت بسملم که مپرس
در فراق تو ای بت خودکام | حسرتی ماند در دلم که مپرس
تو چنین غافلی که نتوان گفت | من چنان تو مائلم که مپرس
آنقدر خط اشتیاق | شست خونابه دلم که مپرس

زاہدا در صنم پرستی ہا
کافری کردہ بسملم کہ مپرس

دوش با طرفہ حسرتی از دست
رفتہ دامان قاتلم کہ مپرس

در رہ عشق صد خرابی ہا
شد بطرزی مقابلم کہ مپرس

چون تو رفتی بخانہ اغیار
دوزخی گشتہ منزلم کہ مپرس

چند پرسی کہ حال دل چونست
صدمہ ہست بر دلم کہ مپرس

دوش بخواب نالہ ات چندان
ساخت رسوا بمحفلم کہ مپرس

ردیف شین معجمہ

چشم تر از قتل من ای جان مباش
بہر من از کردہ پشیمان مباش

خاکِ درِ احمدِ مختار شو
تاجِ سرِ سنجر و خاقان مباش

مست شبِ وصلِ من ای آسمان
باش بجای خود و گردان مباش

خونِ مرا ریخت چو رفتارِ تو
بعدِ من از غمزه خرامان مباش

کُشتنیم بر زده دامان بیا
بهرِ خدا سر بگریبان مباش

میروم از خویش کنون الجنون
در پیِ آرایشِ زندان مباش

نیست کسی کز تو کشد انتقام
چون کُشنیم قتل هراسان مباش

کافرِ عشقت چو نخواند کسی
در گذر از دین و مسلمان مباش

ناز بکن بر دلِ نوابِ خویش
بر رخ و زلف از همه نازان مباش

ردیف صاد مهمله

وفا چو شیشه تپسندت بکن بجا اخلاص
بناکسان جهان میکنی چرا اخلاص

دلنسبت نگهِ التفات تست پسند
وگرنه این دلِ وحشی کجا کجا اخلاص

چرا بصبر نسازم که طبعِ حیله گرت
نموده است شبِ وصل با حیا اخلاص

طمع مدار که دور از نزار فرسنگ است
ز خوی عربده جویانِ شوخ تا اخلاص

غم دو کون فرود آیدش بسر نواب
مگر کسی ننماید بدلربا اخلاص

ردیف ضاد معجمه

عمرها شد که کنی از منِ دلگیر اغماض
مکن اکنون بفرستادنِ تحریر اغماض

گردش نرم شد این لذت بیداد کجاست — بکن ای آه جهانسوز ز تاثیر اغماض

داد حسن دو جهان حق بتو حسن جفاکیشی را — کرد از حسرت من کاتب تقدیر اغماض

صیدت آن نیست که دارد هوس آزادی — میکنی بهر چه از کشتن نخچیر اغماض

گوش کن پند مرا ای دل نادان عشق — تا کجا از ره اندیشه و تدبیر اغماض

غیر بیباک شد اندر طلب آفت تو — مکن اکنون تو از تقصیر اغماض

باخبر باش ز فریاد و فغان نواب آ — منما از اثر ناله شبگیر اغماض

ردیف طای مهمله

یارب بچه تدبیر که رساند بیار خط — یک قاصد است پیش من خشما خط

ای نزع فرصتی ده و ای مرگ مهلتی | کاورده است نامه بر من ز یار خط

قاصد بشد بسوی تو و من نماندن | در جوش اشتیاق نوشتم هزار خط

بشناس شرح مطلبم ای نامه کز بان | از خون نوشته ام بسوی آن نگار خط

اوراق نه فلک اگر افتد بدست من | انشا کنم بتو ز رهِ اختصار خط

پیدا کند مگر بدل تو ترحمی | تحریر سازم از مژهٔ اشکبار خط

دادند دفترِ عملم روزِ حشر و من | دانم که آمد از طرفِ آن نگار خط

صد خارِ غم خلیده مرا در دل و جگر | تا بر دمیده است برخسار یار خط

چسپان نمای بر سرِ لوحِ مزار من

نواب بعد من چو فرستد نگار خط

ردیف عین مهمله

می نمود اول بمحفل جلوهٔ جانانه شمع
سوخت چند تا سحر بر مشهد پروانه شمع

گر ببیند ساعد پر نور سیمین تن تو
چاک سازد جیب هستی چون من دیوانه شمع

عالمی از دود آهم شد سیه ای حسین
پرده بردار و بکن روشن بهر کاشانه شمع

تا نبر مست در لگن جا کرده از کبر و غرور
می نماید همسری با ساغر و پیمانه شمع

شرم دارد در شب وصل آن مه مجلس من
زین سبب روشن نمی‌سازم بخلوتخانه شمع

چون کند نظارهٔ انگشت تو نبود عجب
گر بمیرد از حسد در گوشهٔ کاشانه شمع

تا نه بیند میکساران را گر آید محتسب
خیز ای لغواب و کن خاموش در میخانه شمع

ردیف غین معجمه

آمد کلم بطرفه ادائی میانِ باغ
باید شدن برای عدو پاسبانِ باغ

ساقی بپندِ نشئه فکن بر رخم کبا
گردیده است رحمتِ حق سایبانِ باغ

شاید هوای شوق بیارد بر وضع الم
خوانید رو برو کسی داستانِ باغ

زود آمد آن پیلوم که بیک لمحه میرود
فصلِ بهار و سبزه و آبِ روانِ باغ

خوش آیدم فغانِ اسیرانِ دامِ تو
زان نک چنگ و زمزمه بلبلانِ باغ

دیدم بصد سرور و دین چو هجومِ گل و سمن
آمد خزان و نیست کنون جز نشانِ باغ

نواب نوحه خوان کند و چون بهجرِ تو
آن هم ببین تپیدنِ مرغان و شانِ باغ

ردیف فا

تا بکی باشم بامیدِ شهادت سر بکف
محشری بنما و باز آ بر سرم خنجر بکف

بخت آنم کو که در خلوت بوقتِ میکشی
مست و بیخود گشته آرم گیسوی دلبر بکف

دی بجرمِ میکشی از مسجدم راندند باز
با قضا امروز بر منبر مرا ساغر بکف

عاقبت خاکِ خود اندر چشمِ اعدا افگنم
داشتم بهرِ همین این مشتِ خاکستر بکف

بهرِ نذر آوردم اینجا یارِ ما
دل بدستم نیست دارم گر بیا آخر بکف

چون جبینِ تو عرق آلود دیدم پنداشتم
ماهِ رخشانی است دارد کهکشان گوهر بکف

با اداهای خوشش امشب بدیدم ناز را
زلفِ شوخی در کف و جامِ می خالد بکف

ردیف قاف

خوشم بشوق وصالت نه پیچ و تاب فراق
وگرنه نیست کسی طالب عذاب فراق

تو و بدادن یک بوسه صد هزار جهان
من و بخاطر من یک جهان حساب فراق

بفرقت تو ندانم که حال غیر چه شد
مرا که دل همه خون شد ز پیچ و تاب فراق

بپرس لذت خواب از رقیب در هجران
که نیست خواب بچشم من از عتاب فراق

ز آفتاب قیامت مگوی ای واعظ
که دیده ایم بسی سوز التهاب فراق

تپیدن دم بسمل خوش است لیکن
نمیرسد باداهای اضطراب فراق

نویس بهر چند ابر هزار من نواب
که نیست هیچ بلا بدتر از عذاب فراق

ردیف کاف تازی

سازد جفا و جور بما تا کجا فلک
آهی کشیم و جنگ نمائیم با فلک
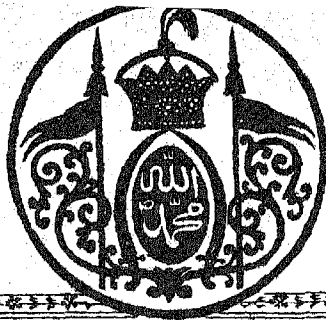
کردم فدای تیر بلاکشان هند
زانکس که ساخته است با و یک فنا فلک

شاید که یافت رخصت ظلم و ستم ز تو
بر پا نمود ورنه چرا این جفا فلک

روزی اگر بسازد آئی بخانه ام
گردد به آستانه من جبهه سا فلک

این طرفگی ببین که چو گشتی رقیب را
کرد از هزار رشک مرا مبتلا فلک

نواب پرسد از دل زارم اگر آن پری
از رشک من شود دل و جان جدا فلک

ردیف کاف عجمی

خرام تست که بربود دل ز صد نیرنگ
نبود ورنه به از من بدهر با فرهنگ

فرو چکد چو عرق از تو رنگ شوخ حنها
شب وصال چو من در برت بگیرم تنگ

بگیرمت که چسان تیر فتنه پیما
ز راه دور من شست آسمان دو رنگ

چو قصد آه نمودم قیامتی برخاست
نعوذ بالله اگر برکشم ز دل آهنگ

ز قتل همچو منی غم مخور ولی شاید
که گشته از ستمت جا بهر دو عالم تنگ

مباد آتشی افتد بجسم نازک تو
گریز بهر خدا از دلم بصد فرسنگ

شکسته ایم سر محتسب بحنائی
ببین که شیشه ناموس چون زدیم بسنگ

بصلح کی کند آهنگ عاشقان افغان
پریوشی که گه آشتی سگالد جنگ

ردیف لام

تا چند واعظ ذکری از وصف کوثر در بغل
روزی بسر منبر بر آ مینا و ساغر در بغل

روزیکه دشمن را ببر بگرفته چشم آید
ایکاش من میداشتم آن روز خنجر در بغل

دل زد بزلفت کرده ظلم بر ثنا ایش چمن
مانده است تنها مرا این تازه پیرو در بغل

یارب ندانم تا کجا سر رشته نازش کشد
آنرا که باشد روز و شب شوخی چمن در بغل

گشتی چو یار بی شب با ما انشب مشی
بهر جواب قتل خود داریم محضر در بغل

وی بر سوالی کشته او لب نزد ای جهان
امروز دیگر میبری از شوق خنجر در بغل

گر تیر حکم دوز تو پران رود از دل
چندم نه چنان است که پیکان تو از دل

مرهم مگر امشب ز تو خواهی که دعاها
در ذوقِ اجابت همه رقصان رود از دل

صد جانِ منِ غمزده قربانِ لبِ تو
گفتی که ز وصلم غم هجران رود از دل

آزادی اگر این بود شوق اسیری
ای وای اگر حسرت زندان رود از دل

گر محو کنم یاد وصالش ز دلِ تنگ
یا رب غم عشقش بچه عنوان رود از دل

با غیر مکن وعدهٔ وصل از ره شوخی
مگذار که خونابه چو طوفان رود از دل

تا چند بود بسملِ تو منتظرِ مرگ
زخم دگری تا رمق جان رود از دل

نواب برقص آمدی از مژدهٔ وصلش
فریاد اگر وعدهٔ جانان رود از دل

دوخت لبهای مرا لطف اسیری بلبل
بخموشیِ دلم خرده نگیری بلبل

لرزه افتاد بجانم ز نوایت یارب | همچو من در غم و اندوه بمیری بلبل

عجبی نیست اگر مثل تو سرمست شود | بسرود و غزلم روح نظیری بلبل

سالها شد که بکنج قفسی آمده ام | از من آموز ره و رسم اسیری بلبل

شرط عشق است بسوزی صنمی خاک شدن | نزد من چون پر پروانه حقیری بلبل

یاد کن یاد ز بخت دل خون آلودم | برگ گل را چو بمنقار بگیری بلبل

بوی عشرت ز گلی نیز شنیدی گاهی
یا چو نواب باندوه اسیری بلبل

ردیف میم

بعد از آزار تو طرز دگر ایجاد کنیم | واله غیر شوم پیش تو فریاد کنیم

دیتم بهتر ازین نیست که با صد حسرت
دم بسمل نگهی جانب جلاد کنم

بچه شوق آمده ام پیش وی ای وحشت دل
باش یک لحظه که بنشینم و فریاد کنم

جلوهٔ موسم گل باز خدا را بنما
تا دگر آرزوی خانهٔ صیاد کنم

شاد شد خاطر اغیار ز وصلش من هم
دل ویرانهٔ خود را ز غم آباد کنم

غیر را خاک نما تا بفشانم بر سر
تا بجا خاک ره کوی تو بر باد کنم

گر شوی رنجه ز فریاد گرفتاری غیر
جان من گرد تو گردانم و آزاد کنم

کار خود را بسپارم بخدا ای آفتاب
تا بکجا پیش بتان شکوهٔ بیداد کنم

بصد یاس از جهان امروز آهنگ سفر کردم
جفا بر تو مبارک من حکایت مختصر کردم

چه میگوئی حدیثِ صحبتِ دوشینه با دشمن	بپرس از من که در هجرِ تو چون شب را سحر کردم
کسی با چون تو ظالم تا براه سهو دل ندهد	بآه و ناله عالم را ازین ره باخبر کردم
چنان داشتم لذت ز تیغِ خونفشانِ تو	که از خالق بصد دل خواهشِ جانِ دگر کردم
اگر یک لحظه از نظارهٔ خود شادمان کردی	باندوهِ فراقت روزگاری چشم تر کردم
شدم آنمایه نومید از خلافِ وعدهای تو	که آخر حسرتِ وصلِ ترا از دل بدر کردم
ز خوفِ منع دآسوده خاطر دشمنم روزی	چه خواهد شد اگر از بزمِ او روزی حذر کردم

برِ نواب آمد یار و برد از هوشش ای همدم

ترا دیدار ارزانی که من خاکی بسر کردم

دلبرم امشب می‌آید بنازی در برم	تا ابد خواهم نتابد مهر بر بام درم

گر نداری جام می در بزم عدا باک نیست
حسرتم پر کرد از خون تمنا ساغرم

دل به آزارم نهاده است و نمیداند که من
آنقدر نالم که او را بر سرِ مهر آورم

ای که گوئی میکنم ترک رقیب از بهر تو
خوب گفتی لیکن این گر نیاید باورم

چون تهی از حرفِ لطف نامهٔ اعمال بود
اشکِ حسرت پاک شست اندر قیامت دفترم

بسکه دل شد منبعِ اسرار شد از اعجازِ عشق
ترجمانِ لوحِ محفوظ است دل اندر برم

شاد زی صیاد از دست نخواهم رفت من
گر ازل شوقِ اسیری کنده یکیک شهپرم

تا چه بنماید دگر این گردشِ لیل و نهار
در بزم خندان ایا نواب و پر کن ساغرم

...ان به آغوشِ تو سحرِ طلعت دایم
که بدنبالِ ضلالت شبِ قدر دایم

بصد الطاف ہمہ بوالہوسان باشند کہ من — بہمین جور و جفای تو قناعت دارم

شوق تو گر بگذارد بدلِ من صبری — بہر طولِ شبِ ہجرِ تو امانت دارم

کس مباد الچو من سادہ دل اندر عالم — کز چو تو دلشکنی چشم مروت دارم

حشر نواب اگر آورد بلائی من ہم

زآہِ جانسوز بدل طرفہ قیامت دارم

چرا ز طولِ شبِ ہجر دل غمین دارم — کہ مثل در فراقِ تو ہمنشین دارم

خیالِ ہجر و ہجوم امید و خوفِ سحر — چہ فتنہا کہ بوصلِ تو در کمین دارم

بغمزۂ تو دہم با چنین عشوہ فروش — تو آگہی کہ ہمین یک دلِ حزین دارم

عبث فزون مکن ای چارہ ساز حبیب مرا — دو دست ہجر دریدن در آستین دارم

به بزمِ بخشش تو در حدیثِ وصلِ عدو | بجان شکایت و بر لب صد آفرین دارم

ببین بپای خداشان و شوکتم و اغطا | دمی که بیت به بر و قشقه بر جبین دارم

غمین مشو که دمِ نزع از جفای تو نیست | برای حسرتِ غیر آهِ آتشین دارم

چرا ز قتلِ دو عالم چنین پشیمانی | که من ز طبعِ تو امید بیش ازین دارم

بعرش زلزله افتادنیست ای نواب
ز اضطرابِ دلِ سلطنت یقین دارم

ندیدم دوش روی غیر و خوش از انجمن رفتم | لبت بر لب نهادم و از خویشتن رفتم

باین حسرت شگفت از ملکِ هستی کس کجا رفتی | ز بزمِ دلفریبِ تو بدینحالت که من رفتم

بجوشِ نو بهاران گلستان آباد شد محشر | اگر روزی چو بلبل نوحه‌گر سوی چمن رفتم

بنازی یافتم در خواب شیرینش که من دانم
شبی بهر زیارت چون نصیر کوهکن رفتم

کجا رفت ابجد از احسان نام شیخ و مصیبتها
مگر امروز من از یاد این چرخ کهن رفتم

چنان من داشتم لذت بچاک جیب و گشتت
بهر بازار صدره در هوای پیرهن رفتم

همانا حزن و اندوه دل زارم بود یکسان
نرفتم از در تکیه بدر بیت الحزن رفتم

چرا می پرسی از من که من چه رو سوی عدم رفتم
بقربانت پی تسکین باین وطن رفتم

نپرسیدی کمی نواب از برای تهنیت یادت
ز کوی تو هزاران بار اگر من نعره زن رفتم

دوش در خواب سر زلف پریشان دیدم
لوحش الله که شریک شب هجران دیدم

آه آن دل که شبی در خم گیسوی
پاره هایش بشب شهر کیان دیدم

عجب آید که عدو از عتاب دوشین — شهر نگین گشته و از کرده پشیمان دیدیم

مردم از وهم که شاید نظر آتش باشد — هر کرا از المی چاک گریبان دیدیم

محتسب مرده آه تو مگر ای نواب

که دگر باره ترا مست و غزلخوان دیدیم

آرزوهای ترا تا بدل اندوخته ام — با دو صد رشک دلِ مدعیان سوخته ام

بهر تسکینِ دلِ غمزده گنج فراق — پاره جیب بدامان کفن دوخته ام

تو بصد ناز که خواهی دل من گیر که من — درس عشق تو ستمگار بیاموخته ام

سوز شمعی است قدم بر ره مهر و وفا — که چو پروانه بعشق تو بسی سوخته ام

گر شوم غرقه دریای محیط ای نواب

سر و سر گر نشود آتش افروخته‌ام

از دلِ آزرده در غم نوحه‌خوانی داشته‌ام
روز و شب از دردِ عشق آزرده جانی داشته‌ام

پاسِ عشقت بود گر جورِ تو بخشیدم نفس
ورنه بهرِ شکوه من هم زبانی داشته‌ام

در وصالت جمله درد از دل بدر کردم ولی
آه را از بهرِ تخریبِ جهانی داشته‌ام

خواه با من ساز خواهی در برِ اغیار باش
پیش ازین البته در خاطر گمانی داشته‌ام

بهرِ قتلِ دیگران آمد زهی بختِ بلند
منت ایزد را که من هم نیم‌جانی داشته‌ام

من شنیدستم حدیثِ محشری از عنفوان
در غمش نواب من هم داستانی داشته‌ام

ردیف نون
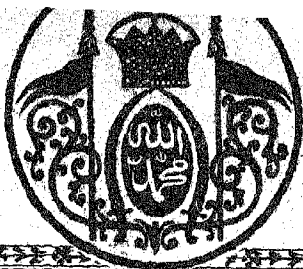
الهی بسته عهد وصل آن عنانگیر من
جهان را عمر بخشیده برای انتظار من

اگر اینجا نمیکردی خجل از جور خود یارا
نخواهی گشت در روز جزا هم شرمسار من

میفشان بر رخ حورای نسیم خلد دامانرا
بجا بگذار در راه وی این مشت غبار من

نمیدادم بباد و کاهی نمیدادم نمیدادم
دلم بودی اگر ناصح بدست اختیار من

نمودم همدمی پیدا بهجران از تو پنهانی
قضا را گو برد از سینه ام جان نزار من

خیالت راز تو بهتر شناسم گر سر یاری
همی روز و شبان باشند هجران اشکبار من

کدامین شعله زد دامن کشان بر تربتم آمد
که حسرت میچکد چون اشک از شمع مزار من

بفردای قیامت در جزای گریه ام یارب
دو چندان سیل خون ده بهر چشم اشکبار من

چه می‌پرسی کجای نواب در دلم چه صبر می‌جویی

حسرت کردم تمنایم بدان اضطرار من

رشکم ربود جان و قرار و سکون من — بر گردن رقیب ستمکار خون من

روز جزاست داور محشر حسی — بهر تظلم آن جوشش جنون من

با غیر صد حکایت لطف تو گفته‌ام — آه از دمی که دید رخ نیلگون من

گریان شدی ز نالهٔ من در شب وصال — تأثیر کرد در دلت آخر فسون من

گفتی که رنج و غم بازل آفریده‌اند — بهر دل حزینم و بخت زبون من

جانم بسوخت در غمت ای آن که تو — آگه نه سوز ز سوز درون من

از مقدمش بداد خبر اضطراب دل

نواب باز گوی کجا شد سکون من

گر حدیثِ روی تو در انجمن خواهند شدن
در فراقت یک جهان بیت الحزن خواهند شدن

سوخت برقِ آهِ من هفت آسمان لیکن چه سود
گر جفایت طرحِ صد چرخِ کهن خواهند شدن

گل دهانا تبسم زیرِ لب داری مکن
زین چمن آرایشِ تابوتِ من خواهند شدن

خوفِ رسوائی مکن از بوسهٔ لعلِ لبت
زین خطا پوشیده در کنجِ دهن خواهند شدن

روزِ اول در رقم اند جبینم کلکِ صنع
کاین چنین سرمشقِ اندوه و محن خواهند شدن

از کرم دلها عزیزت گشته ای یوسف جمال
محبسِ دلها ترا چاهِ ذقن خواهند شدن

گر همین اعجازِ عشقِ تست صد طوفانِ نوح
از دو چشمِ اشکبارم موجزن خواهند شدن

پارهای جیب ای نواب چمن از رشک
بعد مرگت اینهمه صرفِ کفن خواهند شدن

جانم ربود لذت خونها گریستن | شبها ز درد عشق تو تنها گریستن

سرمست آن دو نرگس مستانه ام چرا | باید بیاد ساغر و مینا گریستن

روز جزا هر آنچه که در طالع من است | یارب بغیر دیده همه الا گریستن

اشکی اگر چکید ز چشمم چه سود چه | باید به هجر از همه اعضا گریستن

بی آب شد چو چشم من ای ابر باک نیست | خواهم ربود از تو بغمها گریستن

از وعده دروغ تو امشب قیامتم | امروز خنده کردن و فردا گریستن

بر خود ببال ای مژه خونفشان که یافتی | بر همت عهده دیده من یا گریستن

دلهای عالمی همه نواب خون شدند

[illegible] خدا را گریستن

چه خوش است از تو روزی بسر بسمل طپیدن
دو سه غمزه نمودن بنگاه ناز دیدن

سر مشهدم ز شوخی بخرام نازکی کن
بغم منت نزیبد لب حسرتی گزیدن

شکی اگر بیائی بربا نفیح و نازی
ندهیم تا قیامت بتو فرصت رمیدن

چه زنی دم مداوا بحضورم ای مسیحا
تو پی علاج سودا من و جامه دریدن

نمکی فشان بزخمم که ذبیح تا بدانم
که چه لذت است ظالم دم مرگ در تپیدن

ز رقیب اندر آن شب فراق او است
برسد اگر بگوشش ناله تا شنیدن

جرعهٔ صهبا بجام باده ارزان ریختن
از گل افشانی اگر عار آیدت ظالم چه باک

آنچنان باشد که خون نامسلمان ریختن
مشت خاری برسر خاک شهیدان ریختن

طرحِ رفیق نو بعالم انجمنی آفت است — کشتن و سیلِ سرشک از چشمِ فتان ریختن

قهر بر من لطفِ دشمن جفای تازه ایست — جرح کردن پس نمک بر زخمِ خندان ریختن

مرحبا بر رسمِ عهدت کز پی دیوانگان — فکر و بیجوئی نکردن طرحِ زندان ریختن

از هوای سیرِ گل بگذر بیا در شهرِ هم — سخت دل چیدن بدست از گلِ دامان ریختن

در هجوم فصل گل نواب در بستان خوش است
خون از ما و از شورنگ افغان ریختن

دشمنم را بوصالِ بستن ناشاد کن — خانهٔ رشک حسد را یکی آباد کن

چون بشوقِ دلِ خود آمدم در دامِ بلا — مرغ بی بال و پری را از ستم آزاد کن

می بری گر زحمتِ پیچشم گریان — ای صبا جان کمن خسته را یاد کن

حالِ این بسملِ افتاده بمجنون را مگو
بوالهوس آرزوی آن ستم ایجاد مکن

کلِ مرغانِ قفس بذل کن ای باد صبا
زینتِ بام و درِ خانهٔ صیاد مکن

یا به عشاقِ حزین شیوهٔ صبری آموز
یا برین جورکشان اینهمه بیداد مکن

تا دگر هیچکسی نام اسیری نبرد
بیکسی را چو اسیرت شود آزاد مکن

گر فراموش نمود آن بتِ عیار مرا
فلک تفرقه پرداز تو هم یاد مکن

طرفه حشری بجهان کرده فغانت نواب
بیش ازین بهر خدا ناله و فریاد مکن

ردیف واو

[illegible]ان گم گشته ام در حسرتِ شوقِ جمالِ تو
که با صد سعی و کوشش هم [illegible]

دمی با من نشستی سر باوج آسمان سودم
چه خواهم کرد اگر باشد شبانروزی وصال تو

دم آخر ستمگر باعث شیون چه میپرسی
برای خود نمیگریم همی گریم بحال تو

حسرت کردم چه خواهی گفت در حق شهید خود
اگر پرسد کسی در عرصهٔ محشر فعال تو

همین فکرست دائم گیرم ای نواب روز و شب
دل خود را باو دادی چه خواهد شد مآل تو

نقشم ببرید از طرف بگذرد او
شاید که بتابوت من افتد نظر او

صد موسم گل رفت رخ یار ندیدم
کو پیک نسیمی که بیارد خبر او

ذوقی که بگلگشت عدم یافتم از ضعف
دل داند و من دانم و داند جگر او

گر بار کتابم نکشد بال کبوتر
بندید دلم را عوض خط به پر او

رشکم نهد رخصت تنهائی قاصد — آن به که شوم سوی تو خود رهبر او

از نکهت گلها نشود تازه دماغم — ای باد مفشان بسرم خاک در او

تیری بدلم گر ننشینند نشینند — یا رب ننشینند رقیبان بدر او

گر جور نسازد بتو نواب چه سازد

کس خوارتر از تو نبود در نظر او

ردیف هاے هوز

ایکه حشری از خرام ناز برپا کرده — حیرتی دارم که چون در سر دلی جا کرده

یک نظر شوخ مرا ای یوسف کنعان ببین — باز گو حسنی بدین خوبی تماشا کرده

در ره الفت چه ترسانی ز بدنامی مرا — من همان هستم که تو صد بار رسوا کرده

باب رحمتها فرو بستند بر روی امید | از جفای خویش ظالم تا دری وا کرده

غمزه و جور و جفا و عشوه و ناز و خرام | بهر قتل من چه سامانها مهیا کرده

جز به مظلومیت نباشد پرسش روز جزا | منت ایزد را که تو بر من ستمها کرده

جنس عیشم بردی و نقد غمت دادی به من | ای فدایت جان من این طرفه سودا کرده

جوش استغناش میدانی و بازار دل شوق | از شکایت ها و یک فقره افشا کرده

مرحبا نواب کز عهد دروغ وصل او
خویش را آسوده دل از تمنا کرده

تا به نازی چشمی مست و غزلخوان شده | در پی غارت ایمان دل و جان شده

سهل تر بود علاج ستم چرخ ولی | چه توان کرد که تو فتنهٔ دوران شده

از خیال رخ تو هیچ دلی خالی نیست
شمع کاشانهٔ هندو و مسلمان شده

با اجل دست و گریبان شده صد خضر و مسیح
تا تو از ناز سوی خاک شهیدان شده

یکه این هوس اقدام نمایم ابدال
تو که در وصل همه صورت ایمان شده

کشمکش جان بادای تو قد کعبه نیاز
لله الحمد که تو نیز آزادان شده

آه و فریاد و فغانت بدل است ای نواب
باز در عشق کسی بی سر و سامان شده

بعد یک عمر که در عالم خواب آمده
با ادا و ستم و ناز و عتاب آمده

آمدی بر سر بالین من ای شوخ امشب
یا درم نیست مگر باز بخواب آمده

مرحبا بر دل زرحم تو که در ماتم من
با دف و زمزمه و چنگ و رباب آمده

من هم از رشک روم سوی عدم گر زاده — از پی قتل عدو و کرم عتاب آمده

بهمین طرز رسی بر سر مرگس شب هجر — یا فقط بر سر من بهر عتاب آمده

دل ما این غمزه پنهان بد چون آفتاب — که عروسانه دگر رو بنقاب آمده

ردیف یای تحتانی

نه شوق گلشنی دارم نه ذوق وصل رعنائی — که جوش حسرتم نگذاشت در خاطر تمنائی

چو با این لعل بخشش مستانه آئی بر مزار من — ز خاکم بر دمد جای گیاه از باده مینائی

اگر بر حسن خود نازی چو یوسف باش گیرم هست — نه اینجا اشک یعقوبی است نی آه زلیخائی

بخونم گر در آغشتی نگه بر رقص بسمل کن — نخواهی کرد ظالم بعد ازین خوشتر تماشائی

شنیدم در جزای صبر جوری نه تو دو غم | غریبی را که بد در فرقت تو ناشکیبائی

خودی گر خود پسند طبع تو افتاده پس بازآ | چرا دادی باین غائبان حسن خود آرائی

دلم را منزلی داده در شکنج کاکل پیچان | که این بی خانمان را نیست در عالم دگر جائی

بپرس از من که چون عمرم گذشته در غم هجران | چه دانی تو که از دل هم برون ننهاده ای پائی

تجلی گر نمائی بر سر کویش نما باز | که ره پیداست و پایان را کجا بر طور سینائی

بعشق عاشقی نواب فکر عزتی داری | مبادا در جهان مثل تو نادان هیچ سودائی

دلم را بود شوخی گلعذاری سرو بالائی | درون حجله ای تن جنگی همه نازی خود آرائی

درافکندی بنای صبرم از یک غمزه ای ظالم | پی قتلم کنون از آن دو چشم مست ایمائی

بهجران تا قیامت سوز یارب همچو من او را
اگر دارد کسی در عشق او دیگر تمنائی

بدوش نازنین برداشت چترش بصد تمکین
ببین چون میسر شد ز آفاق نعش ناشکیبائی

حذر کن از عداوت با من شوریده ای گردون
تو صد طرز عیاری من یک جوش سودائی

ز بس جان حزینم را بغارت لذتی داده
همی جوید دلم غارتگری کنون بهر جائی

چو من ذوق شهادت کز شهیدانت بدل دارد
نخواهد بود روز حشر بر تو هیچ دعوائی

گرت باشد سر تیمار من با آن لبم
که در دم به نخواهد شد ز اعجاز مسیحائی

نوید وصلتم دادی بفردا از ره شوخی
مگر دانسته باشی کاشتم نسیهٔ فردائی

سرت بر آستان پیر و پایت در خم دم
نباشد هیچکس خواب چو تو بی سر و پائی

تو و صد عشوه و ناز و ادا و کبر و یکتائی
من و چندین بلا و درد و یاس و رنج و رسوائی

ز من ای ناله سوزان بگو با چرخ مینائی
که روزی یوسف ما را ازین طبع زلیخائی

بدستی ست مرکی بر بکف خود نقد جان دارم
بمیرم یا زیم در ذوق وصلت تا چه فرمائی

کی این نازنین آمد ببالینم کر مردن
که روحم شد بجنبش با هزاران غنج و رعنائی

اگر از لطف جان بخشی شهید غمزه خود را
نخواهد گشت چیزی کم ز اعجاز مسیحائی

تماشایش میسر شد بیکدم هر صدا را
پسند آمد ازان ناصح مرا معشوق هرجائی

ز رنجم نازش اقصد خود داری ز کف ابدال
بگردی نامور تا حشر در صبر و شکیبائی

غباری کردم و رفتم بچشم غیر تا یا کی
نبردست لذت دیدار از چشم تماشائی

چرا نواب خوشنودی بیا دید وصل در محشر

مرا امروز طاقت شد تو در امید فردائی

میرم از وهم چو در پرده محفل باشی
آه ازان روز که بی من تو بمنزل باشی

چند پرسی ز تمنای دل واله من
نیست خواهش بدلم جز که تو در دل باشی

حسرت کشته خود گر تو بدانی ظالم
تا ابد نوحه کنان بر سر بسمل باشی

بچه آداب برنجش حضور ایزد
بسملی را که بصد ناز تو قاتل باشی

ای خوش آندم که شوی مست و به پا افتی من
بوسه از لعل لبت گیرم و غافل باشی

میرم از رشک که در محفل اعدا بروی
عرض حال دل خود گویم و غافل باشی

گر رسد بر سر تو جمله بلاهای فلک
به ازان ست که دلداده و مائل باشی

از من آموز ره و رسم محبت لطافت

تا بار باب وفا مرشد کامل باشی

دل زارم اگر دزد دین باشی
ز دردش تا ابد نالین باشی

برنج فرقتم گردین باشی
ز خود هم مدتی رنجین باشی

تو نشناسی مرا از نکاست
چنان دانم که کاسه چین باشی

سخن آهسته میگوئی بدشمن
مگر حالم ازو پرسیده باشی

نمی پرسم ز تو رسم وفا را
که راه و رسم آن نادین باشی

نخواهند هم مرا در حشر یارب
بآن نامی که تو نقشین باشی

دعای بد نگویم سعدی را
که شاید در دلش گنجین باشی

فتادی در بر غیری بنازی
بهر مستی مگر لغزین باشی

بدشمن بود وصلش دوش نواب
چه یارب ها که تو نشنیده باشی
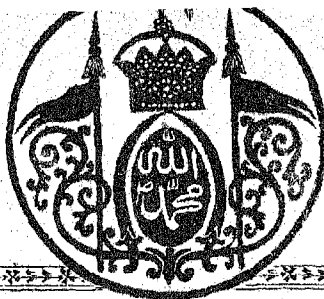
این غصه و این عتاب تا کی | تا کی ز من اجتناب تا کی

شرمے باد او ناز تا چند | نازی بد و صد حجاب تا کی

محروم وصالم ای غم هجر | تا کرده کنه عذاب تا کی

بازش بستان که در کشتم | یک بوسه و صد حساب تا کی

واعظ بهوای باده مردن | باز اینهمه احتساب تا کی

گاهی بنوای ناله گوشی | آهنگ نی و رباب تا کی

از بهر شمار جور و ظلمت | دارم به بغل کتاب تا کی

داری پی کشتنم دو صد رنگ | یک یک کنی انتخاب تا کی

بشکن ای محتسب خمام | سربستهٔ خم شراب تا کی

صد حشر بسر رسید نواب
از محشرت اضطراب تا کی

گہ بیادش طرف منبر و محراب شوی | واعظ آندم سزد ار قابل آداب شوی

قصهٔ هجر سرا ساختم از شام آغاز | تا عدو چشم بره ماند و در خواب شوی

بخت آن کو که به آغوش قرینم گاهی | نام من گوئی و یک مرتبه بیتاب شوی

خون بریزی چو نه بینی رخ دلدار ای چشم | وقت نظاره چرا افتاده کی بی آب شوی

از خم طره زدو صد فتنه بپا میوز فلک

آن زمان کز پی جان و دل نواب شوی

محتسب آب خرابات اگر نوش کنی
هر دو عالم به یکی جرعه فراموش کنی

بر تختم تنگ چنان روزِ حساب دوری
که فنون ستم و غمزه فراموش کنی

خانه در پهلوی اغیار بگیرم شاید
که شبی ناله جانسوز مرا گوش کنی

سر شوریده‌ام از روز ازل بالین است
ای خوش آندم که ازین بار سبکدوش کنی

نه چنان محو فغان ست بیاد نواب
که توانیش بعهد عرب خاموش کنی

نه همدمی بسر بالین نه یار همنفسی
مباد همچو منی در زمانه هیچکسی

قیامتی که جهانی ازو همی ترسید
بعهد جور تو در عمر دیده‌ام بسی
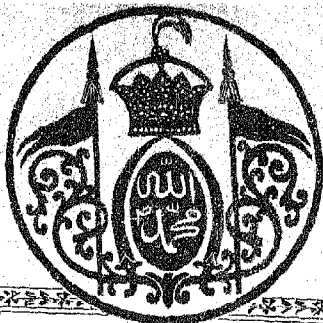
سپهر چون تو بلائی مگر بخاطر داشت
که از ازل نستوده است چون تو هیچ کسی

که رفت و کرا در چمن که می‌شنوم
صدای ناله ز هر گوشه و هر قفسی

ولت چو رفت مبارک تو بود و آن
غمی و همه نگهی حسرتی و هر نفسی

خنجر کشی بناز و نگرود دو قد کسی
شاید که زین نیست ز اهل وفا کسی

ظالم نه قاصدی نه پیامی نه وعده
پس بر کدام امید شود مبتلا کسی

تهمت نصیب چرخ شد و کشتیم دریغ
ظلمی کند کسی و فتد در بلا کسی

روز جزا که کیفر خلقی دهند کاش
بگرفته دست پیش نشاند ترا کسی

صد جان و دل نثار ره دوست ساختیم
روزی نگفت بر سر بام مرحبا کسی

سازی جنان برای شهیدانش ای خدا
چون می‌شود نخواهد اگر خونبها کسی

گم گشته راه می‌کن از پندِ واعظان
خضری شناسش چو شود رهنما کسی

نواب نوحه کرد چنان در غمت که باز
تا حشر بر تو می نشود مبتلا کسی

چرا یارب جفا با خوی این خوبان کردی
که نامِ پاکبازان اهل قربانی نشان کردی

عبث ای دل ز پیش ضبط فریاد و فغان کردی
که آن بی‌پروا شان را باز از من بدگمان کردی

نخواهی رست از آشوب آهم تا دمِ محشر
شب وصلم اگر یک جنبشی ای آسمان کردی

به نزد دشمنانش بوسه زنی غایبت کن
کسی کز هزاران جور صد ره امتحان کردی

نماندم سوختی از شوقِ بیحد تا عقلم
پس از عمری که آن بت را خدایا مهربان کردی

نقاب خنده‌ها پوشیده روی گریه آلودم
چو واعظ عذاب دوزخ محشر را بیان کردی

پرند و شاهین مگر آمد بخواب غیر ایوانت
که از دی بر در او آه خود را پاسبان کردی

از چاک جیب گر بوصالش رسیدمی
صد پیرهن ز شوق بوحشت دریدمی

ترسیدم از رقابت خلقی وگرنه من
دستی زده بحشر نقابت کشیدمی

میکردم آن بهانه که خود هم نشینش
تا خوانش که ببینم تو روزی رسیدمی

محرم نیامد آه دران ساعتی که من
نام تو از زبان عدو می شنیدمی

محرم شوی ز راز نهانی اگفتمت
گر دست خود بسینه من بر نهادمی

پیوند بستی ار سر زلفت بوصل من
تا روز حشر صورت هجران ندیدمی

نپسندد پسند طبع تو ار گریهٔ رقیب — اشکی شده ز دیدهٔ دشمن چکیدمی

پیچیده ز شوق گشته زدم بوسه بر لبت — تا کی بعشق تو لب حسرت گزیدمی

گر آمدی چو زلف شکسته بخانه ام — بهر نثار عمر خضر را خریدمی

ثواب کاش قسمت خادم شدی نصیب

تا در رهش بپای عدو می خلیدمی

دلی را پیش تو ناوردن اولی — که در عشق تو واندم مردن اولی

نگردد بعد من تا قسمت غیر — غمت را همره خود بردن اولی

برم تا هست خواهد گرد خشمی — دلم را نزد تو بسپردن اولی

زبیم چشم زخم کم نگاهان — ستمهای ترا نشمردن اولی

مبادا اشک طوفانی ببارد — فدایت دامنم تفشردن اولی

رود صد حیف شوقت از دل من — بامید وصالت مردن اولی

دہد گر جام کوثر غیر نو آب

ازان می تا ابد خون خوردن اولی

مفردات

غرقہ رحمت شود این ناصح مردم فریب — ای خوش ابحار طوفانی ز جوشش می فرست

دیگر

کدام گل بدل زار بد کہ چون بلبل — دم اخیر بلب نغمہای نمکین داشت

ازان بصحبت نغواب خوش گذشت شبم — کہ در فراق تو افسانہای شیرین داشت

دیگر

شب که پروانه بشمع سر قبرم میسوخت
شعله رشک حسد خانه صبرم میسوخت

دیگر

دی گذر کرد چو نواب بکوی صیاد
نوحه ساخت که مرغان قفس ها مردند

دیگر

کم سازیم ای عشق بدانسان که رقیبان
از هستی من تا بعدم هیچ نیابند

دیگر

بوفا شوم چو یکتا مه من بغمزه خود
بکن آنچنان جفاها که کسی نخورده باشد
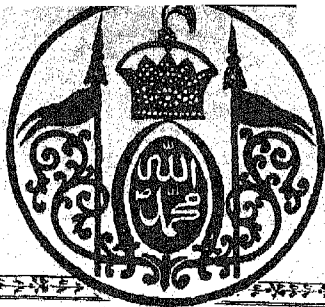
دیگر

عشقت که بر تقدّر آن ناز کردمی — آن هم بدولت تو نصیب رقیب شد

دیگر

یارب چگونه میسزد انکس که جان خویش — قربان ناز و غمزهٔ خوبان نمیکند

دیگر

بشکست نه سپهر بدین نالهٔ رقیب — آه از دمی که در دل تو هم اثر کند

ای وای بر مسافر بیچاره که او — تا دین جلوهٔ تو ز عالم سفر کند

دیگر

داد خواهم ز تو بر حشر ولی می ترسم — کز رهِ رشک مرا راه بمحشر ندهند

دیگر

در دیده دو چشم یار بود امشب کجا شد آرزم	سوز فراق و مکر بگداخت پیکان در جگرم

دیگر

سر کشید از جنرام تو فلک رنجه مشو	بهر پایانی او ناله بدل داشته ام

دیگر

وه وه چه آفتی که رخ دلفریب تو	روزی بخواب دیدم و شبها گریستم

دیگر

بوفایت مگر چه خواهم کرد	من که جور ترا وفا دانم

دیگر

از گفتن رقیب نمائی جفا و من	چندان گریستم که او را خجل کنم

دیگر

آن عاشقِ دردم که دمی از غمِ تجربت	بالله که بعیشِ همه عالم نفروشم

دیگر

ضبطِ فریاد بود دشمنِ جانِ بیتاب	خیز و از گریه بکُنجی دلِ خود خالی کن

دیگر

آن شوخِ سیمای من مالیده صندل بر جبین	برکوهِ بیضا ضیا کرده تبسم یاسمین

رباعی

یارب بحقِ حبیب و محبوبِ جهان	یا ختمِ رسل از پیِ ذاتِ یزدان
رحمی رحمی بحالِ زارم رحمی	آسان آسان هزار مشکل آسان
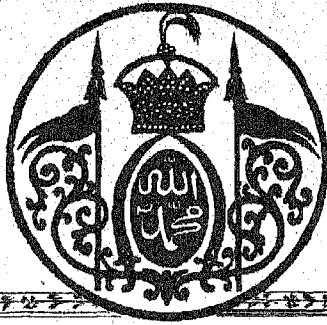
رباعی

چون رنگ تکون بجهان ریخته شد — صد عشق بخاک رسل آمیخته شد

لیکن بکمال شوق حسن ازلی — در کسوت احمدی برانگیخته شد

رباعی

از من نبود بهجر تو زار تری — در زر غم و سویم تمنائی گذری

شاید که بغنج و ناز خواهی آمد — آن دم که ز من هیچ نماند اثری

مخمس نعتیه

نرگس مخمور بست پادشه خاوری — لیلی شب بر شکست شیشهٔ حسن پری

ماشطهٔ صنع ریخت لخلخهٔ عنبری — نافهٔ مشکین شد مشکوی نیلوفری
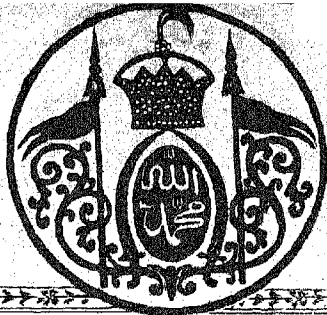
	دلبری آموز گشت خندهٔ کبکِ دری
غالیه گون گشته باز کاکلِ شبرنگِ شام	با سپهٔ زنگبار آمده بر سر ظلام
تیغ دو رو کهکشان ساخته الماس فام	رایتِ رخشان نمود خسرو ماهِ تمام
	کرده ز خوفش فرار جیشِ ظلام قهقری
شاهد مهتاب زد چادرِ سیمین طناب	جلوهٔ زیبا نمود یوسفِ عشق بی حجاب
پرده ز رخ برکشاد لعبتِ کوثر نقاب	طارم اخضر بداد خوشهٔ دُرِّ خوشاب
	خیز و بیا و بده جام میِ خلّری
زنگ ز ملک تن کاوِ دف و چنگ را	که بر گردون رسان غلغلهٔ زنگ را
رخصتِ اعجاز ده که دهنِ تنگ را	روحِ مسیحا بخش کن تن آهنگ را

۱ ظلام بفتح تاریکی اول شب
۲ ظلام بضم تیره شدن شب
۳ قهقری پس پای رفتن
۴ چادر زری بزبان ترکی خیمه است

نغمهٔ شوخ تر از زهره شو و مشتری

بر خد زیبا فکن طرهٔ طرار را	تا به کمر بر شکن زلف چو زنار را
بر ید بیضا بنه ساغر سرشار را	مست می عشق کن کافر و دیندار را

وقف تبسم نما آن دو لب شکری

تا بکی از من کنی ترک فلک سنگدل	تا بکجا بر کشم جور و جفا متصل
جان و تنم از غمت گشته بپا مضمحل	ای ز گل روی تو نسترن گشته خجل

بهر خدا ترک کن عادت غارتگری

ها منم بر هم مست و غزلخوان بیا	ای بدو صد غنج و ناز و شکرافشان بیا
بهر قبا و زیم بر زده دامان بیا	چون کرم خسروی با همه سامان بیا

آنکه بعیوق زد سکه پیغمبری

داور یحیی حیا قیصر آدم ادیم | فخر خلیل جلیل عالم علم علیم

مهر سپهر علا منبع مهر عظیم | مسلم سلسلم و سلام بحر سلیم و سقیم

احمد مرسل که هست مشعله سروری

طه و یس و کاف حق بشیر و نذیر | شاهد و مشهود و غیث صادق و صدق و اجیر

منذر و داع و کریم واصل و نور و منیر | شاف و شفیق و متین مهدی و هادی و شهیر

حامد و محمود و ماح از همه نقصان بری

عوز گفتش عزیر احید موسی طور | شعیا خواندش بعدل ابن اجیر گفته زبور

از رقم ماذ ماذ یافته انجیل نور | کرده به فحوای حیط ذیل عیسی

و ترجمهٔ تبیین و الام زبور کلو بست بند که از الفاظ غیاث ۱۱ در این بند بست و هفت اسمای مبارک حضرت رسول مقبول صلی الله علیه و آله و صحابه و سلم بلا تکلف در آن ۱۲

داده محمد خطاب حق ز ثنا گستری

جبهه خشای او تاب ز گوهر ربود — چشم دلارای او آب ز عبهر ربود
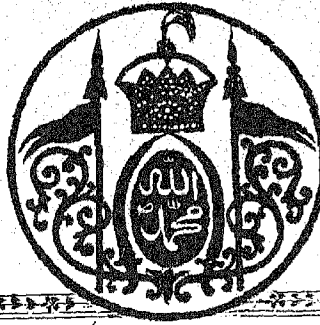
عارض رعنای او خواب ز اختر ربود — زلف سمن سای او طاب ز عنبر ربود

لعل لبش آب کرد تلخ خوش گوهری

شپرک سقف او کرده بچرخ آشیان — ماه منور لقب یافته از انس و جان

جاروی ایوان او طرهٔ حور جنان — تیره گل کوچه اش صندل لاتیان

خادمش افراخته رایت اسکندری

قطره زند در دمن شحنهٔ لطفش اگر — در فکند در چمن آتش قهرش شرر

بردمد این را جحیم از بن سر برگ و بر — سنبل و ریحان خلد گل نشود تا کمر

بلبل نکهت کند تا به ابد شهپری

در دل سخت فلک رخنه و روزن کند	باز خدنگ ار باوج قصد نشیمن کند
از خطر و سهم او ماتم و شیون کند	باز بسوی زمین گر سر گشتن کند

روح عدوی لعین در شکم مادری
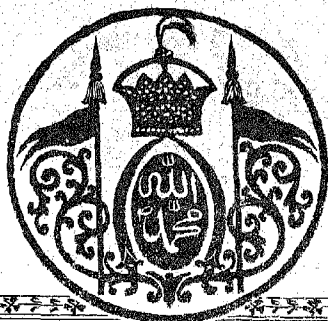
آنکه ندارد قضا از سر او اختلاف	اژدر آتش فشان صیلم خاره شکاف
آب شود خصم تو روی نهد از مصاف	گر بنهی در کمر ور بکشی از غلاف

جانب پشت پدر یا دو جهان ابتری

شعله شوقی مگر در دل اهل صفا	غره شید نیر تو بارقه والضحی
نقطه خورشید هست یا بخط استوا	باد ز تأثیر ریخت صنع بکف دعا

۱ع [illegible] ۲ع بیابانی است [illegible]

۲۳۴

۱ع روشنی عبارت ۲ع خط استوا خطی است فرضی بر زمین مقابل معدل النهار که در وسط فلک الافلاک است و آفتاب [illegible] اعتدال بود

وہ چہ خوری کش ضیا دادہ بنات اختری

روزِ قیامت کشد حادثہ چون لشکرا	در ہمہ عالم رسد طنطنۂ محشرا
کوہ شود لخت لخت تیرہ شود اخترا	برق فتد بر زمین نعرہ زند تندرا

سیلِ فنا بگذرد زین تلِ خاکستری

بعدِ فنا و زوال ریشہ دواند حیات	سولِ جزا و سزا آب برد از ثبات
دیدۂ ہر یک شود غیرتِ نیل و فرات	انس و وحوش و طیور بہرِ سلام و نجات

سوی کشندان درون شکوۂ داوری

تیغِ عتاب و عذاب تیر و سر افگن رسد	طرفہ بلا کشتنی بر سرِ ہر تن رسد
آہ ازان دم کہ چون داسیۂ من رسد	گریہ و سیلابِ خون تا بہ دمِ من رسد

هم ز خدا خواهمت بهرِ شفا عسکری

چون ثمرِ مدعا در نگرم نارسی — زین الم و غم کنم ناله و زاری بسی

زود ز جود آن کنی در حقِ این بیکسی — کاه ربا کی کند با پرِ کاه و خسی

دست کشان از کرم جانبِ جنت بری

پادشها خسروا رونقِ سند و عرب — گر نگہیم التفات ہست مقام طرب

ور بکنا ہم شوی ناظر با للعجب — نالۂ دل خراب را تو برہان از تعب

بهرِ حسین و حسن مهر و مه حیدری

رسید نمبر

بعدِ حمدِ خدای جن و بشر — بعدِ نعتِ جنابِ پیغمبر

بعد تحریر اشتیاق و سلام ‌‌ خامه می‌کند بنای کلام
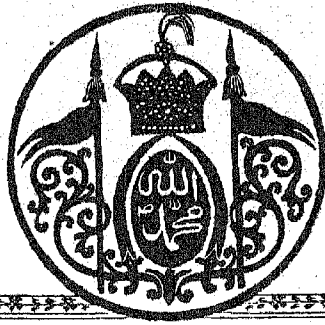
که بهنگام دلکش و زیبا ‌‌ انبهٔ مرسله رسید اینجا

هر یکی بود زان بهشتی رو ‌‌ بهر طیبِ[۱] دماغ و ستنبو[۲]

بحلاوت چو کوزه‌های نبات ‌‌ بلطافت حبابِ آبِ حیات

بود لیلی مگر بسرّ و نام ‌‌ بدعطار و لیک شیرین نام

دلِ کسی نی مگر بدل همسر ‌‌ جانهٔ نی مگر ز جان خوشتر

ذقنِ نوخطانِ ماه لقا ‌‌ نافهٔ آهوانِ چین و ختا

آفتابِ سپهرِ عمیم ‌‌ کنگرِ[۳] بامِ قصرِ خلد نعیم

بمثل همچو مهر دین دولاب ‌‌ بدهن جرعهٔ خوش دوشاب[۴]

۱ طیب ... ۲ ستنبو ... عنبر ... بهاران جامع

۳ کنگر ... قندیل ... شد آن را ...

۴ دوشاب شیرهٔ انگور و غیره ...

عاشقان را بتی ست شیرین کار	خسروان را طلای دست افشار
پوستش رشک حله های جنان	تخم او چون گهر بحقه نهان
نار مستی چو خضر خضرا پوش	مهر بر لب چو صوفی خاموش
شیشهٔ از شراب بوقلمون	ساتگین رحیق آذرگون
تکمهٔ دلکش قباچهٔ حور	نون خنم خوردهٔ بسورهٔ نور
انبه آمد سر و جان آمد	من و سلوی ز آسمان آمد
[illegible] این تحفه از کسی که [illegible]	یا رب [illegible] شتاب سوی [illegible]

تا بود اتصال جسم و روان
نشود رنج و کلفت هجران

طلای دست افشار
زری که خسرو پرویز از آن ترنجی ساخته بود که بزور دست افشرده می شد و آن را زر دست افشار هم میگویند و چون انبه هم بزور دست نرم کرده میخورند بدان تشبیه کرده

تاریخہا
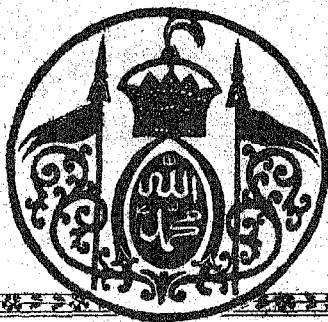
تاریخ وفات اعلیٰ حضرت رفیع الدرجت
جناب معلی القاب نواب
محمد یوسف علی خان صاحب بہادر
طاب ثراہ وجعل الجنۃ مثواہ

چون والد ماجدم بفرمانِ قضا	
	زین دار سپنج شد بجنت سا نه
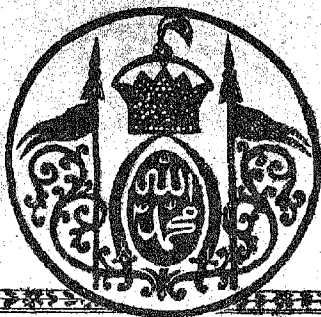
میخواست دلم سال وفاتش بدعا

ناگاه سروش غیب گفتا غفر ۱۲۹۱

تاریخ دیوان

چون ز گلهای سخن گلدسته بست طبع من

گر نسیمش داده عالم بوی مشک ختنی

خواستم تاریخ آن ناگه سروش آسمان

لب بگوشم من نهاد و گفت تاج فرخی ۱۲۹۴

بحمد الله والمنه که شاهد

دیوان فصاحت و بلاغت عنوان
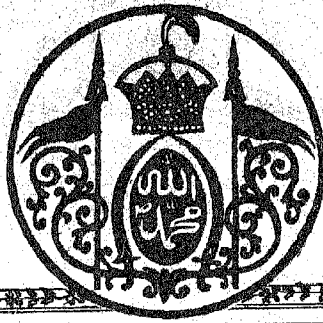
قصائد و غزلیات فیض آیات مع

رباعیات و مخمس و قطعات

پیرایۂ طبع درکشید

فقط

تقریظات
قصیدات
فصحای عجم
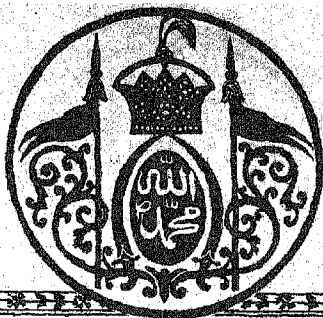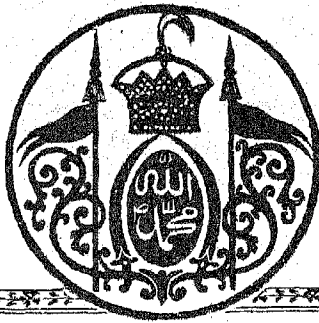
تقریظ سرلوح کتاب سخن گستری شاه بیت دیوان معنی پروری سرآمد فصحای روزگار سر حلقهٔ شعرای دهور و اعصار ادیب بحر لبیب بی نظیر ارسطو فطنت افلاطون فطرت جناب مستطاب عالیجاه مقرب الخاقان مؤتمن السلطان میرزا محمد تقی خان سپهر تخلص ملقب به لسان الملک مستوفی اول دیوان همایون اعلی سلطنت ایران مدظله العالی ما نورت الایام وظلمت اللیالی

هذا کتاب لو یباع بمثله　　درا لکان البائع المغبونا

که ریزش ابر طبع گوهربار و جوشش بحر سینهٔ زخارش آسمان مجد و جلال بدر ایوان فضل و کمال عطارد دیوان براعت و طلاقت مشتری عنوان یراعت و ذلاقت محور گردون فصاحت گوهر جیحون سماحت محی آثار صاحب و سحبان مجلی ابصار یعرب و قحطان ذخیرهٔ دهر و زمان کهف امن و امان قطب مدار علم و ادب منتها فخار حسب و نسب ادیب اریحی لوذعی اریب اصمعی المعی فرازندهٔ رایت شهریاری برازندهٔ کسوت تاجداری بندگان گردون آستان کیوان پاسبان جناب مستطاب مستغنی عن الاوصاف والالقاب صاحب الریاستین جامع الفضیلتین حاج الحرمین الشریفین زائر البیتین الحرامین خادم حضرت ختمی مآب نواب کامکار کامیاب حاجی نواب کلب علیخان بهادر فرزند دلپذیر دولت انگلیسیه رئیس دلاور اعظم طبقهٔ اعلای ستارهٔ هند فرمانروای دار الریاست مصطفی آباد عرف رامپور

لازال بحر علمه زاخرا و سحاب فضله ماطرا و کوکب رشده

طالعا وضیاء عدله لامعا ست که آنانکه در ایوان شعر و شاعری صدر جوی
مسند شده اند و در میدان نظم و نثر تازی و دری بشیر و مستفند گشتند و بلغات فارسی
و عربی چهره طرس آراسته و ریاض بیاض را بکلمات عرب و فرس پیراسته از روی
تدقیق و تحقیق و تعمق در اذعان و تصدیق با خاطر نقاد و عقل مستفاد زانو زده اکتساب بخشش
بزبنگ سوده اند و گردن نهاده حلف سبر و بیاد میمودند شرفا شرفا و مجدا مجدا سر و دوائم
که الیوم ختم الشعر به و بدء به وان الادب مقصور علیه
وان الشعر نحو لم یر ثمن صانه غیره والحق کتابی ست که ابیاتش
سطریست بلطائف منطوق و مفهوم و دیوانی ست که ابیاتش مفرض ست بطرائف
منثور و منظوم و مبطونه لایغادر صغیرة ولا کبیرة الا احصاها صحیفه ایست
راوی اربعه آسمانی و مجموعه ایست ثانی اثنین سبع المثانی و بحریست که لایمتلی شبحه
ولا تخاض لججه و تاکنون از متقدمین شعرای مخضرمین و متاخرین از بلغای اسلامیین
و سخن سرایان لجمی و سروی و نامه پردازان دری و پهلوی بمدلول قل لئن اجتمعت
الانس والجن علی ان یاتوا بمثله لا یاتون ولو کان بعضهم لبعض
ظهیرا چنین موجزی خالی از اطناب مخل و مطولی عاری از ایجاز مخل و بحری بدین موج
و بدری برین اوج و گنجینه بدین در و خزینه بدین گهر که مالا عین رات ولا
اذن سمعت ولا خطر علی قلب بشر نه بگوش روایت شنیده اند و نه بچشم
درایت دیده لایستطاع نفصله ولو ان العباد باسرها افواه
اللهم اشدد عضده بحبل المتین واید بروح الامین

وَصَلِ یَومُ مُلکِهِ اِلیٰ یَومِ الدّین حرره غرهٔ شهر محرم الحرام

سنهٔ پارس ییل خجسته تحویل ۱۲۹۴

قطعهٔ نوآیین ریختهٔ کلک گهر سلک عالیجاه میرزا لسان الملک
مشعر رسید فرمان قضا جریان سرکار فیض آثار دام ملکهم
واقبالهم وزاد شوکتهم واجلالهم

در جواب اشعاریکه در طیِ منشورِ قضا دستور بسرافرازی
بندهٔ ارادت شعار مرقوم شده بود این چند شعر را
جسارت ورزیده بعرض رسانید

از سلیمان مور را مژده رساندی حبذا	حبذا فرخ سلیمان فرخا پیک سبا
از کجا سرمایهٔ دولت سپردی شاد را	از فلک پروانهٔ رحمت رساندی مرحبا
دیدهٔ پروانه‌ها را فدائی گشت شمع	تا من آن پروانه دیدم شمع جان کردم فدا
فرد فردش عشرت آرا حرف حرفش کام‌بخش	سطر سطرش شادی افزا جزو جزوش غم‌زدا
پادشه مرکز گدائی را ببستاید بنظم	حبذا بخت مساعد بارک الله شاباد
دلنشین شعری که هوش فرحی آرد بقص	جان فزا نظمی که جان عنصری خندد جا
دیدم از سر تا بپا و خواندم از پا تا بسر	سر بسودم بر زمین و پا نهادم بر سما
سر همی شد در سماع و جان همی شد در سرور	تن همی شد در نوید و دل همی شد در نوا
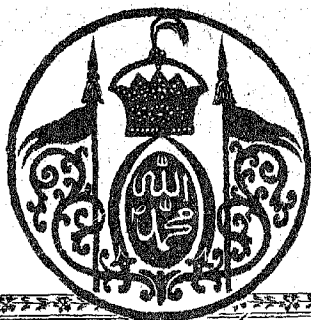
در دعایت چون سرایم جاودان باد آن ملک | آسمان گوید بگوشم مستجاب است این دعا

قصیده که باعرضداشت عالیجاه میرزا لسان الملک به پیشگاه جمجاه اعلیحضرت قدر قدرت گذ

در مدح و ثنای اعلی حضرت قدر قدرت قضا شوکت خورشید رایت جمشید رایت فرمانگذار مملکت رامپور خلد الله ملکه و سلطنته

شوشه زر ریخت بر برگ رزان باد خزان | کاین چنین زرین شد از باد خزان برگ رزان

دامن گل پر ز طلق گشته شد نشگفت اگر | کیمیا گشت بر برگ رزان باد خزان

بست بازرگان باد آن سبزه‌های لاجورد | در ازای آن گشود این رزمهای زعفران

فرودین گر رایگان آورد سیم و دهی | شش سری زر مهرگان آورده اینک رایگان

مهرگان را گر نه مهرگان همی آمد بدست | چون چنین زرپاش در بستان آمد مهرگان

زان سپس کز پر طوطی کوه را بودی کله | گسترده بر سر از پر حواصل سایبان

سوده الماس دارد باد اندر آستین | بسته سیماب دارد آب اندر آبدان

بامدادا افسرده خاطر چون خزان پژمرده حال | نشسته بودم در خیال آن مه نامهربان

ناگه آن خرم بهارم اندر آمد در وثاق | کرده بالای چو تیر از سهم سرما چون کمان

خندخندان آن رخ خورشیدوش خورشید فش | لرز لرزان آن تن سیماب گون سیماب سان

خنده‌ئی از شکفتی لرزه‌ئی از سماع | مهر گفتی گشت خندان سرو گفتی شد نوان

گرده چون لرزنده سرو آن قامت چون نارون | گرده چون تاری شبه آن لاله چون ناردان

لعلش از فرسایش گوهر چنج مانده فگار | آتشش از دنباله نرگس مکحل گشته روان

گونه چون نار کفیده جبهه چون تابان سهیل | چون سهیل افروخته نار افزون کفیده بیگمان

خواست گفتی شوشه سیم از تنش بیرون جهد | بس بلرزیدی در آن اندام سیمین استخوان

عقد مروارید ش از بس گوفته بر یکدگر | ریخت مروارید گفتی ز لعل خرده دان

پوست همچون مغز بادام از سرین بگذاشتی | گر بر آن کس دست سودی از برای امتحان

من بدو دیدم چو مستسقی که بیند بر فرات | من بدو دیدم چو مستغرق که بیند بر کران

جستم از جا و در آغوشش بخشادم بچهر | تنگ بگرفتم بسر زد و بوسه بر چشم و دهان

آمد و آورد و بنشست و نشاندمش اندر کنار | وان تن چون قاقمش در خز نهفتم در زمان

مجمره افروختم وز عود و عنبر سوختم | کاخ را در راه و روزن برکشیدم بادبان

بر روی آن گونه هوای کاخ گردیدم نهفته | که نگر واز کاخ سرطان خسرو سیارگان

آن شکسته گونه باز افروخت همچون نار گل | وان شبه گون لعل باز آمد بتاب کهربان

بشکفت از خرمی چون گلبن اندر صبحگاه | گفت کای گلزار چهرم را انکوزه باغبان

نیستی آگه مگر کین بگذشت آن زمان کز دی | با تو رفتیم بر سبزه عنان اندر عنان

نقطه شنگرف گون و دیبه مشکین طراز | گفتی اندر باغ گسترده است چینی کاروان

این زمان در گنج این شعله می باید خزید | ساخت چون شاگرد گلخن تاب آنکه خانمان

نتوان بر داشت شاد روان پیش این رواق | نتوان در این رواق تنگ تا ردی مکان

گفتم ای فرخنده گلشن گفتم ای نخل مراد — گفتم ای زیبنده بستان گفتم ای سرو چمان

بی بهاری چند غمگین کو همان سرسبز بار — تو بهاری دیگری چند از بهارت داستان

لاله گو دیگر مخسب و ارغوان هرگز مرو — هم لبان چون لاله داری هم رخان چون ارغوان

نه شکوفه سر زند چون این رخ عاشق فریب — نه بنفشه بر دمد چون این خط عنبر فشان

نه چو روشن روی تو دلکش بروید نسترن — نه چو مشکین موی تو خرم بر آید ضیمران

سروبن چون قد تو کی سر کشد از جویبار — سرخ گل چون خد تو کی بشکفد از گلستان

کی چو چشمت نرگس از سبزه دمیدی سحر سان — کی چو لعلت غنچه از گلشن شکفتی شعر خوان

هم بود جبراره جعد تو سنبل طراز — هم بود چون دانه چهر تو نیلوفر فشان

رست نیلوفر ز آب این از کنار آفتاب — خفت سنبل بر خاک این بر بساط پرنیان

کو بجان اندر خلاب شو کو بجان اندر سحاب — سرو اندر بوستان و ماه اندر آسمان

آسمان و بوستان را چه افتخار از ماه و سرو — رخ چو ماه آسمانست قد چو سرو بوستان

ماه را هرگز نبوده است آن دو لعل شکرخند — سرو را هرگز نبوده است آن دو جعد مشکدان

ماه کی آویخت هرگز زلف مشکین از کنار — سرو کی انگیخت هرگز کوه سیمین از میان

چون خزان دیده چمن تا چند آخر بی بهار — ای بهار جان مشتاق ای بهشت دلستان

گر ز سرما سوگواری بر فروز آتشی — آتشی بس بی گزند آتشی بس بی دخان

آتشی پرتاب همچون روی یار تند خوی — آتشی سیال همچون آب چشم ناتوان

آتشی چون مار ایمن نور چشم شیفته — آتشی چون آب حیوان برگ عیش جاودان

در قدح اندر چو مهر و چون نجم اندر سهیل
در دماغ اندر چو مغز و چون مغز اندر چو بان

از فروغ آن همی روشن شود چشم ضریر
از شعاع آن همی پیدا شود راز نهان

هم فتوت را فروغ و هم سخاوت را سبب
هم شجاعت را توان و هم مروت را روان

اصل رادی بیخ مردی فره فخر آب فضل
سایه رامش چشم بینش قوت دل قوت جان

گر نبودی جنبش آن چون ازان رادی جهد
گر نبودی تابش آن کی بدو بردی گمان

جنبشی چونانکه گوئی بر پرد از ساتکین
تابشی چونانکه گوئی بر جهد از باردان

در جنان کوثر عجب نبود ازین باید عجب
کاندران بینی رخ ساقی چو در کوثر جنان

این بهار دلفروز و این شراب خوشگوار
هان بیا تا ما و تو باشیم شاد و شادمان

در چنین بزم و چنین بستان بپائی دیریم
ساغر صهبا بیاد داور کشورستان

دادگر کلبعلیخان بهادر آنکه هست
داور کشورستان و خسرو هندوستان

دادخواه مرزبان و مرزبان دادخواه
قهرمان شهریار و شهریار قهرمان

خشم را اسفندیار و مجد را طغرل تکین
عزم را افراسیاب و عدل را نوشیروان

در سخن حسان نهاد و در سخا قاآن نژاد
در خط نودرسرشت و در نظر آرش کمان

کامران چون چرخ و کیوان پاکدل چون ماه و مهر
حکمران چون دهر و دوران نامور چون گیو و گو

وبکرش کوکب نه بیند یک نظر از صد نظر
وبکرش گردون نه بیند یک قرین از صد قران

سیل را نوشیده جوشنده شراب از شاه گیر
شیر را بریان بخشیده کباب اندر دوان

گر خیال نیزه اش یک شب کسی بیند بخواب
زان سپس در هر چه بیند زان بدید خیزران

۳۴۹

ور کسی را نام تیغش بر زبان می بگذرد — جاودانش سودهٔ الماس ریزد از زبان

چون به دشت رزمگه از نعرهٔ مردان جنگ — مقنعه بستاند از رخ دایه مرد سیستان

هم هوا از ژالهٔ صارم شود چون لاله زار — هم زمین از نیزهٔ شیران شود چون نیستان

منفصل گردد ز بانگ کوس اعضای زمین — متصل آید بچشم خام اجزای زمان

زی صماخ چرخ پوید ویلهٔ طغرل تکین — از مسام خاک خیزد نالهٔ الپ ارسلان

دشت را جای گیا از بر بروید گاو و پیر — کوه را جای صدا از دل برآید الامان

او ز قلب لشکر آید یکتنه در رزمگاه — چون یل زابلستان در فتنهٔ مازندران

تیز تک تازد بمیدان پیل بند و شیرکش — مست چون پیل دمان و رفته چون شیر ژیان

دشنه سازد موی اندر سینهٔ شیر عرین — چنبر آرد چرم اندر گردن پیل دمان

زانکه چون صارم هوا آرد چو کاخ زرد نشست — ز آتشین خنجر زمین سازد چو رود عسقلان

دایهٔ دولت جدا استانند ز پهلوی تکین — شاهد ملکت گران گیرد ز آغوش طغان

بر وحوش از جسم شیران تیغ آرد شیده گر — بر طیور از مغز میران تیر سازد میزبان

ماند اندر سوک آبا در غمگین و نژند — پویه اندر خون مردان چرخ خیران و فتان

عکس تیغ بهرمان پیکرش در وقت ضرب — سهم رمح کهرباگونش در گاه طعان

لعل همچون کهربا آرد بقلب سنگ خاره — چهره همچون بهرمان آرد بمغز برعمان

چون شود در دشت هیجا ابر رخشش ابرآگ — ناودان خون شود در بام گردون کهکشان

چون شود در معبر دشمن ز خم گرزش خانه کوه — توتیای زر شود در پشت ماهی استخوان

جای مروارید مرجان از صدف بیرون جهند | گر بدریا کس نگارد نقش آن تیغ و سنان

جای مرزنگوش زمرد از زمین سر بر زند | گر بهامون کس نگارد نام آن کلک و بنان

هم زبان تیغش آثار قضا را مستدل | هم بنان رمحش آیات اجل را ترجمان

چو بدار بر گستوان و تنگ بر بارهٔ اش | کهکشان چون تنگ گرد چرخ چون گستوان

ور بخواهد صولجان و گوی در پشت سمند | آفتابش گوی گردد آسمانش صولجان

ای به عهدت کامجوی وای بدورت کامیاب | ای بجاهت کامکار وای بطلعت کامران

زائران با زر و سیم و سائلان با ساز و برگ | شاعران با صدر و قدر و راویان با نام و نان

رخش تو گاه جدال و تیر تو گاه قتال | دست تو گاه نوال و طبع تو گاه بیان

دشت پیما چون عقاب خصم افگن چون شهاب | بحر افشان چون سحاب و گنج پرور چون عمان

وشخوش گشت از نجابت باختر تا باختر | پی سپر شد با سیاست قیروان تا قیروان

ملک در ظل درفشت چون چمن در فرودین | فتنه از تاب حسامت چون قصب در زعفران

روزگارت نائبه بارست با برنده تیغ | کائنات را تبه خوارست گسترده خوان

هم نشان بنهاده مهرت در دل خرد و بزرگ | هم کمند افگنده جودت بر سر پیر و جوان

در روانها نیست غیر از نقش مهرت دستگاه | ورد لبها نیست غیر از حرف جودت داستان

رفته در ظل ظلیلت هم سحاب و هم سپهر | خفته در ذیل امانت هم کهان هم جهان

مدحت شهد است مادح را که فارغ از شکر | خدمتت سود است مردم را که ایمن از زیان

تا چو چهر دلبر آید باغ در فروردین | تا چو چهر عاشق آید راغ در مهرگان

مهرگان جان خصمت را مبادا ز پی بهار — فرودین عمر یارت را مبادا ز پی خزان

دشمنت بی توشه و نای حاسدت بی برگ و بار — ناصحت با آب و رنگ و بادت قدر و شان

مال بادت بی‌قیاس و ملک بادت بی‌کران

بخت بادت بی زوال و عمر بادت جاودان

تصدیق نواب مستطاب اشرف ارفع افخم اکرم والا اعتضاد السلطنه علیقلی میرزا وزیر علوم و رئیس مدرسه دار الفنون و تمام مدارس دولت و وزیر معادن و ضرابخانه دولت و وزیر بناهای ایران و وزیر مشورت خانه دولت

عم اکرم حضرت اقدس شهریار روحنا فداه

بر فضل و فضیلت و قدر و منزلت این کتاب برهان باهر و دلیل ظاهر است اذعان و تصدیقی است که اوستادان ذو فنون و دانشوران ذو شجون نموده‌اند

تصدیق جناب جلالت مآب افخم اکرم میرزا هدایت الله وزیر دفتر یعنی وزیر تمام محاسبات ایران و رئیس مستوفیان عظام و وزیر مشورتخانه دولت

حقیقةً دیوان ممتازی است و از تصدیق امثال این بنده بی نیاز صنعت خاصه سلاطین و شهریاران مملکت داری و معدلت گستری بحمد الله در نهاد خجسته بنیاد صاحب دیوان تاج فخری ادام الله ایام دولته کاملا موجود و در میدان فصاحت و بلاغت نیز گوی سبقت از سابقین ربوده اند چنانکه جناب فخامت نصاب لسان الملک سلمه الله قدری مفصل و مشروح در صدر ورقه و جناب مستطاب آقای دبیر الملک دام مجده

در صفحهٔ علیحده معروض و مرقوم داشته اند والحق حق واقع را به بیان و بنان آورده اند

تصدیق جناب جلالت مآب میرزا محمد حسین دبیر الملک وزیر رسائل تمام ایران و وزیر مشورت خانهٔ دولت

از انجا که از جانب جناب مستطاب لب الالباب و قدوة الاصحاب وحید العصر فرید الدهر کاشف السبل استاد الکل شمس الفلسفه و نفس المعرفه نادرة الزمان و نتیجة الاوان هو الذی افتخرت به الاواخر علی الاوائل السحبان عند بلاغة بیانه و فصاحة لسانه باقل مدحش از وصف برونست چه جای ادب ست عالم علوم و نجوم حضرت صاحب الاجل آقای لسان الملک صانه الله عن المکاره و الآلام و حرسه الله لافاضة الفضل علی الانام تحریر تصدیق دیوان منظومهٔ جناب مستطاب فلک جناب شایستهٔ شرار القاب نادرهٔ زمان و معدن علم و عرفان صاحب السیف و القلم و جامع الفضل و الحکم حاج الحرمین الشریفین و خادم رسول الثقلین نواب کامکار کامیاب حاجی نواب کلب علیخان بهادر فرزند دلپذیر دولت فخیمهٔ انگلستان و رئیس والا و اعظم طبقهٔ اعلای هندوستان فرمانگذار دار الریاسهٔ مصطفی آباد عرف رامپور ما دامت بحار علومه زاخرة و کواکب رشده طالعة باین بندهٔ شرمندهٔ حقیر اشارتی رفت اگرچه این بنده را چنانکه باید و شاید فی الحقیقه دانشنای شعر و انشاد نظم پارسی و تازی و ستی نیست که توانم درین میدان ترکتازی کنم لاکن بفحوای اینکه جلالهٔ و قالی باعث بهتر از سایر محرفه و اضافت بدقائق شیخ حریره شناگی

برنجوریند رسول آنجناب را دور از طریق صواب دانسته بمناجات ربِّ اشرح لی
صدری و یسّر لی امری واحلل عقدةً من لسانی زبان گشوده بشروع
درتحریر این مقصود خطیر نمود اما چه کنم که در اول وهله پای خیال در وحل فرو رفته در ماند که از
سائل وقائل عرض کنم یا از مصدّق ومحقّق اما جناب مصدّق طیّب الله فاه وجعل
من الله ابقاه معجز رقم کار است و کمال قدرت آفرید کار ــــه چنان آفریدن
که خود خواسته * جهان انطقش بیاراسته ــــه اختر از چرخ بزیر آرد و پاشد بورق
گوهر از کلک سبک آرد و ریزد بکنار * وکان تحت لسانه هاروت
ینفث سحرا وکان حشو بیانه ذهبا وعطرا واضح ست به آنچه ایشان
تصدیق فرمایند امثال مارا چه جای سخن گفتن ست ــــه وکیف اجول فی
میدان قوم حقیقة فضله احرز اعجازه * هم فی کل فن وفضل
سبق * ومثلی ماله فیه حیارة * واگر از قائل بعرض رسانم یعنی جناب نواب
کامیاب معظم لیت شعری بای نطق ولسان وای بنان وبیان
احکی واکتب نبذا وجزءا من کماله وخصاله وفضله وافضاله
وهی مما لا تدرکه اللحظ ولا یجمعها اللفظ ولا تدرج فی العبارة
ولا تشرح بالاشارة معجز الدهر ومنقبة الفضل معراج
العقل ومنهاج العدل انفاسه کالنفس اذا تصفّت فی الروح
اذا تنفس والصبح اذا تنفس واخلاقه ورد لو لا تحمل نسیم الریاح

ومسك لولا يعرضه السواد وقدر لولا يدركه النفاد ولعمري

ليس ما كتبت بالغا بوصف كنهه ولا بقا لعز وجهه بل هو ضرب

من ضروب المثل وشأن من شؤون الكسل أشبه صفاته

بشيء ثم أنزه ذاته عنه وما زلت مترددا في بالي ومتحيرا في آمالي

ومتقلبا بين التشبيه والتنزيه لولا خشيت لقلت ليس كمثله

في عالم الإبداع والإيجاد لله در صحيفة تهدي الورى سبل

الهدى ومسالك الإرشاد نسخت بها نسخ الصحائف كلها

حاشاي غير صحيفة السجاد فهي التي جمعت من كل نادرة كأنها

روضة أو خلق صاحبها كأنها سحر أجفان الحسان بما في العقل أو

كؤوس الصهباء لشاربها ولكن قبولك ارتجيه وقولي يرتجي منك

إعزازه بقيت منعما في ظل عيش تسره وتعلم [?] انها نه

تصدیق جناب جلالت مآب حاجی میرزا محمد خان مجد الملک وزیر وظائف و اوقاف تمام ایران و وزیر مشورتخانه دولت

بنده درگاه آسمان جاه را در مرور این نسخه فصیحه نجیبه که جناب مستطاب اوستاد آورده [?]

وسلم عجم و عرب مؤتمن السلطان آقای لسان الملک ادام الله افاضاته

باین شرح و بسط حق توصیف را ادا کرده اند تحریر و تمجید را اگر کتاب [illegible] آورد

امری است معسور و باید دفتری ترتیب دهد و بحریتی [?] مدح کند و اگر کند

۲۵۵

انیجاکه شرح و شرح معانی این دیوان را بجا آورده باشد بهتر آنکه اظهار عجز کند
والعجز آخر حیلة الانسان

تصدیق جناب جلالت مآب حسن علیخان وزیر مختار دولت علیه ایران و
وزیر فوائد عامه و وزیر مشورتخانه دولت

چاکر درگاه نیز عذوبت و طلاقت این دیوان را که مجموعه فصاحت و ذلاقت ست
بهمین صفت و سمت که مرقوم ست تصدیق مینماید

تصدیق جناب مقرب الخاقان آقا میرزا علی مستوفی اول دیوان اعلی
پسر مرحوم مغفور قائم مقام

کتاب لوان اللیل یرمی بمثله لقلت بدت عن هجیرته
ذکاء تصدیقات مرقومه خاصه آنجناب فخامت نصاب لسان الملک
دام علوه نوشته اند بر فصل این کتاب مستطاب قاطع فصل الخطاب

تصدیق جناب مقرب الخاقان میرزا محمد صدیق الملک پیشخدمت وزارت خارجه
دولت علیه ایران و نائب اول وزارت خارجه

انا عاجز و قاصر عن وصف فصاحة و بلاغة و سلاسة
هذا الدیوان کانهن الیاقوت و المرجان و توصیف و تصدیق جناب
قطب المورخین و استاد المولفین و عماد المترسلین و اعظم شعراء المتقدمین و المتاخرین
و انجم الادباء المحققین و المدققین لسان الملک و الملة طاب الله ثراه و جعل الجنة مثواه

فی وصف هذا الدیوان صفا کاملا صدقه صدقاً حقاً
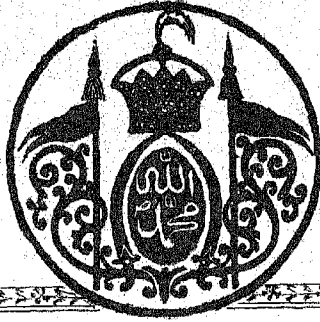
تصدیق فهرست خردنامهٔ آداب ادب آموز اولوالالباب حضرت راد هنر نسب بینش نهاد دانش حسب عالیجاه مقرب الحضرة الوالا میرزا هدایت خان دانش مستوفی دیوان همایون اعلی ابن عالیجاه میرزا لسان الملک سپهر اعلی الله شانهما

وَمَا يَنطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ

جدول اسامی کتب لغات کاشف معانی بعض الفاظ و محاورات

نام کتاب	نام مولف	کیفیت
برهان جامع مطبوعهٔ عجم	محمد کریم ابن مهدی علی تبریزی صاحب برهان	مولف این کتاب لغات برهان قاطع و فرهنگ جهانگیری را تنقید کرده بعد حذف مکررات ضبط درآورده و اسناد مندرجهٔ فرهنگ برحواشی نگاشته و بحسب فرمان شاهزاده بهمن میرزا همت بر این کار گماشته
برهان قاطع مطبوعهٔ کلکته	محمد حسین دکنی متخلص برهان	کتابی ست مشهور در لغت فارسی

نام کتاب	نام مولف	کیفیت
بهار عجم مطبوعهٔ دهلی	تیک چند متخلص به بهار	مولف در لغات مستعملهٔ زبان فارسی و مصطلحات آن کتابی غریب مستند باسناد اساتذهٔ تالیف نموده و ابواب تسهیل بر روی هندیان گشوده
صراح مطبوعهٔ کلکته	ابو الفضل محمد	بزبان فارسی ترجمهٔ صحاح است که جوهری در لغت تازی ترتیب داده
غیاث اللغات مطبوعهٔ لکهنو	ملا محمد غیاث الدین متوطن دار الریاست مصطفی آباد عرف رامپور	مولف در لغات عربی و فارسی و ترکی و رومی و حکایات و مصطلحات و مباحث بعضی از علوم طرح تالیفش ریخته در سنهٔ یکهزار و دوصد و چهل و دو هجری به اختتام رسانید و هر دو هند را از تالیفات دیگر مولفین بی نیاز گردانید
فرهنگ انجمن آرای ناصری مطبوعهٔ دار الخلافهٔ طهران	رضا قلیخان متخلص به هدایت ملقب به امیر الشعراء صاحب زبان	مولف لغات متداولهٔ زبان پارسی درین کتاب فراهم آورده به تنقید و تحقیق و تصحیح و تغلیط آنها پرداخته و به تتبع بلیغ اسناد اساتذهٔ اهل زبان با سر نسخه منضم ساخته
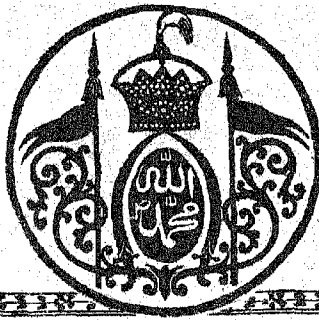
نام کتاب	نام مولف	کیفیت
قاموس مطبوعهٔ بمبئی	مجد الدین محمد فیروزآبادی	در لغت تازی کتابی ست مشهور و متداول در دیار عرب و عجم شهرتش از زیادت بیان مستغنی گردانید
لسان السلاطین قلمی	فضل الله خان پسر عم سیف خان	رساله ایست مختصر در تحقیق لغات ترکیه معتبر
منتخب اللغات مطبوعهٔ کلکته	مولوی محمد علی	مولف در سال یکهزار و هشتصد و شانزده عیسوی حسب امر جوزف بیلر بهادر در منتخب اللغات تغیری داده بنای ترتیبش همچو برهان قاطع نهاده
منتخب اللغات مطبوعهٔ لکهنؤ	ملا عبد الرشید حسینی	مختصریست در لغات تازی بزبان فارسی در عهد شاه جهان پادشاه دهلی تالیف شده
منتهی الارب فی لغات العرب مطبوعهٔ کلکته	مولوی عبد الرحیم ابن مولوی عبد الکریم صفی پوری	مولف درین کتاب حل لغات قاموس بزبان فارسی نموده بترتیب حروف تهجی ضبط فرموده هر ماده لغتی با معنی که در آن کتاب یافته از دیگر کتب بر آن افزوده

جدول متضمن اسمای فرمانروایان ریاست مصطفی آباد عرف رامپور						
نام رئیس	تاریخ ولادت	تاریخ ریاست	تاریخ وفات	طریق ریاست	مدفن	کیفیت
جناب نواب علی محمد خان بهادر طاب ثراه خلف الرشید سید داود علی ابن سید یعقوب علی ابن سید دلدار علی حسینی ابن سید یونس ابن سید محمد طاهر ثانی ابن سید غیاث الدین احمد ابن سید محمد نجم الدین طاهر ابن سید خواجه عبدالعزیز ابن سید ادریس ابو المعالی ابن خواجه ابراهیم ابن امام همام موسی کاظم علیه السلام	یکهزار و یکصد و هیژده هجری	سی سال	سیوم ربیع الاول یکهزار و یکصد و شصت و دو هجری	استقلالا	آنوله	از چهارده سالگی در فراخنای دلاوری و اولوالعزمی قدم نهاده و داد مردانگی داده از کثرت اعوان و انصار و اطاعت گروه گروه جانبازان جلادت شعار به تیغ و شمشیر کشی سرتاسر ملک کتهیر را قابض و متصرف گردیده تا بعضی محمد شاه پادشاه دهلی را گران آمد از حسن اتفاق همدران بان بعضی از غرور پیشگان از سلطان طریق انحراف سپردند نواب عالیجناب اینکار شاهی بر استیصال شان مامور گشتند و گوشه خاطر خاقان زمان از گرد کدورت تنزیه یافت چنانچه اولا سیف الدین علیخان و غیر آن از سادات بارهه را مغلوب ساختند و ثانیا بر سر البهیا رای کلاه و غیره از سرکشان تاختند و دیگر
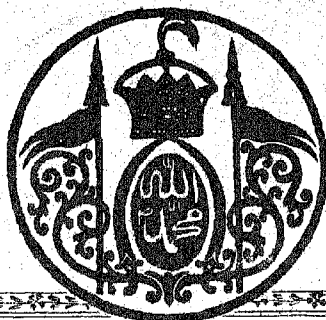
کیفیت	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	نام رئیس
راجگان و متمردان را در حلقهٔ مطیعان فرمان ایشان خود کشیدند و همچنین در هفتاد و دو معرکه فتح و ظفر بدست آوردند هر گاه جناب نواب علی محمد خان بهادر طاب ثراه وفات یافتند سران فوج باغی در زمین بر اکثری از ممالک قابض و متصرف آمدند اندکی از ملک بدست هریکی از فرزندان نواب غفران مآب در آمد هر گاه میانهٔ نواب شجاع الدوله بهادر وزیر الممالک اوده و حافظ الملک از فوج نواب موید من الله مورث اعلی جنگ افتاد و حافظ الملک کشته شدند نواب محمد فیض الله خان بهادر دومین فرزند نواب غفران مآب بر رامپور و محالات آن فرمان فرما گردیدند از طفلی آثار شجاعت و پردلی از ناصیهٔ حال حضرت ایشان هویدا بود	رامپور	برآمدن دل	بیستم ذیحجه سال یکهزار و دو صد و هشت هجری	بیست سال	سال یکهزار و یکصد و شش و چهل هجری	جناب نواب محمد فیض الله خان بهادر طاب ثراه

نام رئیس	تاریخ ولادت	مدت ریاست	تاریخ وفات	سبب وفات	مدفن	کیفیت
						چنانچه در چهارده سالگی در افغانستان بهمراهی احمد شاه درانی تورخ نامی پهلوانی زبردست را یکه و تنها بیاسا رسانیدند و قلعه سبزوار را مفتوح گردانیدند بکمال ورع و تقوی آراسته بودند و تبعیت سنت نبوی پیراسته و بنای شهر مصطفی آباد معروف به رامپور ساخته همان عالیجناب معلی القاب است
نواب محمد علیخان بهادر طاب ثراه	سال یکهزار و یکصد و شصت و شش هجری	بیست و چهار روز	بیستم صفر سال یکهزار و دوصد و نه هجری	قتل	رامپور	بعد وفات پدر عالیقدر خویش بمسند ریاست متمکن گردیدند و بسعی بنیاد کج از دست سران فوج مجروح و معزول شدند و در حالت زخمداری یک ماه و هفت روز بسر برده جان دادند
جناب نواب غلام محمد خان بهادر طاب ثراه	یکهزار و یکصد و هفتاد و شش هجری	سه ماه و بیست و دو روز	ششم جمادی الآخره سال یکهزار و دوصد و سی و هشت هجری	عارضه فالج	ناوون	بعد زخمداری نواب محمد علیخان بهادر برادر بزرگ خود مسندآرای ایالت گشتند و در اشاعت امور خیر کوشش بلیغ بکار بردند هرگاه با نواب آصف الدوله بهادر

نام رئیس	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	کیفیت
						در ساحت فتح گنج غربی اتفاق جنگ افتاد دست از ریاست کشیدند و بنا بر ادای فریضهٔ حج سفر حجاز پیش گرفتند و هنگام مراجعت در ریاستهای متعدده بست و دو مهم عظیم سر کردند و عاقبت در مقام نادون اقامت ورزیدند
نواب احمد علیخان بهادر طاب ثراه	یکهزار و دو صد و یک هجری	چهل و سه سال	بست و پنجم جمادی الاولی یکهزار و دو صد و پنجاه و شش هجری	سرسام	رامپور	سرکار جناب نواب غلام محمد خان بهادر طاب ثراه ره سپر حجاز گردیدند بپای مردی نواب آصف الدوله بهادر بر مسند نواب محمد علیخان بهادر پدر خود متمکن گشتند
جناب نواب محمد سعید خان بهادر طاب ثراه	بستم رجب جمعه یکهزار و دو صد و [illegible] هجری	پانزده سال و بست و یک روز	سیزدهم رجب یکهزار و دو صد و هفتاد و یک هجری	عارضهٔ سل	رامپور	بعد ارتحال نواب احمد علیخان بهادر پسر عم خود بحسن تدبیر حقوق خویش را در پیشگاه گورنمنت به ثبوت رسانیده حکمران این ریاست گردیدند و مسند ایالت را

کیفیت	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	نام رئیس
زیب و زینتی تازه بخشیدند فوج اشل فوج سرکار انگریزی آراستند و محکمها را همچنان پیراستند ریاست را رونقی تمام افزودند و نظم و نسق ملک را بنای خوب نهادند بالجمله به نیکنامی و حکمت پناهی و فطانت و دستگاهی مدت حیات بسر بردند						
بعد ارتحال پدر بزرگوار بر مسند سروری جلوس فرمودند و رونق ریاست را از آنچه بود افزودند در سنه یکهزار و هشتصد و پنجاه و هفت عیسوی هم حفاظت ملک خویش نمودند و هم تحفظ مراد آباد مطمح نظر داشتند و فیروز شاه باغی را از آنجا بدر کردند از برتش انڈیا ملک جاگیر یک لک و بست و هشت هزار و پانصد روپیه با اختیارات دیوانی و فوجداری یک تمغای بیش بها یافتند و تمغای ستاره هند و خطاب فرزند دلپذیر دولت انگلشیه و ایضاً ... آوردند و بجیب علوم و فنون خاصه منطق همت گماشته بودند و شعرهم سهل میفرمودند چنانچه دیوانی مختصر در ریخته از نتائج طبع الاجلال	میسو پرا	سرطان	بست و چارم ذیقعده سال یکهزار و دو صد و [illegible] و هشتاد و دو	ده سال و چار ماه و یازده روز	پنجم ربیع الآخره سال یکهزار و دو صد و سی و یک هجری	جناب نواب محمد یوسف علیخان بهادر طاب ثراه

ذکر سراپا سرور عالیجناب معلی القاب حاجی حرمین شریفین زائر روضهٔ مطهرهٔ شهنشاه خافقین جناب نواب کلب علیخان صاحب بهادر شیر قصبهٔ هند فرزند دلپذیر دولت انگلیسیه رئیس رامپور اعظم طبقهٔ اعلای ستارهٔ هند دام ملکهم و اقبالهم

ولادت باسعادت صباح روز یکشنبه بستم ذیحجه سال یکهزار و دو صد و پنجاه هجری مطابق نوزدهم اپریل سال یکهزار و هشتصد و سی و پنج عیسوی ست چون از عمر شریف سی سال و یازده ماه و چار یوم سپری شد همینکه حضرت فردوس مکان نواب محمد یوسف علیخان صاحب بهادر طاب ثراه پدر عالیقدر آن مهر سپهر ریاست مداری برحمت ایزدی پیوستند بست و چهارم ذیقعده سال یکهزار و دو صد و هشتاد و یک هجری مطابق بست و یکم اپریل سال یکهزار و هشتصد و شصت و پنج عیسوی روز آدینه بعد نیمروز بر سادهٔ فرمان فرمائی و مسند حکمرانی جلوس فرمودند در سال یکهزار و دو صد و هشتاد و نه هجری شوق ادای فریضهٔ حج در دل فیض منزل جا گرفت بست و دوم ماه مبارک رمضان نخست لشکر کوچ بست و سوم ماه مذکور سحرگاه نفس نفیس با چند ارکان دولت حکم نهضت فرمودند باعزاز و اکرامیکه خبر سلاطین فی عصرنا بدست نداده از حج و زیارات مشرف گردیده ششم محرم سال یکهزار و دو صد و نود هجری باز اتفاق ورود مسعود در دارالریاست افتاد از عمر شریف سال چهل و هفتم و مسندنشینی را سال شانزدهم است با نه صد و چهل و پنج میل و کسری زائد اراضی مربع زیر حکم عالی ست و تعداد مردم بحسب مردم شماری سال یکهزار و هشتصد و هفتاد و دو عیسوی پنج لک و هفتاد نهزار و چارست و اختیارات قتل قصاص و دیوانی و فوجداری کماحقه حاصل بالجمله در صفت کمال از رؤسای پیشین شرف یک غالب بوده اند و کمالات آخر برایشان افزوده چنانچه محصول غله را معاف فرمودند و بنای زکوة اموال نهادند در محاربهٔ روم و روس دو لک روپیه به مجروحان قسطنطنیه عطا فرمودند و در آرایش شهر و اکثار عمارات بر جمله فرمانروایان گذشته فائق آمدند

واہل کمال ہر طبقہ راکہ آوردہ اند شبانہ روز توجہ عالی بریں کار مبذول می ماند اکثر علوم متداولہ وغیر متداولہ مہارت
کلی دست دادہ وگاہ گاہی بشعر نیز گرائیش می باشد سہ مجموعہ نثر در فارسی یکی ترانۂ غم دوم قندیل حرم
سوم شکوفۂ خسروی و یک در ریختہ موسوم بہ بلبل نغمہ سنج و چہار دیوان در ریختہ یکی نشید خسروانی دوم ستنبوۂ
خاقانی سوم درۃ الانتخاب چہارم توقیع سخن و یک دیوان فارسی مسمی بتاج فرخی از نتائج افکار گہربار است
ایزد تعالی و تقدس باغ اقبال ہمچو فرزندان روای عدیم المثال و مرشد زادہ کامگار جناب محمد مشتاق علیخان بہادر
سراپا اجلال را دائما از صدمۂ خزان مامون و مصون دارد بالنبی و آلہ الامجاد

تاریخ منشی مظفر علیخان بہادر اسیر

زطبع شہ چو عیان شد تجلی معنے — زطور حضرت موسی بشوق دید آمد
اسیر مصرع تاریخ طبع دیوان گفت — بسر زمین سخن آسمان پدید آمد
۱۲۹۶

تاریخ منشی محمد اسمعیل حسین منیر

دیوان خدیو دادرس شد مطبوع — خوش تافتہ از برج بیان شمس فیوض
گفتم دو مصرعی دو تاریخ منیر — اشعار خداوند جہان شمس فیوض
۱۲۹۶ ۱۲۹۶

تاریخ منشی صابر حسین صبا

چون کلام شہ خدا آگاہ — گشت شمع حریم نور بصر
۱۲۹۶ سنہ ۱۹۳۶
سال طبعش صبا بتعمیہ گفت — سخن جان نواز و جان پرور
۱۸۶۹ عیسوی ۱۲۹۶ ہجری

تاریخ ترتیب دیوان از منشی گوبند پرشاد صبا

فرمان دہِ رامپور کز اقبالش
ترتیب نمود تازہ دیوان لطیف
ہر دم ہنر مشرقی ست کلک و نالش
شد مشرق آفتاب معنی سالش
۱۲۹۴

تاریخ عبد القادر خان واقف

بملک سخن ریخت لعل و گہر
چو مطبوع کرد دید واقف نوشت
زہی فکر نواب عالم پناہ
پی سال تاریخ آن نظم شاہ
۱۲۹۶

تاریخ محمد زمان خان بسمل

چو شد طبع دیوان خاقان اعظم
رقم زد چنین سال آن کلک بسمل
کہ وارد بر او رشک نظم نظامی
کلام گہر تاب شاہ گرامی
۱۲۹۶

تاریخ محمد احمد قیصر خلف منشی امیر احمد

چو شد مطبوع دیوان خدیوی
قیصر این مصرع سالش رقم زد
کہ باب فیض او عالم پناہ ست
گہر ریزی کلک پادشاہ ست
۱۲۹۶

تاریخ محمد فصیح الزمان خان خلف کوچک شیخ محمد وحید الزمان خان مرحوم

در ملک پارس رفت کلام خدیو ہند
مطبوع گشت چشم و دل روزگار را
تاریخ طبع آن قلم فکر من فصیح
چون ہر ورق بدیدۂ اہل عجم نمود
معنی و لفظ شیفتۂ حسن ہم نمود
تا برج مہر اوج فصاحت قسم نمود
۱۲۹۶

تاریخ منشی امیر احمد امیر

در انجمن معنی سلطان سخن آرا
شمعی عجبی افروخت از شعلۂ یا بیضا
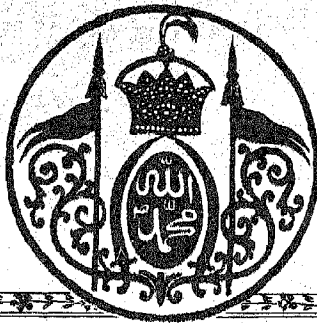
ان شمع بود دیوان آن شعله بود مضمون — پیداست ز لمعانش رنگ همه دانیها

از هند با ایران شد وز پارس بهند آمد — هر ملک معطر گشت از عطر فشانیها

در پارس همی تین نظم زبان دانی — در هند همی جوشد زین بحر روانیها

مطبوع شد و گفتم تاریخ امیر آنرا — چون هند عجم نازید از شوخ بیانیها

۱۲۹۷

خاتمة الطبع

خدایا پای یارای گذارش بندهٔ ظلوم و جهول شکسته است راه حمد تو نتواند برید معذورش دار
بنی البرایا دست نیروی نگارش این هیچکاره بو الفضول خسته است در رقم نعت تو و در سلک
عبارت نیارد کشید مجبورش شمار و روا که نه حمد الهی صورت بست و نه نقش نعت رسالت پناهی
بر کرسی نشست از ننگ ناکسی می میرم و در زندان غم اسیرم لاجرم بر سرور اصفیا و سرور
انبیا و آل پاکش و اصحاب جلالت ملاکش درود و سلام می فرستم تا جبر نقصان نماید و تلافی
مافات فرماید صلواة الله البر الروف الرحیم علی محمد بن عبد الله بن عبد المطلب خاتم النبیین
و سید المرسلین و امام المتقین رحمة للعالمین و سلامه علیه و علی آله و اصحابه و اولاده و ذریته الطیبین الطاهرین
و علی ازواجه الطاهرات امهات المومنین مادامت السموات و الارضین اما بعد سامعه گو که داودی نغم
من گوش کند و باصره کجا که همایون رقم من نگرسته خویشتن را فراموش مرحبا نیک آمدی ای سامعه
شنیدنی ست و خوش رسیدی ای باصره دیدنی که شاه دارای فلک تخت فریدون سپاه سکندر بخت
جمشید دستگاه قدر قدرت قضا صولت کیوان رفعت مشتری سیرت بهرام سطوت خورشید شوکت
ناهید بهجت عطارد فطنت قمر طلعت سهیل سمت صاحبقران عهد نامداری عظیم الشان عصر کامگاری معلی القاب عالیجناب
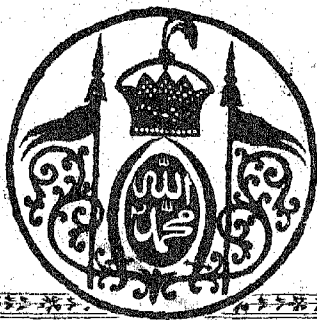
حاجی حرمین شریفین زائر روضهٔ مطهرهٔ شهنشاه خافقین نواب کلب علیخان صاحب بهادر
مشیر قیصر هند فرزند دلپذیر دولت انگلیسیه نیس دلاور اعظم طبقهٔ اعلای ستارهٔ هند
شهریار معدلت دستور والی دار الریاسته مصطفی آباد عرف رامپور لازال مستقراً علی مسند العز
والجلالة ومستبداً فی امر الامارة والایالة با وصف ادای فرائض ملت واشتغال به مهمات مملکت
در سر علم وفن گوی سبقت از ذو فنونان سلف وخلف ربودند و حین تحقیق وتدقیق ارباب تکمیل
علوم مختلفه وفنون متنوعه پیمودند خاصه چون بزم سخن آراستند انوری دیگر شمع دعوی نیفروخت
و آذری سپندکردار در نار رشک وحسد سوخت شاهد مدعایم دیوان تاج فرخی ست
که دیهیم زبان هست و قالب سخنوری را روان مخزن اسرار است و مطلع انوار کان فصاحت
و جان بلاغت مصاریعش مصاریع ابواب الجنان باشد واشعارش بر شعری نرگسی زبان
لفظش دل می باید ومعنیش روح می فزاید کلامیست معجز نظام که تقریر تعریفش را لسان
کلیم اللهی درخور و تحریر توصیفش را قلم از شاخ نخل طور سزاوار تر المختصر هرگاه انشایش به انجام
رسید واملایش روی فرجام دید بواسطهٔ دولت فخیمهٔ انگلیس به مستقر الخلافهٔ طهران بسر آمد فصحای
روزگار سر حلقهٔ شعرای دهور وادوار ادیب نحریر لبیب عدیم النظیر مظهر انوار عظمت مصدر آثار کرامت
صاعد ذروهٔ معالی و مناقب عارج رتبهٔ مفاخر و مناصب جناب مستطاب عالیجاه مقرب
الخاقان مؤتمن السلطان میرزا محمد تقی خان سپهر تخلص ملقب به لسان الملک مستوفی اول
دیوان همایون اعلی سلطنت ایران ضاعف الله تعالی کماله و ادام علی الانام ظلاله با استغنای
چندان چند فرستاده شد و بنای رواجش نهاده و مقارن اوان مزبور گرامی منشی یگانهٔ زمانه

آغا محمد علی شیرازی نثار تخلص شال بافتند و بدان صوب شتافتند عالیجاه میرزا لسان

و وصولش بحسب اتفاقی که برافرازندهٔ رایات شاهی برازنده و زینده نور الهی پیسه

و تاجداران * پناه خسروان و شهریاران * داور دوران ملک الملوک ایران و تورا

صاحبقران السلطان بن السلطان بن السلطان بن السلطان والخاقان بن الخاقان بن الخاقان بن الخا

ناصر الدین شاه پادشاه قاچار شهنشاه تمام ممالک محروسهٔ ایران لا زالت رایات

السماک و آیات شوکته مکتوبة علی صفحات الواح الافلاک اندر سفر بودند در مطالعهٔ آن

دائرهٔ دولت سلطانی راجع بمستقر الخلافة افتاد اجازت مطالعه فراچنگ آوردند

و بعضی از مواضع محو و اثباتی بکار برده تقریظی در آخر ثبت کردند و فخامت نصابا

نگاشتند و پس با قصیدهٔ مدحیه و نامه و قطعه در جواب نامهٔ اعلی حضرت خدیو کیهان

باللطف الابدی ملکه و اجری بالفیض السرمدی فی بحار العظمة والابهة فلکه بسفارت

محمد صالح بیک یکی از نظرکردگان عین عنایت خویش همپای بلند پایه آغا محمد علی شـ

هزاران هزار شکر آفریدگار نهان و آشکار که در ماه ذیحجه سال یکهزار و دوصد و نو

بذیل قصیده و قطعه و تقریظ عالیجاه میرزا لسان الملک و تصدیقات علمای طهران جدیدین که گنجینهٔ فن

کاشف معانی الفاظ مغلقهٔ قصائد دیوان رفعت عنوان کافیست و پس این شرح احوال این یاسه

وافی به تصحیح و تحشیهٔ ملازم خاص بارگاه عرش اشتباه منشی امیر احمد امیر تخلص در مطبع تاج ا

مصطفی آباد عرف رامپور کحلی سلب طبع پوشیده و چشم مجنون صفتان وادی سخن جه

و رهای سرور و سرور بر روی همگنان گشود